

[Undervisningsministeren.]

byder i 8. og 9. klasse. Der er så mange ubestemte faktorer, når man skal opstille disse prognoser, at hvis ikke man samtidig har forudsætningerne med, så er det svært at sammenligne disse prognoser. Det eneste nogenlunde sikre, man har ved alle prognoser, det er bedømmelsen eller opgørelsen af, hvor mange elever der vil være i skolen. Det kan man sige med nogenlunde sikkerhed.

Jeg vil gerne understrege det, som fru Meta Ditzel sagde om en hurtig behandling af dette forslag, idet det er vigtigt at hensyn til skolernes tilrettelæggelse af skemaet for næste år.

Hermed skal jeg takke for den velvillige behandling, man har givet lovforslaget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til udvalget for undervisning og uddannelse. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 14 med fortsat behandling af de på dagsordenen opførte sager.

Mødet udsat kl. 12⁵⁰.

Mødet genoptaget kl. 14.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift.

(Lovforslaget (nr. 60) findes i tillæg A. sp. 1237, fremsættelsen i tidenden sp. 562).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 12-15 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toiletmidler m. v.

(Lovforslaget (nr. 61) findes i tillæg A. sp. 1247, fremsættelsen i tidenden sp. 562).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om tobaksafgifter.

(Lovforslaget (nr. 62) findes i tillæg A. sp. 1249, fremsættelsen i tidenden sp. 562).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om afgift af spiritus, vin og øl.

(Lovforslaget (nr. 63) findes i tillæg A. sp. 1257, fremsættelsen i tidenden sp. 562).

Første behandling af forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

(Lovforslaget (nr. 59) findes i tillæg A. sp. 1261, fremsættelsen i tidenden sp. 565).

Lovforslagene sattes til forhandling.

J. O. Krag: Jeg beklager, at statsministeren ikke er til stede, men jeg går ud fra, at han opholder sig et sted, hvor man kan høre, hvad der bliver sagt.

Det økonomiske program, statsministeren redegjorde for her i folketinget den 5. marts, har han kaldt for den næstbedste løsning, og i udtrykket næstbedste løsning ligger selvfølgelig en erkendelse: hvis man kun har to løsninger og så vælger den næstbedste, ja, da er det et udtryk for, at man har valgt den dårligste løsning, og det er vel her, regeringen efter sine mange grublerier er havnet.

Hermed skal ikke være sagt, at alle de 15 punkter, regeringen har lagt op, er dårlige. Nogle af dem er simpelt hen taget fra den forrige regerings 13 punkts program, og det er da klart, at regeringen skal roses, når den har fortjent det, og hver gang den lærer noget fra os, skal der ikke blive sparet på en sådan ros. Det gælder f. eks. støtten til finansieringsinstituttet for industri og håndværk, som var et af vore 13 punkter, det gælder lempelserne i kreditkvotaerne til erhvervene, og det gælder de nye lempeligere

[J. O. Krag.]

afskrivningsregler for bygninger m. v.; alt dette betragter jeg som gode og sunde foranstaltninger, og herfor skal regeringen ikke kritiseres.

Jeg synes dog, jeg vil bemærke, at regeringens ønske om lempelser i kreditstramningen direkte strider mod regeringens samtidige ønske om lavere rente. Det er klart, at vi må dele ønsket om en lavere rente — det tror jeg enhver regering ville gøre — men når man udbyder flere obligationer til salg, så bliver den deraf udløste virkning ikke et rentefald, men tværtimod en rentestigning. Jo flere obligationer man sender på markedet, des lavere bliver deres kurser, og des højere bliver følgelig renten. Jeg tror, at regeringen godt forstår denne sammenhæng, men må da tilråde regeringen og dens medlemmer at fortsætte manuduktionstimerne hos Nationalbankens direktører; så vil mange ting sikkert klare sig op efterhånden.

Jeg tror også, det ville være klogt, om man undlod at proklamere resultaterne af mødet med Nationalbanken, før mødet har været holdt. Det har virket som en kold omgang for mange at læse om statsministerens forventning om en stor diskontonedesættelse den ene dag og så den næste dag at erfare, at det desværre lå sådan, at det ikke lod sig gøre, at den først kommer senere og bliver af mindre omfang end først proklameret af regeringen.

Jeg vil også råde statsministeren og regeringen til at lære at sondre mellem diskontonedesættelse og rentefald; de to ting behøver nemlig ikke nødvendigvis at følges ad. Jeg tror også, at både statsministeren og handelsministeren skal gøre sig klart, at én ting er at bekæmpe inflationen — det vil vi alle — en anden ting er at tage udenlandske lån ved at åbne for salg af danske obligationer i udlandet. I begrænset omfang tror jeg noget sådant kan gøres; det ville vi i hvert fald selv have været tilhængere af. Men hvis man gør det i stort omfang, hvis man virkelig lukker op for salg af danske obligationer i udlandet, som jeg har set handelsministeren har holdt en meget bifaldet tale om, så må man være klar over, at det simpelt hen er at kaste benzin på inflationens bål. Jeg ville i øvrigt gerne høre økonomiministerens kommentarer til disse tanker.

Inflationsbekæmpelse må jo nødvendig-

vis være det væsentlige punkt i enhver regerings økonomiske politik. At afbryde opgangen i priser, avancer og omkostninger er ifølge statsministeren en af hovedopgaverne i vores økonomiske politik; det er — stadig ifølge statsministeren — det, der skal indtage den dominerende plads i den økonomiske politik.

Ja men netop på denne baggrund må det undre, at regeringen tog så valent og ubeslutsomt på forhandlingerne med organisationerne. Hvad var det for en frygt, der hindrede regeringen i at fremsætte klare og konkrete forslag til arbejdsgiverne og til lønmodtagernes organisationer? Hvorfor den totale usikkerhed og ubestemthed, der prægede disse mærkeligt skyggeagtige forhandlinger? Var det overhovedet regeringens ønske at opnå noget gennem forhandlingerne med arbejdsmarkedets parter? Når man ser den måde, det hele blev grebet an på, fristes man til at tro, at regeringen ikke ville noget reelt. Ja, man ville vinde tid til at finde sine egne ben — så langt forstår jeg regeringens handlinger — men ville man noget derudover? Ja, man ville også noget derudover; ud over at vinde tid til at finde sine egne ben ønskede regeringen at lægge ansvaret for de forspildte muligheder over på andre, på arbejdernes organisationer, på LO, på funktionærernes og tjenestemændenes organisationer, på Fællesrådet for Tjenestemænd og Funktionærer og på Akademikernes Samarbejdsudvalg, men selv ville regeringen ikke noget. I hvert fald kunne sådanne forhandlinger ikke gribes mere forkert an, end de blev, hvis man ville noget. Hvis man fra organisationerne — det være sig arbejdsmarkedets organisationer eller erhvervenes — hvis man fra disse organisationer vil opnå noget, så skal man sige konkret, hvad man vil; ellers får man ikke noget svar. En regering skal klart kunne påpege ulemper og fordele ved det, den vil, ved det, den foreslår. Regeringen skal klart kunne sige, hvad den selv agter at foretage sig i den aktuelle situation. Hvordan skulle de ansvarlige organisationsledere ellers kunne forklare deres medlemmer, hvorfor de skal bringe visse ofre og gøre visse indrømmelser, når organisationslederne ikke er i stand til på grundlag af det, man har fået oplyst fra regeringen, at forklare, i hvilket mønster, i hvilken sammenhæng deres egne indrøm-

[J. O. Krag.]

møder skal passes ind? En regering, der ønsker at opnå noget i en sådan situation, må klart sige, hvad den vil, må klart stille forslag, må helt tydeligt kunne give en redegørelse for, hvordan de sociale virkninger, de fordelingsmæssige virkninger, de økonomiske virkninger vil blive af den samlede politik. Regeringen var ikke i stand til at stille konkrete forslag, regeringen var ikke i stand til at sige, hvad den selv ville ud over det, den forlangte af arbejdsmarkedets parter; regeringen var ikke i stand til at forklare, i hvilken sammenhæng alt dette skulle fungere. Den sociale virkning, den fordelingsmæssige virkning, den økonomiske virkning stod hen i det uklare.

Og dog var dette ikke regeringens største fejltagelse i denne forbindelse. Statsministerens og regeringens største fejltagelse var givetvis de indpakkede trusler, man stillede lønmodtagerne over for, om, hvad man ville gøre, hvis der ikke blev makket ret; så skulle der falde brænde ned i form af skatteforhøjelser og momsforhøjelser. Jeg ved godt, at statsministeren har benægtet, at der var tale om trusler, og jeg er da også klar over, at disse trusler var pakket godt ind; men jeg må sige, at efter mange års erfaring i samarbejde med organisationerne, organisationslederne, efter det kendskab, jeg har til medlemmernes måde at reagere på, så står det mig ganske klart, at hele statsministerens fremgangsmåde i denne forbindelse vil gå over i dansk politisk historie som et skoleeksempel på, hvordan man ikke skal bære sig ad.

Og nu skal prisen for disse fejltagelser jo betales. Det er det, de fremsatte lovforslag går ud på. Nu skal prisen betales med en øget skattebyrde af størrelsesordenen over 1 milliard kr. En permanent skatteforhøjelse stik i strid med alle tre regeringspartiers valglofter, til skade for erhvervene, til byrde for forbrugerne og meget sandsynligt med øget arbejdsløshed som efterbyrd.

Det er givet, at socialdemokratiet vil gå imod denne politik. Jeg tror, man kender det gamle ord, der lyder: af megen tale kommer let fortrydelse; eller man kender fra Prædikerens Bog det lille ord, der siger: af mange drømme og ord kommer skuffelse. Hård skuffelse og bitter fortrydelse, det er, hvad de vælger føler i dag, der i tillid til

VKR-partiernes oppositionslinje lod sig forlede til at give disse tre partier deres stemme.

Så har jeg til afslutning en proceduremæssig anmærkning til statsministeren. Jeg lagde mærke til, at den redegørelse om den økonomiske politik, statsministeren afgav her i folketinget i tirsdags, blev givet i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 2. Det betyder, at det er en redegørelse af særlig karakter. Var det nu det? Ikke i forretningsordenens ånd i hvert fald. Forretningsordenen har denne bestemmelse om, at en statsminister kan afgive en redegørelse af særlig karakter. Hvad er meningen med det? Jo, det er, at denne redegørelse ikke kan debatteres. Den kan indeholde polemik; urimeligheder, hvad det skal være — medlemmerne af det høje ting kan ikke forlange ordet og imødegå statsministerens redegørelse. Jeg tror, det er en forkert fremgangsmåde. Den er ment på helt andre situationer; det kan være kongefamiliens forhold, det kan være, at der er krig og besættelse i landet, og nok indeholdt statsministerens redegørelse mange ulykkesbudskaber, men så slemt var det dog ikke.

Jeg må meget henstille til statsministeren, at han for fremtiden, når han kommer med disse ulykkesbudskaber — og vi kan jo vente os adskillige endnu — da vælger en form for fremsættelsen af dem, der umiddelbart gør debat og parlamentarisk behandling af statsministerens redegørelse her i tinget mulig.

Per Hækkerup: Jeg vil gerne begynde dér, hvor hr. J. O. Krag sluttede, og sige, at nu får vi altså tredje kapitel i føljetonen, og at vi jo formentlig kan forvente at få flere kapitler. Det er naturligvis en svaghed, at vi på den måde kun stykkevis får mulighed for at bedømme regeringens politik, men det er da altid en trøst, at vi, efterhånden som vi kommer igennem romanen, får en mulighed for det.

Jeg vil også gerne understrege den betragtning, statsministeren gjorde gældende i sin redegørelse — som vi jo altså kun har mulighed for at drøfte, fordi der nu er fremsat nogle lovforslag, der bygger på denne redegørelse — at det, regeringen nu foreslår, vel træffende kan betegnes som den næstbedste løsning. Det synes jeg er en bemærkel-

[Per Hækkerup.]

sesværdig udtalelse af en statsminister, og man må nægtelig spørge sig selv, hvorfor regeringen, hvorfor statsministeren vælger at fremsætte den næstbedste løsning.

I sin særlige udtalelse eller redegørelse sagde statsministeren — jeg citerer; det står i Folketingstidende 1967-68, 2. samling, sp. 554:

„Der er en betydelig sammenhæng mellem disse tre hovedproblemer, og regeringen fremhævede stærkt, at den bedste løsning af de øjeblikkelige alvorlige problemer ville vi opnå, hvis en dæmpning af stigningen i priser, avancer og omkostninger kom til at indtage en dominerende plads i den økonomiske politik.“

Og statsministeren sagde lidt senere i samme tale:

„I den givne økonomiske situation findes der intet middel, der i samme grad som en opbremsning af lønudviklingen ville kunne have en gavnlig virkning på alle områder af det økonomiske liv.“

Det er jo en klar og tydelig erkendelse af, hvad statsministeren mener er den bedste løsning, og det, man da må spørge sig selv om, er: hvorfor kommer statsministeren og regeringen så med den næstbedste?

Ja, mon ikke den enkle forklaring er den, at det gør man, fordi den bedste løsning blev forkastet den 15. december i fjor? Det er en sen erkendelse, regeringspartierne og statsministeren kommer til, men det er — og det fremgår tydeligt af det, jeg her har citeret af statsministerens udtalelse — den erkendelse, man er kommet til. Når man ikke foreslog den løsning nu, hænger det vel også sammen med, at regeringen har truffet den beslutning ikke at ville foreslå den. Statsministeren siger videre i sin redegørelse:

„Man har endvidere bebrejdet regeringen, at den ikke fremsatte helt konkrete forslag, som arbejdsmarkedets parter kunne tage stilling til. Regeringen har netop ikke ønsket at binde parterne til et ganske bestemt og konkret forhandlingsgrundlag, som kunne have medført en uønsket begrænsning af forhandlingsmulighederne.“

Det er altså en ganske bestemt vilje hos regeringen, der har ført til, at man ikke har

foreslået det, man selv erkender er den rigtige og den bedste løsning.

Og hvorfor ville regeringen så ikke foreslå det, der var den rigtige løsning? Ja, jeg tror, forklaringen er den, at der foreligger en indbyrdes uenighed i regeringen om, hvilken politik man skal vælge i denne situation. Vi erindrere det konservative folkepartis holdning, da vi drøftede den økonomiske politik i december måned, og vi ved, at det konservative folkeparti bandt sig overordentlig kraftigt til ikke at medvirke til indgreb over for de indgåede overenskomster, medens der tilsyneladende hos venstre, og i hvert fald hos de radikale, var en større beredvillighed hertil. Jeg må altså vurdere det derhen, at dette ejendommelige forsøg — hvis man kan kalde det sådan — som regeringen kaldte sit udspil til den bedste løsning, er blevet en blanding af det, de konservative tillod, og det, de radikale ønskede, og at man derfor havnede i den ejendommelige situation, at regeringen står med en så vaklende og usikker politik.

Jeg kan naturligvis i forbifarten kun respektere, at der er så megen anstændighedsfølelse, at man i hvert fald ikke foreslog det, man forkastede den 15. december 1967. Men jeg tror også, at det for vurderingen af, hvorfor regeringen valgte den næstbedste løsning og ikke den bedste, spiller ind, at selv om man måske godt ønskede visse indgreb over for lønmodtagerorganisationerne, visse indgreb af indkomstpoltisk karakter, så var man ikke parat til at acceptere den sociale balance, som lå i den tidligere regerings forslag, og som man stemte imod den 15. december.

Jeg kan ikke nægte, at regeringens fremgangsmåde efterlader det indtryk, at regeringen behøvede dette ejendommelige forhandlingsoplæg til erhvervsorganisationerne og arbejdsmarkedets parter for at vinde tid, for at kunne tilsløre den uenighed, der findes mellem regeringspartierne, og — som hr. J. O. Krag understregede det — for at lægge ansvaret over på lønmodtagernes organisationer og især Landsorganisationen. Det er ganske karakteristisk, når man læser det svar igennem, som Landsorganisationen har givet på statsministerens opfordring til forhandlinger, at af dette fremgår tydeligt, at forudsætningerne for, at LO kunne indlade sig på sådanne realitetsdrøftelser,

[Per Hækkerup.]

ikke var opfyldt i regeringens oplæg. Det hedder bl. a. i svaret fra LO:

„Tankerne omkring disse forholdsregler“

— det var regeringens tanker —

„er imidlertid holdt i så almindelige vendinger, at det ikke har været muligt for os i Landsorganisationen ud af disse at sammenkæde en klar økonomisk politik, og vi er derfor bragt i den situation, at vi ikke har fået nogen basis til at vurdere, i hvilken helhed de foranstaltninger skal indgå, som hovedorganisationerne, Dansk Arbejdsgiverforening og Landsorganisationen, eventuelt kunne enes om.“

Det er ene og alene regeringens ansvar, at dette var grundlaget for LOs vurdering.

Dertil kommer den anden side af sagen, som jeg nævnte, og som også berøres i LOs skrivelse til statsministeren. Det hedder herom:

„Vi betragter i øvrigt regeringens henstilling til arbejdsmarkedets hovedorganisationer som en ensidig henvendelse, idet regeringens sigte tydeligvis er, at lønmodtagerne skal indgå på at opgive eller udskyde en del af de ved overenskomsten aftalte lønforhøjelser eller de i overenskomsten indeholdte dyrtidsreguleringer eller eventuelt udskyde en forkortelse af arbejdstiden på ubestemt tid.“

Det var altså et oplæg, som ikke indeholdt forudsætningerne for en realistisk drøftelse imellem arbejdsmarkedets parter, og som ikke indeholdt den sociale balance, som statsministeren godt vidste måtte være en forudsætning for, at LO kunne tilslutte sig en sådan fremgangsmåde. Og man kan ikke hævde, at statsministeren i den henseende ikke har været advaret på forhånd. Jeg skal tillade mig at referere til en ledende artikel i FTFs blad, hvori man beskæftiger sig med statsministerens opfordring. Det hedder herom bl. a.:

„Hvad er det egentlig, der skal forhandles om? Regeringsoplægget indeholdt ingen konkrete forslag hertil og røbede ingen enkeltheder om det alternativ, som et negativt svar fra organisationerne skulle udløse. På dette punkt afveg oplægget fra tidligere oplæg givet af en statsminister på lignende møder for

organisationslederne, og regeringen har herigennem et stort medansvar for, at udfaldet af appellen let kan blive negativt.“ Og et andet sted i lederen siges det:

„Det er et spørgsmål, om nogen lønmodtagerorganisation i overensstemmelse med sit formål overhovedet kan løse en sådan opgave, eller om det ikke netop er en regerings opgave og pligt at fremkomme med konkrete forslag til løsning af de samfundsøkonomiske problemer i stedet for blot at skubbe de ubehagelige problemer over til organisationerne.“

Det vidste statsministeren; det fik statsministeren at vide, efter at han kom med sit oplæg, og alligevel må man kunne konstatere, at der altså her ikke kom noget ud af det, statsministeren kalder en appel til frivillige bestræbelser, og jeg tror, man har lov til at sige, at ansvaret ene og alene ligger på en tøvende og usikker regering.

Og så til det, regeringen foreslår. Hvad går så den næstbedste løsning ud på? Ja, efter hvad jeg har kunnet læse ud af statsministerens tale og regeringens tilkendegivelse af sin politik, så skulle formålet være at forbedre beskæftigelsen, at forbedre valutabalancen og at begrænse eller standse inflationen. Det skulle være den målsætning, den tredobbelte målsætning, man ville opnå.

Og hvad er det så for metoder, man agter at anvende? Ja, for det første vil man gennemføre en forbrugsbegrænsning. Nu er det jo ganske interessant, at da vi under valgkampen drøftede disse spørgsmål og igen og igen fremhævede, at de nuværende regeringspartiers forkastelse af den politik, vi havde bragt til afstemning her i tinget, nødvendigvis måtte føre til, at man måtte gå den traditionelle vej med forhøjede skatter og en derigennem opnået forbrugsbegrænsning, benægtede man det energisk fra de nuværende regeringspartiers side. Men vi fik jo desværre ret. Nu kommer man med alt det, man under valgkampen sagde man ikke ville komme med. Nu får vi skatteforhøjelserne under den ene eller den anden form.

Hvis man tager hovedindholdet af de 15 punkter, som man siger regeringens program består af, så må man jo sige, at langt den tungest vejende del af dette program består af en forhøjelse af momsen

[Per Hækkerup.]

fra 10 pct. til 12½ pct. Det er jo ganske interessant at iagttage, at partier, som for mindre end et år siden stemte imod momsen, som fortalte om, hvilke kolossale ulykker der ville ramme erhvervslivet, hvis denne moms blev gennemført, som fortalte, hvilke byrder den ville lægge på befolkningen, som forlangte, at forudsætningen for, at en moms blev gennemført, var, at der gennemførtes tilsvarende lettelser i den direkte beskatning, de kommer nu og foreslår momsen forhøjet fra 10 pct. til 12½ pct., ikke som en engangsforanstaltning — vi må gå ud fra, at det er en permanent forhøjelse, regeringen her foreslår. Og det er jo interessant at konstatere, at i finansministerens motivering herfor indgår, at dette jo oven i købet er en erhvervsfremmende politik. Det er jo pudsigt at bemærke sig, at de første 10 pct. er erhvervshæmmende, men de efterfølgende 2½ pct., de er erhvervsfremmende. Men måske kan finansministeren forklare logikken.

Det, der er lige så betydningsfuldt, er imidlertid, at dengang vi gennemførte den 10 pct.s moms, ledsagedes den af forskellige kompensationer over for de grupper i befolkningen, som var økonomisk ringest stillet. Ved forhøjelsen fra de 10 pct. til 12½ pct. foreslår man også visse kompensationer; man anerkender altså det princip, som vi dengang nedfældede. Men de kompensationer, man nu foreslår, adskiller sig jo fra de kompensationer, vi dengang foreslog; kompensationerne nu har fortrinsvis karakter af en regulering af folke- og invalidepensionisternes pension, af børnetilskuddet og et rundt beløb til ungdommens uddannelsesfond. Jeg går ud fra, at finansministeren erkender, at hermed har man ikke givet kompensation til den befolkningsgruppe, som må formodes i særlig grad at komme til at mærke de ubehagelige virkninger af momsforhøjelsen. Da vi i sin tid gennemførte momsen, blev den ledsaget af et persontilskud for alle under en vis indtægt. Dette persontilskud var vi alle sammen enige om var ikke nogen ideel form for kompensation, og vi drøftede dengang — men forkastede det — at man i stedet for skulle gå vejen over en forhøjelse af folke- og invalidepensionerne m. v., en forhøjelse af børnetilskuddene —

som vi gennemførte — og eventuelt en forhøjelse af ydelserne til ungdommens uddannelsesfond. Vi var enige om, at det ville ikke dække. Jeg spørger derfor: har regeringen gjort sig nogen overvejelser om, hvorledes de andre grupper, som ikke omfattes af de bestemte kompensationsforslag, man har forelagt, skal kunne hjælpes i den nuværende situation?

Til forbrugsbegrænsningen hører også regeringens nedskæringsforslag. Jeg skal ikke gå i detaljer med dem, det bliver der lejlighed til på et senere tidspunkt, men jeg vil da gerne understrege, at når man som et af formålene for regeringens politik opsætter en forøget beskæftigelse, så tror jeg ikke, finansministeren vil bestride, at adskillige af de nedskæringer, der bliver tale om, nødvendigvis må medføre øget arbejdsløshed i bestemte områder af landet og inden for bestemte erhvervsgrupper, en arbejdsløshed, som det ikke ses at regeringens øvrige politik vil modvirke. Jeg vil også gerne understrege, at forbrugsbegrænsningen suppleret med nedskæringerne, men også forbrugsbegrænsningen alene vil medføre et tryk nedad på beskæftigelsen.

Det andet sæt af metoder, som statsministeren omtalte, drejer sig om fremgangsmåder, der skal dæmpe pris- og lønudviklingen. Herom sagde statsministeren, og det er jo et interessant kapitel:

„Hvad angår fødevarerpriserne, kan jeg oplyse, at landbrugsministerens forhandlinger med landbruget endnu ikke er afsluttet. Landbruget har imidlertid givet til kende, at man er rede til at medvirke til en begrænsning af prisstigningerne ved en midlertidig udsættelse af de forhøjelser, som landbruget er berettiget til nu, idet hjemmemarkedspriserne ikke har været omkostningsreguleret siden midten af 1967.“

Se, det er jo ganske interessant at se. Hvad er det for nedsættelser af landbrugspriserne, af hjemmemarkedspriserne, eller undgåelser af prisstigninger, der er tale om?

Da statsministeren udtalte sig om det i andet kapitel, sagde statsministeren herom — det står i Folketingstidende 1967-68, 2. samling, sp. 253 —:

„Som et led i bestræbelserne for at opnå en stabilisering af prisniveauet vil regeringen endvidere optage spørgsmålet om

[Per Hækkerup.]

hjemmemarkedspriserne for danske landbrugsvarer til drøftelse med landbrugets organisationer. Regeringen er ganske opmærksom på, at en nedbringelse af prisniveauet i givet fald i betragtning af landbrugets økonomiske vanskeligheder vil forudsætte økonomisk kompensation i en form, som nærmere må aftales.

Det vil sige, at så sent som den 15. februar talte statsministeren om en nedbringelse af landbrugets priser på hjemmemarkedet. Nu taler statsministeren om at undgå de prisforhøjelser, som landbruget vil være berettiget til i løbet af sommeren efter de hidtil gældende principper.

Jeg synes, det kunne være ganske interessant, om statsministeren ville løfte lidt af sløret for, hvorfor han og regeringen har ændret sit standpunkt. Hvad er det for synspunkter og argumenter, som man åbenbart fra landbrugsorganisationernes side har fremført over for regeringen, og som har været så tungtvejende, at regeringen har måttet frafalde et af de centrale punkter i regeringens oprindelige politik og nu er nået til den udvanding, som man her har formuleret på den meget forsigtige måde, statsministeren i sidste omgang har gjort?

Statsministeren taler videre om de dæmpende pris- og lønforanstaltninger:

„Blandt de pris- og løndæmpende forholdsregler skal jeg endelig nævne, at regeringen har taget op til undersøgelse spørgsmålet om at gøre faste priser og tidsfrister til et vilkår ved licitationer af offentlige bygge- og anlægsarbejder.“

Det er jo også et interessant punkt. Jeg har set udtalelser af sagkyndige på disse områder, som stiller sig tvivlende over for, om sådanne foranstaltninger dels vil være mulige at gennemføre i praksis, dels vil have nogen virkelig effektiv betydning i retning af at lægge en dæmper på prisudviklingen og omkostningsudviklingen. Men det får vi naturligvis at se.

Men det, der er det forbavsende, synes jeg, er, at statsministeren efter at have opgivet sine planer om nedsættelse af landbrugspriserne og efter at have suppleret, hvad han tidligere har sagt, med disse bemærkninger om de faste priser inden for bygge- og anlægsarbejderne mener at kunne fastslå, at disse pris- og omkostningsdæm-

pende foranstaltninger, der er blevet tilbage, er af en sådan karakter, at han i sin redegørelse her forleden dag kan sige:

„Der gennemføres prisdæmpende foranstaltninger, som medfører, at vi undgår dyrtidsportion nr. 2 efter julipristallet.“

Det må altså være statsministerens viden om virkningen af de stærkt nedskårne foranstaltninger, for så vidt angår landbrugsvarerne, og de usikre konsekvenser af bestemmelserne om faste priser inden for anlægs- og byggesektoren, der får statsministeren til at kunne fastslå som en kendsgerning, at vi undgår den anden dyrtidsportion efter julipristallet.

Det forekommer mig at være et dristigt postulat. Hvis denne dristighed havde præget statsministerens øvrige politik, kunne vi måske have opnået langt bedre resultater. Hvorvidt statsministerens beregninger her kan holde, er vi afskåret fra at bedømme, men hvis statsministeren vil oplyse folket om befolkningen om, hvorledes han når frem til, at de foranstaltninger, han her har nævnt, med garanti vil medføre, at den anden dyrtidsportion ikke kommer til udbetaling efter julipristallet, eller at der ikke bliver tale om den anden dyrtidsportion efter julipristallet, så tror jeg, vi vil lytte med megen interesse til statsministeren.

Jeg skal ikke gøre nogen bemærkninger om kredit- og finanspolitikken, det har hr. J. O. Krag gjort. Jeg tilslutter mig helt forståelsen af, at Nationalbanken på basis af den skitserede politik har måttet stille sig noget tvivlende over for, hvilket grundlag den giver for en rentelettelse i Danmark, og også, hvilket grundlag Nationalbanken mener at kunne finde for en diskontoned-sættelse.

I øvrigt indeholder 15 punkts programmet som allerede nævnt adskillige fornuftige ting, som også fandtes i den tidligere regerings 13 punkts program. Men det indeholder også ting, over for virkningen af hvilke vi må stille os skeptiske. Vi har endnu ikke fået forelagt, men får jo forelagt forslag om ændrede afskrivningsregler. Vi vil naturligvis se på dem, men efter det, der har været antydnet i dagspressen, forekommer det os ikke, at der derigennem vil ske en lettelse for erhvervslivet, medens man derimod

[Per Hækkerup.]

meget vel kan se, at der vil ske en vis genskabelse af den skattebegunstigelse for dele af erhvervslivet ved førstegangsinvesteringerne, som der faktisk var bred enighed om at komme bort fra.

Ja, jeg skal fatte mig i korthed og sige, at vi vil, som den tidligere statsminister sagde det, gerne give regeringen fair play. Men jeg må erkende, at regeringen giver ikke os mange chancer for det. Hvad regeringen hidtil har vist, er, at det er en tøvende regering, der skulle bruge omtrent halvanden måned for at komme med et udspil, at det er en usikker regering, der ikke turde tage ansvaret i forhold til organisationerne, en regering, som ville gøre sig selv og folketinget til et ekspeditionskontor for organisationernes ønsker og krav — et standpunkt, som jeg har forstået at de nuværende regeringspartier hidtil på det stærkeste har afvist, når de forlangte, at den tidligere regering skulle komme med sine forslag selvstændigt også i forhold til organisationerne. Det har man nu fraveget.

Statsministeren talte om den næstbedste løsning. Jeg tror, det kan blive et slogan for denne regering. Den næstbedste løsning, den næstbedste politik, den næstbedste regering. Med stigende undren venter vi på, hvad de efterfølgende kapitler i føljetonen vil indeholde.

Haunstrup Clemmensen: Vi drøfter i dag vort lands økonomiske problemer på basis af de konkrete lovforslag, som finansministeren nu har fremsat. Disse forslag er igen et led i den økonomiske saneringsoffensiv, som statsministeren redegjorde for her i tinget den 5. i denne måned. Jeg vil gerne understrege begge dele: at der er tale om forslag både til en sanering og til en offensiv. Vi erkender fra det konservative folkepartis side, at der er behov for begge dele.

Det er mig magtpåliggende at understrege, at der jo i denne sal er bred enighed om de endelige mål for den økonomiske poli-

tik. Ethvert medlem i dette ting ønsker naturligvis fuld beskæftigelse og en fortsat økonomisk vækst. Det er de mål, vi alle har sat os, og som vi i de forløbne år ikke har været alt for succesrige med at få gennemført. Derfor må det være helt nødvendigt, at vi i denne situation sagligt erkender, at vil man målet, må man også ville midlerne, men her er enigheden desværre knap så udtalt.

Det må vel være naturligt, før man vurderer, hvilke midler der er behov for, at gøre sig klart, hvordan landets økonomiske situation er i dag, at gøre status så at sige. Der er det konservative folkepartis opfattelse, at landets økonomiske situation er alvorlig. Den er selvfølgelig ikke katastrofal, men der er i høj grad grund til at tilføje, at der i den nuværende økonomiske situation er overordentlig faretruende tendenser, som, hvis de ikke effektivt bremses, kan, eller rettere vil, føre os ud i en økonomisk situation, der er endnu langt mere alvorlig end den situation, vi i dag økonomisk befinder os i.

I dansk økonomisk historie er det årtier igennem et særgeligt kapitel, at vore valutavanskeligheder er kommet igen næsten med en naturlovs regelmæssighed, har gjort det nødvendigt at bremse op på en række områder og derved skabt øgede vanskeligheder for beskæftigelsen. Derfor er ingen tjent med at undervurdere, at negligere eller tilsidesætte de alvorlige udviklingstendenser, vi har været vidne til inden for valutaudviklingen.

Ser man på kalenderåret 1966, havde vi på hele betalingsbalancen, altså også når skibsfartens nettovalutaindtjening er taget med i billedet, et underskud på 1.300 mill. kr. I det følgende kalenderår, i 1967, kom vi op på ca. 2.000 mill. kr.s underskud på betalingsbalancen, og jeg ville bede de socialdemokratiske ordførere — der er jo flere af dem — om at bekræfte, at hvis der i den nuværende situation ikke skrides ind, vil valutaunderskuddet i kalenderåret 1968

[Haunstrup Clemmensen.]

blive endnu meget større end de 2.000 mill. kr.s underskud, vi nåede frem til i 1967.

Derfor er det helt klart, at man, navnlig i en situation, hvor det er blevet væsentlig vanskeligere at optage lån i udlandet, må betragte valutaudviklingen med dyb foruroligelse og nødsages til at skride ind.

Men ud over disse i forvejen i sig selv alvorlige udviklingstendenser ved vi jo, hvordan der også er andre sygdomstegn i dansk økonomi. Der er den høje rente, vel et af de højeste renteniveauer i hele Europa. Vi har derudover en situation også foruroligende derved, at vi har haft større pristigninger i dette land end i praktisk talt alle de væsentlige lande, vi skal samhandle med. Og sidst og måske allermest alvorligt har vi i snart mange måneder haft en stigende tendens i arbejdsledeshedstallet.

Derfor er det en uomgængelig nødvendighed over for disse alvorlige tendenser, at der skrives ind, at der sikres en økonomisk balance, at man sanerer, før man får mulighed for at konstatere yderligere fremskridt både i spørgsmålet om beskæftigelsen og i spørgsmålet om en højere levestandard.

Regeringen har nu forelagt sin saneringsplan, som det konservative folkeparti naturligvis kan tiltræde. Vi lyttede derfor også med interesse til de udtalelser, der fra socialdemokratisk side blev fremsat ved åbningen af denne debat. Jeg tror, at både hr. J. O. Krag og hr. Per Hækkerup ikke én, men adskillige gange fra denne talerstol i årenes løb har spurgt, hvordan den daværende oppositions alternativer var til regeringens politik. Må vi ikke have lov til at stille et tilsvarende spørgsmål? Måtte vi ikke få at vide, hvad regeringen kan vente af alternative forslag fra socialdemokratisk side? Vi ved, hvad den daværende regering foreslog i december måned, men det er ikke længere december, og vi må have lov til at spørge: hvad er det for forslag, socialdemokratiet i dag går ind for? Er det decemberpolitikken, man vil foreslå gentaget? Eller hvad er det for forslag, man selv har at byde på?

Vi forstod, at hr. J. O. Krag med næsten gammeltestamentlig værdighed belærte os om Prædikerens Bog og lidt mere nutidigt henviste til manuduktion hos nationalbank-

direktøren. Nu skal man jo, når man i denne lidt særprægede stilart, som hr. J. O. Krag nogle gange betjener sig af, vil belære andre, måske passe på, at man ikke selv har en sådan lærdom behov. Vi forstod, at hr. J. O. Krag ligesom havde lidt svært ved at se sammenhængen i regeringsforslagene vedrørende rentepolitikken og lettelserne på obligationsmarkedet. Det kunne vel ellers være således, at enhver sagligt måtte erkende, at når der foretages — og det er jo det, forslagene går ud på — en finanspolitisk stramning, endda en meget betydelig finanspolitisk stramning, så skabes netop derved den saglige forudsætning for en lempelse i rentepolitikken. Derfor tror vi også, det ville være naturligt at erkende, at der er ikke noget mærkværdigt og ikke noget selvmodsigende i denne politik. Der er tværtimod en nøje sammenhæng. Der er tale om en skærpelse i finanspolitikken, som har muliggjort en lempelse i rentepolitikken.

Vi ønsker fra det konservative folkepartis side at understrege værdien af, at der skabes forudsætninger for flere arbejdspladser og dermed også for en højere produktion, og netop derfor er det nødvendigt at forsøge i nogen grad at afhjælpe den kapitalmangel, som store dele af erhvervslivet lider under. Vi tror, at en af de væsentligste forudsætninger herfor er at øge den private opsparing. Regeringen har bebudet forslag på dette område. Vi afventer med stor interesse disse konkrete udformninger, for vi tror, det er et væsentligt bidrag til at skabe flere arbejdspladser.

Vi mener også, at der vil være mulighed for netop i kraft af den finanspolitiske stramning at lempe på obligationskreditrationeringen, i hvert fald således at erhvervsbyggeriet ikke diskrimineres i forhold til andet byggeri. Der er skabt visse forudsætninger herfor. En anden foranstaltning er en lempelse af afskrivningsreglerne, og jeg kan forsikre hr. Per Hækkerup om, at de forslag, der bliver fremsat, ikke på nogen måde vil forsøge at give nogle særlige misbrugsmuligheder. Jeg troede, det var tilstrækkelig tydeligt tilkendegivet også fra det konservative folkepartis side under tidligere debatter vedrørende afskrivningsreglerne, at vi under ingen omstændigheder — naturligvis ikke — ønsker at holde hån-

[Haustrup Clemmensen.]

den over noget misbrug på disse områder, men jeg tror, man sagligt må erkende, at der er et behov for at afskaffe de forringelser af afskrivningsreglerne, der blev gennemført i den tidligere regerings tid. Vi tror også, at bygningsafskrivningerne i høj grad trænger til en modernisering, og hilser med glæde, at der nu i den allernærmeste fremtid fremsættes forslag herom.

Vi tror også, at en anden forudsætning i den økonomiske politik for at skabe fuld beskæftigelse og højere levestandard er, at vor konkurrenceevne over for udlandet forbedres, hvor den nu igennem alt for lang tid i virkeligheden er blevet forringet, først og fremmest i kraft af, at vor købekraft ikke er afbalanceret i forhold til produktionsstigningerne.

Netop når eksporten skal stimuleres, må det være værdifuldt at overveje forskellige midler. Regeringen har i sin erklæring gjort rede for sine synspunkter vedrørende den frivillige indkomstpøolitik, og jeg tror, det ville være lykkeligt, om der efterhånden i denne sal kunne skabes bred forståelse for og gennemføres et oplysningsarbejde om, at der over for alle befolkningsgrupper — her er det ikke kun en enkelt gruppe, der er under anklage — er grund til at understrege den kendsgerning, at vi kan ikke forøge landets og befolkningens levestandard med mere end det, vi forøger produktionen med, og vi ved jo alle, at vi nu gennem nogle år har kunnet forøge produktionen pr. år med en ca. 3 pct., hvorimod den indenlandske købekraft som bekendt er forøget væsentligt mere.

Derfor er der efter vor opfattelse i høj grad behov for en frivillig indkomstpøolitik, men blandt andre midler, man har til at skabe økonomisk balance, er der jo både rentepøolitikken og finanspøolitikken. Det er vor opfattelse, at man skal være meget varsom med at lade rentepøolitikken bære for stor en byrde på dette område, netop fordi rentepøolitikken først og fremmest rammer investeringerne og derved i virkeligheden hæmmer den vækst i produktionslivet, der er en forudsætning for at skabe den større produktion.

Derfor må også finanspøolitiske midler komme i betragtning, og netop når vi nu ønsker at få en lempelse i rentepøolitikken,

erkender vi nødvendigheden af, at der lægges større vægt på finanspøolitikken. Der er derfor ikke tvivl om, at der er behov for at gennemføre de forslag, som regeringen her har fremsat om en forhøjelse af momsen, og vi kan tiltræde disse forslag, der jo også må ses i sammenhæng med de besparelser på ca. 600 mill. kr., regeringen har stillet forslag om — ikke nedskæringer, men bremsning af stigningstakten, hvis hr. Per Hækkerup måske ville erkende denne sammenhæng på disse områder.

Men det ligger os også meget på sinde, at forhøjelsen af momsen sker med fuldstændig social afbalancering, at der gives alle nødvendige kompensationer. Det må naturligvis være nødvendigt, at disse kompensationer gives på en så rationel måde som overhovedet muligt. Vi mener, regeringens forslag tilsigter dette mål, og at det er lykkedes på de pågældende områder, men er naturligvis parat til i udvalget at drøfte, om der skulle være spørgsmål, der yderligere skulle belyses, og forslag, der yderligere her skulle i betragtning.

Der er derudover fra regeringens side gjort en række bemærkninger vedrørende andre muligheder for at dæmpe de stærke tendenser til prisstigninger i det danske samfund, og der er i denne forbindelse henvist til forhandlingerne med landbruget vedrørende tilgodehavender på hjemmemarkedsordningerne for omkostningsstigninger. Vi er klar over, at der her er en mulighed for at bremse tendenserne, hvis landbruget kompenseres på anden måde, og kan tiltræde de forslag, der her er skitseret.

Vi lægger i det hele taget megen vægt på at understrege, at vi erkender, at landbrugserhvervet både er stillet over for store strukturproblemer og derudover ulykkeligvis over for overgangsvanskeligheder, og i betragtning af den overordentlig store betydning, landbrugets valutaskabende evne har, mener vi, det er naturligt, at man fra hele samfundets side erklærer sig rede til at medvirke til ordninger på disse områder. Også vi var skuffede over, at den nyudnævnte vismand, hr. professor Vibe-Pedersen, i sit foredrag for nylig i Nationaløkonomisk Forening efter vor opfattelse ikke synes at have tilstrækkelig forståelse netop for den meget store valutaskabende værdi, landbruget har.

[Haunstrup Clemmensen.]

Lad mig have lov til til slut at konkludere, at den alvorlige økonomiske udvikling kræver handling og kræver handling nu. Socialdemokratiet har efter vor opfattelse ikke i den nuværende økonomiske situation forklaret folketinget, hvilke konkrete forslag man nu ønsker at stille. Man har gjort en række syrlige bemærkninger vedrørende regeringens forslag, det er éns gode demokratiske ret, men det ville dog være værdifuldt for de fremtidige forhandlinger at høre, hvad socialdemokratiet i denne situation vil foreslå; det afventer vi fortsat meddelelse om.

Regeringen har lagt op til en politik, der efter vor overbevisning vil skabe flere arbejdspladser og dermed forudsætning for en højere produktion, og derfor erkender vi nødvendigheden af at stramme finanspolitikken for at kunne lempe rentepolitikken. Men det er — lad det være mine sidste ord — aldeles afgørende også for det konservative folkeparti, at denne stramning gennemføres med fuld respekt for den sociale afbalancering, og jeg tror, at der netop i regeringens forslag er lagt op hertil. Derfor kan vi tilsige vor medvirken til de fremsatte forslag.

Henry Christensen: Den første store og presserende opgave, som den nye regering og det liberale flertal her i folketinget er stillet over for, er at få genskabt den økonomiske balance her i landet. At løse denne opgave på en sådan måde, at det ikke bare øjeblikkeligt afbøder de værste skævheder, men at det bliver indledningen til en mere langsigtet og mere stabil udvikling til afbødning af de senere års alt for ofte tilbagevendende økonomiske kriser, må nu være målsætningen for den politik, der skal føres.

Kendsgerningerne taler deres tydelige sprog om denne politiks nødvendighed. Det store rekordunderskud på vor betalingsbalance i 1967, den utilfredsstillende udvikling i vore produktions- og afsætningsforhold og den utilfredsstillende beskæftigelsessituation har allerede været nævnt. I den indsats, der derfor nu skal gøres, nytter det ikke mere blot at hengive sig til ønskedrømme om, at udenlandske konjunkturer snart vil klare problemerne for os. Vi er nu nået dertil, hvor det er mod os selv, vi

må rette søgelyset, at det er i den danske økonomiske politik, vi må finde midlerne og vejene til en bedre økonomisk balance. Det er derfor væksten i de offentlige udgifter, det samlede indenlandske efterspørgselspres, inflationen og erhvervenes vilkår, som er de centrale problemer, vi må gå i gang med.

Den første torsdag i denne måned, altså netop i dag, vil ugelønnen blive udbetalt med gennemgående omkring 5 pct. mere end hidtil. Det er virkningen dels af de to dyrtidsportioner, dels af den anden rate af overenskomstforhøjelserne. Det er helt i overensstemmelse med de aftaler, som organisationerne for et års tid siden indgik, og som den daværende regering hilste med stor tilfredshed, fordi den fandt, at det stemte ganske overens med den opfattelse, man havde af en samfundsøkonomisk forsvarlig politik.

De forventede videre følger af de indgåede overenskomster vil blive, at vi i løbet af et år vil komme til at stå over for en løn- og indkomststigning på 13-14 pct. mod den produktionsstigning på 3 pct., som hr. Haunstrup Clemmensen nævnedes, og over for en udenlandsk inflation på måske 3, 4, 5 pct. Det er derfor de store falske indkomststigningers problemer, vi kommer til at stå over for igen. Vi må ganske enkelt se i øjnene, at vi alle, bortset fra måske nogle få med særlig store kapitalgevinster på prisstigningerne, er i den situation, at vi ville være bedre stillet uden disse større indkomsttal, hvis vi til gengæld havde kunnet undgå de højere priser og nu tilmed de højere afgifter, som er en uundgåelig konsekvens af de højere indkomsttal. Jeg tror, det er nødvendigt at sige dette uden indpakning.

Pris- og afgiftsstigninger i det omfang, vi nu står over for, skyldes, at det ikke har været muligt gennem forhandlinger med erhvervenes og arbejdsmarkedets organisationer at nå bedre resultater, der kunne have afværget dele af de falske indkomststigninger. For de indkomststigninger, hvortil der ikke svarer produktion og reelle goder, er falske indkomststigninger, og ingen bliver rigere af dem, tværtimod. De falske indkomststigninger vil betyde, at danske arbejdspladser svækkes over for konkurrenter i udlandet. Ingen finanspolitik, ingen skatter og afgifter kan afværge denne svækkelse, når den først er sket. Det er derfor

[Henry Christensen.]

nødvendigt stadig at understrege og fremholde dette afgørende problem i dansk økonomi.

Jeg lagde jo godt mærke til de kritiske bemærkninger, der faldt fra hr. J. O. Krag og også i den udlægning, hr. Per Hækkerup bagefter gav af hr. J. O. Krags bemærkninger på dette område, om den måde, hvorpå regeringen havde ført forhandlinger med arbejdsmarkedets parter. Hvad var det, regeringen gjorde? Regeringen gik til arbejdsmarkedets parter, ikke en enkelt af dem, men til alle de ansvarlige parter på arbejdsmarkedet og inden for erhvervsorganisationerne og lagde frem for dem et grundlag for en økonomisk politik, idet man sagde: skal vi skaffe den bedst mulige økonomiske balance, skal vi skaffe det sikreste grundlag for en høj og vellønnet beskæftigelse, så må vi prøve at skabe balance inden for en indkomststigning på omkring 8 pct. Skal vi gøre det, forudsætter det ændring af de aftaler, som arbejdsmarkedets parter frivilligt og lovligt har indgået. Vil arbejdsmarkedets parter være med hertil under klar forudsætning af en erhvervsfremmende økonomisk politik, under klar forudsætning af en socialt afbalanceret politik?

Da det er ændring af arbejdsmarkedets aftaler, der i så fald var en forudsætning, måtte det være rigtigt af regeringen at sige: hvis arbejdsmarkedets parter vil være med til denne undersætning, ja, så må regeringen naturligvis først lade arbejdsmarkedets parter selv foreslå, hvordan de kunne ændre de af dem indgåede overenskomster med den klare målsætning, regeringen havde opstillet. Det var det oplæg, man gav, et økonomisk, socialt afbalanceret og sammenhængende oplæg. Det sagde de ansvarlige organisationer i den givne situation nej til. Jeg understreger udtrykket „ansvarlige organisationer“, for skal dette lands økonomi i det lange løb komme i den fornødne balance, må der nødvendigvis her i landet blive et rimeligt og ansvarligt samspil imellem den politiske myndighed og de store organisationer på arbejdsmarkedets og erhvervslivets områder, som har betydelig indflydelse og skal have betydelig indflydelse, men også dermed et betydeligt ansvar.

Derfor kommer der en næste korsevej, derfor er det nødvendigt, at man fortsat be-

skæftiger sig med disse problemer. Derfor er det nødvendigt, at erhvervslivets og arbejdsmarkedets ledere føler deres medlemmers solidaritet med en sammenhængende, også indkomstpolitisk rigtig løsning af dette lands problemer. Vi nåede altså ikke et positivt resultat på dette område, fordi organisationerne sagde nej. Hr. J. O. Krag talte om, at regeringen var kommet med indpakkede trusler, fordi man havde givet klar besked om, at konsekvensen af at sætte falske indkomststigninger i gang af det kolossale omfang, som vi nu er stillet over for, nødvendigvis måtte blive, at man måtte inddrage en del af denne falske indkomststigning. Kan man betegne det som trusler på den måde? Tænk, om regeringen havde tiet stille med disse ting! Hvilken kritik kunne man da ikke være fremkommet med om, at her gik en regering til organisationerne uden at fortælle noget om, hvad konsekvensen af en eventuel afvisning fra organisationerne ville blive! Må man ikke meget mere være taknemlig for, at her kom en regering og gav åben besked om de muligheder, der forelå, og om, hvad det var nødvendigt for den politiske myndighed i Danmark at gøre, hvis man ikke kunne etablere et samvirke om den fornødne indkomstpolitik. Jeg finder, det var rimeligt, rigtigt og forsvarligt, at man gjorde sådan.

Nu var vi stillet over for, at denne betydelige udpumpning af falsk købekraft tvinger til en finanspolitisk stramning, når man ikke har kunnet nå igennem med en indkomstpolitik. En finanspolitisk stramning er altså nødvendig for at hindre, at vi i de kommende år ruller videre ad den svækkelsesvej, vi har været alt for længe inde på, for at hindre valutavanskeligheder, der har villet tvinge os tilbage i 50ernes beskæftigelsesforhold, og for at aflaste kreditpolitikken for de alt for store byrder, som denne bærer i dag. Derfor må en ansvarlig politik i øjeblikket udformes ud fra hensynene til for det første vor anstrengte valuta- og betalingssituation over for udlandet, for det andet vore produktions- og beskæftigelsesforhold og finde veje til at løse disse problemer. Der er et naturligt samspil imellem de foranstaltninger, som regeringen nu har lagt foreslag frem om eller bebudet at ville stille forslag om. Generelt kan man vel sige, at det ene sæt foranstaltninger tilsigter at

[Henry Christensen.]

virke dæmpende på pris- og efterspørgsels-siden, det andet at stimulere produktion og beskæftigelse, særlig med henblik på eksporten. Efter gennemførelsen af pris- og avance-stoploven er det åbenbart, at forhøjelsen af momsen og begrænsningen af stigningen i statens budget med 600 mill. kr. er de to hovedhjørnestene i denne politik. Forhøjelsen af momsen har, som det klart fremgår, direkte sammenhæng med, at det mod regeringens og mod venstres ønske ikke lykkedes at begrænse omfanget af de falske indkomststigninger.

Et led i den pris- og efterspørgselsdæmpende politik er også resultatet af landbrugets og regeringens forhandlinger med henblik på udskydelse af de prisforhøjelser, som omkostningsudviklingen ellers berettiger landbruget til. Det ligger klart, at landbruget skal skadesløsholdes herfor, men jeg vil gerne understrege den tak, som statsministeren forleden rettede til landbruget. Jeg vil gerne som noget afgørende føje til, at princippet om afregning til landbruget for den del af produktionen, der går til hjemmemarkedet, på grundlag af den gældende hjemmemarkedsordning i øvrigt er uanfægtet.

Til den løbende aktuelle debat om landbrugets forhold vil jeg gerne sige, at dele af den aktuelle debat efter min opfattelse tager meget let på de store erhvervsmæssige og menneskelige problemer, der er knyttet til disse års omstillings- og ventetid. Selv om den ene side af vanskelighederne her udspringer af tekniske ændringer, så er den anden og afgørende side i disse år, at landbruget lukkes ude fra sine markeder og rammes af andre landes restriktions- og subsidiepolitik. At tale om en afvikling af hjemmemarkedsordningerne og om, at det ville genskabe frie og liberale forhold, er derfor ikke rimeligt. Det ville blot lade andre landes øjeblikkelige restriktionspolitik slå igenem også på det danske hjemmemarked.

Den anden side af regeringens politik — og den lægger venstre særlig vægt på — er en række led i en positiv erhvervsindsats, så fremgangslinjen i produktion, beskæftigelse og reel indtjening snarest kan genoptages. Det drejer sig først og fremmest om lempelse af kreditpolitikken over en række fronter, om en afvikling eller begrænsning af

obligationsrationeringen for erhvervsvirksomhederne og især for dem, der her i landet eller udlandet skal ud i konkurrencen med andre landes virksomheder, om en gradvis rentesænkning, om kapitaltilførsel til industri, håndværk og landbrug, om forbedrede og produktionsfremmende afskrivningsregler og om en klar stimulans til den private opsparing.

Det er naturligvis oppositionens ret at have sin tvivl om nytten og rigtigheden af denne økonomiske politik. Jeg har nu lyst til at citere et enkelt udsnit fra mange af de meddelelser, der er kommet i de seneste dage om bedømmelsen i erhvervslivet af den politik, der er indledt, en bedømmelse, der bestemt ikke falder sammen med den bedømmelse, hr. J. O. Krag og hr. Per Hækkerup anlagde. Jeg vil gerne have lov til at citere lidt af, hvad B. T.s børsmedarbejder så sent som i dag har skrevet i det pågældende blad. Han skriver her:

„Det sker meget sjældent, at køberne på Københavns børs i den grad viser sin tillid til en regerings evner til at sanere økonomien, som det er sket gennem den sidste halvanden måneds tid. Nye købere til obligationer og aktier strømmer dagligt til, og kurserne må bydes i vejret.

Obligationsmarkedet kunne også på onsdagsbørsen mønstre nye købsordrer, der langt oversteg det udbudte salgsmateriale. Kurserne blev på stribe budt op med nye stigninger på et kvart point, og Nationalbanken måtte på ny træde til som sælger af obligationer for at holde stigningerne i den takt, den ønsker.“

Hvis man læser videre, vil man kun yderligere blive bestyrket i, at det er en ændret, en helt ændret situation, der her er tilvejebragt, og jeg anser det for noget meget afgørende, at den økonomiske politik, der nu er lagt frem, så tydeligt, som tilfældet ganske åbenbart er, om ikke hos socialdemokratiet eller de socialistiske oppositionspartier, så ude blandt befolkningen, ude i erhvervslivet, ude, hvor økonomien skal trives, så ganske åbenbart vinder den tillid, som har været savnet alt for længe.

Jeg vil også gerne sige, at det er naturligvis socialdemokratiets og de øvrige socialistiske partiers fulde parlamentariske ret at kritisere en regering og dens politik, men jeg vil som hr. Haunstrup Clemmensen gen-

[Henry Christensen.]

tage, hvad jeg har sagt til hr. Per Hækkerup og socialdemokratiet ved tidligere lejligheder, at et så stort oppositionsparti bør ikke indskrænke sig til alene at fremkomme med negativ kritik. Hvad er socialdemokratiets politik i dag? Hvilke råd, hvilken positiv politik har socialdemokratiet at lægge frem over for Danmarks alvorlige økonomiske problemer? Hvor længe tror socialdemokratiet at man bare kan klare sig med den nye form for taktik, at det kun er kritikken, der skal have plads i de socialdemokratiske taler her?

Til sidst vil jeg gerne sige: det er, som det er blevet anført, i mange henseender en hestekur, der har måttet indledes. Det har været nødvendigt på den økonomiske baggrund, der er. I modsætning til, hvad oppositionen formener, har jeg det indtryk, at der ude omkring i befolkningen er en klar forståelse af nødvendigheden af den politik, som nu er lagt frem, men det, som efter min opfattelse derefter er det afgørende, er, at det ikke bliver en politik blot for en enkelt periode, men at den stabilisering, man her forsøger at genskabe, bliver fastholdt i den kommende tid. Det vil sige, at der vil være to centrale opgaver, som regeringen — også når vi er kommet over den nærmest efterfølgende periode — må føle et vedholdende ansvar over for, nemlig for det første at tilrettelægge grundlaget for en fremtidig indkomstpøolitik, der kan vinde fornøden tillid og forståelse også hos de ansvarlige organisationer, og for det andet at tilrettelægge gennem sit langsigtede arbejde en finanspolitik — og her tænker jeg på en udgiftspolitik — for udviklingen af de offentlige finanser, der bedre harmonerer med udviklingen i produktionsforholdene i Danmark, end tilfældet har været gennem de senere år.

I øjeblikket er vi stillet over for nødløsninger og over for inden for en kort periode at måtte begrænse den for store vækst; men det er klart, at det er langt sundere, langt bedre, om man med styrke fra starten kan komme til at tilrettelægge en udgiftspolitik afbalanceret med dette lands muligheder. Vi ønsker jo alle løst så mange af de betydelige opgaver, der foreligger for dette samfund, som muligt. En sund økonomi skal hjælpe med dertil. En ansvarligt tilrettelagt udgiftspolitik danner en af forudsætningerne

for, at vi kan løse de fleste opgaver bedst muligt og mest ansvarligt og også så rationelt og økonomisk som muligt.

Grethe Philip: For få år siden blev der foretaget en undersøgelse af, hvor stor den årlige stigning i industrieksporten skulle være for at opretholde væksten i vor velstand fra de gode år fra 1958. Man kom til det resultat, at målet måtte være en stigning fra år til år på 12-15 pct. Vi har i en årrække været oppe på disse høje stigningsprocenter. Spørgsmålet er, hvorledes vi kan forsette.

Vi har adskillige gange i den sidste tid drøftet den almindelige økonomiske situation, så det turde være overflødigt for mig nu her igen at fremmane hele billedet. Jeg vil nøjes med at sige, at meget tyder på, at vi kan forvente en vækst i den økonomiske aktivitet i Vesteuropa, der også vil forplante sig til Danmark i form af en øget efterspørgsel. Det skulle ikke være for optimistisk at regne med en stigning i efterspørgslen efter industrivarer på ca. en halv snes procent, forudsat at efterspørgslen ikke rammes af for store omkostningsstigninger på danske varer. Hertil kommer så yderligere de fordele, vi burde have i den første tid på grund af devalueringen, en devaluering, som i modsætning til tidligere danske devalueringer er kendetegnet af, at meget få lande har devalueret samtidigt, således at industrien afsætter ca. 90 pct. af sin eksport til ikke-devaluerende lande. Selv om vi tager hensyn til stigningen i priser som følge af devalueringen på importerede råvarer til industrien, skulle vor konkurrenceevne i første omgang være væsentligt forbedret. Alt afhænger dog, som allerede nævnt flere gange her i tinget, af, hvordan kapløbet kommer til at foregå mellem stigende priser, fremkaldt bl. a. af de importerede varer, og stigningerne i lønninger og omkostninger.

Når det netop nu er så vigtigt at holde igen på omkostningsstigningerne, må det ses på baggrund af sidste års underskud på vare- og tjenestebalancen på ca. 2 milliarder kr. I betragtning af, at det udenlandske lånemarked er strammet til, må vi påregne forringede muligheder for at optage udenlandske lån. Det vil igen sige, at bliver underskuddet i 1968 af samme størrelse eller

[Grethe Philip.]

måske endda højere end i 1967, må vi gøre indhug i valutareserven. Men derved går vi lige ind i de alvorlige valutaproblemer, der red dansk økonomi som en mare under den lange periode fra 1932 frem til midten af 1950'erne, d. v. s. under hele vare-direktoratets ægide.

Billedet for pris- og lønudviklingen tegner sig foreløbig nok så dystert. 2 dyrtidsportioner er allerede udløst og kommer til udbetaling i marts og april, og 2 nye dyrtidsportioner truer allerede ude i horisonten til juli. Hertil kommer så overenskomst-mæssige lønforhøjelser og nedsættelse af arbejdstiden med deraf følgende lønforhøjelse pr. arbejdstime, alt i alt et vældigt pres opad, der kan vurderes til et sted omkring 13-14 pct. lønstigning for året som helhed, det vil sige meget væsentligt over de stigninger, der kan forventes i de lande, vi konkurrerer med.

Situationen har allerede aftegnet sig tydeligt i nogle måneder. Det har også været den almindelige opfattelse, at det bedste bodmiddel i denne situation ville være, om lønmodtagerne viste tilbageholdenhed i deres krav om lønforbedringer under den ene eller den anden form. Dette er blevet forstået langt ind i lønmodtagernes egne rækker og kom også frem i lønmodtagerorganisationernes reaktion over for den tidligere regerings forslag om indefrysning af en dyrtidsportion.

Jeg vil gerne understrege, at det radikale venstre hele tiden har været af den opfattelse, at en opbremsning af lønstigningerne er den bedst mulige vej til at styre vore økonomiske vanskeligheder. Når vi ved afstemningen om de lovforslag, der førte til udskrivning af valg, stemte imod, skyldtes det dels, at indefrysningen af dyrtidsportionen af regeringen selv var uløseligt sammenkoblet med det for os uantagelige lovforslag om en engangsskat af ikke-lønmodtagere, dels at hele den politiske situation efterhånden havde udviklet sig sådan, at vi ikke mindst ud fra en mere langsigtet betragtning ikke ønskede at tage ansvaret for at lempe regeringen forbi, hvad man vist kan kalde et vanskeligt politisk hjørne.

Det hørte da også med til den nye regerings første handlinger at tage kontakt med

arbejdsmarkedets organisationer og anmode dem om at optage forhandlinger med henblik på at holde igen på stigningen i løn- og omkostningsniveauet. Denne tilbageholdenhed kunne være praktiseret på forskellig måde, enten ved at indefryse én af de dyrtidsportioner, der nu står umiddelbart foran udbetaling eller ved at fjerne en senere dyrtidsportion eller eventuelt ved at udskyde arbejdstidsforkortelsen. Vi må dybt beklage, at forhandlingerne bristede.

Det har været ymtet, at regeringen burde have haft en fastere hånd. Det kan jo diskuteres. Men principielt ville jeg finde det yderst beklageligt at gribe ind i bestående overenskomster mod organisationernes ønske.

Det har fra anden side været sagt, og det er i dag gentaget af hr. J. O. Krag, at regeringen søgte at skubbe ansvaret fra sig ved at lade organisationerne optage disse lønforhandlinger og ved samtidig at gøre organisationerne klart, at der under alle omstændigheder måtte gøres noget for at sanere dansk økonomi. Hr. J. O. Krag betegnede dette som indpakkede trusler, som han fordømte hårdt. Jeg mener, det er helt urimeligt at tale om et sådant forsøg på at slippe for ansvaret. Den samlede økonomiske politik hviler jo på forskellige grundpiller, hvoraf indkomstpoltikken er en af de vigtigste. Men det er nu engang sådan, at det i første række er arbejdsmarkedets parter selv, der skal fastlægge lønpolitikken, og det er da vel i øvrigt et almindeligt ønske, at det også skal fortsætte med at være sådan i fremtiden. Hovedansvaret for lønpolitikken påhviler derfor også arbejdsmarkedets parter.

Regeringens ansvar ligger på et andet område. Det vedrører særlig det offentlige udgifter og den direkte og indirekte påvirkning af samfundsøkonomien, der udgår herfra, og det ligger på skattepolitikken. Organisationerne og regeringen kan ikke spille ping-pong med ansvaret for den økonomiske politik. Hver må påtage sig sin del. Men naturligvis er der en vekselvirkning i den forstand, at det af staten bl. a. via skattepolitikken frembragte økonomiske klima påvirker lønpresset og dermed lønudviklingen, ligesom lønaftalerne omvendt må være af afgørende betydning for den skatte- og ud-

[Grethe Philip.]

giftspolitik, staten må føre for at opretholde den økonomiske stabilitet og den høje beskæftigelse.

Statsministeren udtrykte i sin redegørelse den 5. marts ønske om, at organisationerne i den kommende tid vil tænke videre på sammenhængen mellem udviklingen i lønninger, priser, indkomster og avancer på den ene side og produktionen, beskæftigelsen og den valutamæssige balance på den anden. Jeg kan ganske slutte mig til dette ønske. For, som statsministeren sagde, der er jo her tale om forhold, der atter og atter vil få aktualitet.

Jeg vil gerne her blot lige berøre spørgsmålet om den automatiske dyrtidsregulering. Det er mit indtryk, at den automatiske regulering af lønnen efter priserne vurderes noget anderledes nu end tidligere af begge parter, og at tiden måske derfor nu er moden til overvejelser om visse ændringer. Dyrtidsreguleringen har utvivlsomt haft sine fordele, bl. a. ved at danne grundlag for flerårige lønaftaler. Men automatikken har også uomtvisteligt sine uheldige samfundsvirkninger, når der sætter prisstigninger ind som følge af forhold, der kommer til os udefra. Det gælder f. eks. netop i den situation, vi nu befinder os i, i forbindelse med devalueringen. Omsætter sådanne udefra forårsagede prisstigninger, der jo i realiteten dækker over, at vor købeevne er blevet forringet, sig i hurtige lønstigninger, ja, så har vi lagt hindringer i vejen for vor eksport og for vor beskæftigelse, hindringer, som det må være i alles interesse at undgå.

Regeringen har nu foretaget et bredt udspil for at dæmpe pris- og omkostningsudviklingen og holde såvel det offentlige som det private forbrug inden for de grænser, der er afstukket af landets samlede produktion. Det drejer sig om en række forskellige forholdsregler, der kan opdeles i pris- og løndæmpende indgreb, forbrugsbegrænsende indgreb og forholdsregler til fremme af investering og eksport. Vi har

allerede vedtaget prisloven og lov om avancestop, der vedrører de selvstændige næringsdrivendes indkomster og de avancer, der indtjenes ved tjenesteydelser, og som har været i særlig stærk vækst i den senere tid.

Endnu er der forhandling med landbruget om omfanget af støtten til landbruget. Finansudvalget har netop et aktstykke til behandling vedrørende kompensation til landbruget for tab i forbindelse med devalueringen, og udvalget har anmodet om et samråd med landbrugsministeren til nærmere belysning af det tilgrundliggende beregningsmateriale. Alle synes at være enige om, at landbruget skal have fuld dækning for tab ved devalueringen, men hele vor støtte til landbruget trænger nu til at blive taget op til drøftelse i forbindelse med den igangværende hurtige strukturændring. Jeg forstår, at hjemmemarkedspriserne nu er inddraget i billedet til fornyet overvejelse, ikke mindst med henblik på de videre samfundsmæssige virkninger, der udgår fra hjemmemarkedspriserne, efterhånden som prisstigningerne indgår i pristallet og derigennem via dyrtidsreguleringen afsætter sig videre i højere lønninger, i håb om at man fra landbrugets side vil vise fornøden fordomsfrihed og ikke hænge sig for meget i det terminologiske, når disse spørgsmål om formerne for den øvrige befolknings solidaritet over for landbruget skal finde deres afklaring.

De voldsomme stigninger i byggeomkostningerne har måske næsten mere end noget andet været medvirkende til at sætte vort pris- og lønniveau i vejret, fordi forholdene i byggeriet har haft en udpræget afsmitende virkning. Vi har endnu kun hørt meget lidt om regeringens planer om indførelse af faste priser og tidsfrister som vilkår ved licitationer. Selv om det ikke direkte vedrører de lovforslag, vi i dag har til behandling, ville det være meget interessant, om finansministeren ville løfte en flig af sløret og fortælle os lidt om, hvad man har i tankerne.

Af de forbrugsbegrænsende indgreb er

[Grethe Philip.]

regeringsforslaget om besparelser på statsbudgettet på ca. 600 mill. kr. til behandling i disse dage i finansudvalget, og debatten herom bør vel rettelig vente til finanslovsforslagets anden behandling.

Dagens hovedlovsforslag og det provenumæssigt vigtigste forbrugsbegrænsende indgreb består i forhøjelsen af momsen fra de 10 til 12½ pct. Det har længe stået klart, at vi i alle tilfælde måtte forberede os på en forhøjelse af beskatningen under en eller anden form, og jeg tror også, at skatteyderne er indstillet herpå. Når man blandt de forskellige muligheder for en skærpelse af beskatningen valgte at sætte momsen i vejret, var det ud fra ønsket om at anvende en skat, der hurtigt ville indvirke på forbruget. Momsen har jo netop sit fortrin i at kunne anvendes som et hurtigt konjunkturregulerende middel, og jeg finder, at det er rigtigt, at man i denne situation bruger momsen, nu da vi har den.

Det har dog hele tiden for det radikale venstre været noget centralt, at der ved en forhøjelse af momsen skulle gives sociale kompensationer, og igen skulle man træffe et valg. Man valgte at give kompensationerne dels i form af øgede børnetilskud, der vil blive indført ved en ændring af udskrivningsloven, dels ved forhøjelse af folke-, invalide- og enkepensionerne og endelig ved tilsagn om en forhøjelse af ungdommens uddannelsesfond. Jeg tror, man herigennem stort set har fået givet kompensation til de svagt stillede grupper, men jeg har dog overvejet, om ikke nogle af de andre sociale ydelser burde forhøjes ved samme lejlighed. Jeg forstår, at spørgsmålet vedrørende en eventuel forhøjelse af arbejdsløshedsunderstøttelsen har været til overvejelse, og at man ikke mente, at der ville være behov for det under hensyntagen til, at der sker en automatisk regulering af understøttelsen. Det er muligt, at vi skal se på dette spørgsmål videre i udvalget. Under alle omstændigheder mener jeg, at vi bør drøfte spørgsmålet, om man eventuelt bør forhøje taksten for sygelønsdagpenge, der reguleres efter andre regler end arbejdsløshedsunderstøttelsen.

Statsministeren berørte i sin redegørelse en række forskellige forholdsregler, der påtænkes gennemført af regeringen, og som

alle har til formål at fremme investering og eksport. Nogle af disse forholdsregler, f. eks. afskrivningsreglerne, vil senere komme til debat her i tinget i forbindelse med lovforslag. Andre vedrører pengepolitikken, herunder erhvervslivets muligheder for at opnå lån og lånerentens højde.

Vi har i Danmark en usædvanlig høj rente, omtrent den højeste i den vestlige verden. Samtidig har vi nu i nogle år arbejdet med en kreditrationering. Det er klart, at dette lægger hindringer i vejen for erhvervslivet, og at det på længere sigt må være vort mål at normalisere udlånene og sænke renten. Jeg tror også, det er den almindelige opfattelse, at den økonomiske politik ikke primært skal drives via rentepolitikken. En fornøden stramning af økonomien bør fortrinsvis foregå over finanspolitikken, altså over skatterne.

Vi må nu håbe, at forhøjelsen af momsen kombineret med nedskæringen af det oprindelige finanslovsforslag vil dæmpe efterspørgselspresset fra privat og offentlig forbrug så meget, at der er basis for at få både den korte og den lange rente en hel del ned. Hvornår det tidspunkt indtræffer, hvor diskontoen kan sænkes, og hvor kreditrationeringen kan lempes, ja, det afhænger til syvende og sidst af Nationalbanken, der står som selvstændig institution over for regeringen med et selvstændigt ansvar. Jeg ser ikke noget formål med at lægge op til en kreditlæmpelse i et hastigere tempo end holdbart; men jeg vil gerne gentage, at målet på længere sigt naturligvis må være at skabe sådanne økonomiske forhold, at renten kan falde væsentligt. En af de vigtigste forudsætninger herfor vil være, at man kan standse selve forventningerne om inflation, og det er vel i øvrigt også det eneste virkelige effektive middel til at fremme den private opsparing.

Danmark er ikke noget isoleret samfund, og vi kan ikke drive en isoleret økonomisk politik. Jeg betragter de foreliggende lovforslag som et led i forsøget på at rette op på vor økonomi og bringe vort pris- og omkostningsniveau i bedre harmoni med landene omkring os for derved at støtte vor konkurrenceevne og sikre den økonomiske balance. Ud fra disse betragtninger kan jeg give tilsagn om en velvillig behandling af de fremsatte lovforslag.

Aksel Larsen: Formelt og reelt er det jo de af regeringen fremsatte lovforslag, vi behandler her, og naturligvis i det væsentlige lovforslaget om en forhøjelse af meromsprocenten fra 10 til 12½ samt de tilsluttede lovforslag. Men det er klart, at vi også kan behandle og er nødt til at beskæftige os med regeringens øvrige planer for økonomisk politik og finanspolitik, så vidt disse planer overhovedet er kendt, eller i hvert fald så vidt vi kan slutte os til, hvad de vil gå ud på.

Men lad os nu begynde med at gå ud fra de fremsatte lovforslag — eller rettere sagt fra lovforslaget om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift. Det er typisk for denne regering og for de tre regeringspartier, at de kommer med et sådant lovforslag. Det var noget, man måtte vente, for de tre regeringspartier stemte jo imod momsen i marts i fjor og fortalte, at det var en ualmindelig afskyelig beskatningsform, som ville ruinere landet og ødelægge erhvervslivet, så den ville de modsætte sig. Så er det vel kun rimeligt, at den regering, der er dannet af disse tre partier, nu kommer og siger, at det ikke er nok med 10 pct. moms, vi må have 12½ pct. — og man skal vel være taknemlig, fordi venstre ikke har haft større indflydelse i regeringen; ellers var det vel blevet 15 eller 20 pct., man havde foreslået.

I øvrigt kan jeg måske benytte lejligheden til at spørge venstre, om det ikke var sådan, at venstre i hvert fald i nogle dagbladsannoncer fortalte, at man overhovedet ikke behøvede at have moms, for venstre havde langt mere geniale forslag til afgifter, der kunne give staten de nødvendige penge. Så forstår jeg ikke rigtig, hvorfor venstre ikke har luftet sine geniale ideer nu, da det har regeringsindflydelse — men der er meget, vi ikke her får forklaring på.

Ja, vi må altså affinde os med, at regeringen ikke som en af sine første handlinger foreslår momsen afskaffet, men foreslår den forhøjet, og den skal give staten 1.250 mill. kr. mere om året. Man gør altså det modsatte af, hvad man har sagt før — det harmonerer aldeles udmærket med mange af regeringens hidtidige handlinger — og jeg tillader mig at sige et par ord igen om det, jeg allerede har omtalt, da vi havde

første behandling af forslag til lov om fordoblet stempelafgift.

Det første, denne regering kom med, var et forslag om at udvide og forlænge det avancestop, som de nuværende regeringspartier var meget lidt glade for, nærmest var modstandere af i november måned. Derpå kom lovforslaget om fordoblet stempelafgift, som disse borgerlige partier også har været modstandere af. Ja, de radikale har stemt for det tidligere, men venstre og de konservative var ikke glade for det. Nu kommer regeringen selv og siger, at det må vi naturligvis forlænge for et år indtil videre. Den kommunale skattefradragsret, som man havde lovet at genindføre, så snart man fik flertal i folketinget, har man opgivet at genindføre af den simple grund, at det rent teknisk ikke kan gøres. Det vidste de tre partier godt i forvejen, men de gik alligevel hensynsløst ud og sagde det i valgkampen.

Ja, måske er det småtingsafdelingen, og det er måske også småtingsafdelingen, at regeringspartierne har været mildt sagt lidt velvillige, når den afgæde regering kom til folketinget og bad om fuldmagt til at optage statslån i udlandet for at styrke valutaen. Men nu kommer regeringen selv og siger: må vi få fuldmagt til at optage et statslån på 500 mill. kr.? Også her er tonen altså blevet en anden.

Jeg kan også, når jeg nu nævner udlandet, lige i forbigående igen minde om i hvert fald statsministerens og det radikale venstres holdning til Oder-Neisse spørgsmålet under valgkampen i januar 1968 og så den stilling, regeringen nu indtager til dette spørgsmål.

Bevares, jeg erkender, at finansministeren havde ret, da han forleden manuderede mig og fortalte, at der faktisk var undtagelser; der var virkelig tilfælde, hvor regeringen og regeringspartierne kunne handle i overensstemmelse med deres valgagitation. Det fik vi demonstreret, da det drejede sig om lov om særlig indkomstskat, om en skærpelse af kapitalvindingskatten; så meldte regeringen fra, den ville absolut ikke være med til at lægge højere skat på spekulationsfortjenester ved salg af fast ejendom, og det er selvfølgelig forståeligt. Jeg erkender også, at regeringen optræder i overensstemmelse med, hvad den

[Aksel Larsen.]

sagde under valgkampen, når den nu gør alvor af — hvad jeg formoder den gør — at skære boligfonden ganske betydeligt ned. Jeg vil naturligvis med det samme sige, at jeg ikke tvivler om, at regeringen på en række andre områder vil optræde i overensstemmelse med det, vi har forventet af en regering, hvis den blev dannet af disse tre partier — men det var ganske vist ikke noget, befolkningen havde ønsket skulle ske.

Men ellers, hvad de større ting angår, — nå ja, vi havde i går debatten om kildeskatten. Regeringspartierne lovede under valgkampen, at kildeskatten ubetinget skulle træde i kraft i januar 1969; derfor har man udsat den. Desuden er der det, som det vel er en hovedsag at diskutere i dag: spørgsmålet om lønningerne og omkostningerne og arbejdnernes og tjenestemændenes dyrtidsportioner.

I sin tiltrædelseserklæring den 6. februar sagde statsministeren meget rigtigt, at landet befinder sig i en uhyre vanskelig økonomisk situation, og han sagde lidt mindre rigtigt, at regeringen overtog en tung arv fra sine forgængere. Det sidste var mindre rigtigt, eftersom regeringspartierne ved deres afstemning den 15. december selv bestemte, hvordan arven skulle være.

Men nu, da der har været de forhandlinger mellem Landsorganisationen og Arbejdsgiverforeningen, som statsministeren opfordrede til, kommer regeringen med disse lovforslag. De begrundes og forklares af statsministeren i en redegørelse, hvori han gør opmærksom på, at disse lovforslag, og hvad man ellers måtte komme med af forslag og gennemføre af foranstaltninger, kun repræsenterer den næstbedste løsning. Den bedste løsning ville nemlig have været, om man havde fået lønmodtagerne til at kvitte én eller måske to dyrtidsportioner eller på anden måde give afkald på lønstigninger; så ville pris- og omkostningsstigninger være blevet bremsede, og så behøvede man ikke alt dette her.

Man har altså ikke kunnet få den bedste løsning igennem, fordi lønmodtagerne, Landsorganisationen og tjenestemandorganisationerne, ikke var villige nok.

Jeg tillader mig at sige, at jeg af hele denne fremstilling kun har kunnet danne mig det indtryk, at i hvert fald statsmini-

steren nu mener, at en bremsning af lønstigningerne af den art, som blev foreslået af den afgåede regering i december, ville have været et mirakelmiddel til at klare de økonomiske vanskeligheder eller forhindre, at økonomiske vanskeligheder tårnede sig op. Alligevel sagde statsministeren i sin redegørelse i tirsdags, at man kom med alle disse mange forskellige forslag, fordi han ikke troede på, at man kunne klare noget med et enkelt mirakelmiddel. Ja men han har jo i ikke blot denne, men andre taler og gennem sin henvendelse til organisationerne osv. understreget, at hvis han kunne få noget gennemført af den art, som han og hans parti og de øvrige regeringspartier stemte imod den 15. december, ville alle disse forskellige forsøg på at klare vanskelighederne ikke være nødvendige. Med andre ord: han betragtede nu det som et mirakelmiddel, som han stemte imod i december.

Jeg forstår naturligvis udmærket vel, at statsministeren i sin henvendelse til organisationerne kviede sig ved åbent at sige til dem, hvad han ønskede de skulle forhandle med Arbejdsgiverforeningen om. Jeg forstår vel, at han ikke holdt af at sige til dem: det, jeg gerne vil have jer til at snakke om, er at give afkald på en af de to dyrtidsportioner, der skulle falde nu. Det havde han jo stemt imod i december, og hans kontrahenter i regeringen havde endda talt meget bitre og hånlige ord om den regering, der kunne tænke sig at gribe ind i overenskomsterne og frarøve arbejderne en dyrtidsportion af den art, som var aftalt i disse overenskomster. Men bevar os vel, det må jo erkendes, at vi alle sammen vidste, hvad det var, statsministeren ønskede, hvad det var, regeringen ønskede: at regeringen faktisk ønskede, at lønmodtagerorganisationerne i dette land skulle fastlægge hovedlinjerne i landets og regeringens økonomiske politik, og så ville regeringen tage dette til efterretning.

Det mindste, regeringen kunne have gjort, var at gå til de organisationer, den appellerede til, og sige til dem: nu skal vi forklare jer, hvordan vi ser på situationen, og så skal vi regne op for jer, hvilke foranstaltninger vi kan tænke os at gennemføre på den økonomiske politik's område, på finanspolitikens område, skattepolitik-

[Aksel Larsen.]

kens område for at sikre beskæftigelsen osv. osv. Vi skal komme og fortælle jer alle de konkrete foranstaltninger, vi kan regne ud, sådan at I ved, hvor I er henne, og bedre kan afgøre, om I så vil imødekomme regeringens ønsker.

Men en sådan redegørelse fik organisationerne ikke, og der er unægtelig en betydelig forskel på den måde, Kong Salomon og Jørgen Hattemager behandles på. Naturligvis må vi i det væsentlige indrette os på at få vore informationer igennem regeringspressen. Så vidt jeg har fulgt med i regeringspressen, har regeringen haft et møde med Nationalbankens direktion, hvor man har forelagt Nationalbankens direktion en helt udførlig plan for, hvad regeringen kan tænke sig at gennemføre, for derpå at snakke med Nationalbanken om, hvorvidt der så kunne gøres noget ved diskonto, renteniveau, kreditrationering osv. Nationalbanken kunne man godt forelægge en plan. Man gik ikke blot op til Nationalbanken og sagde: vil Nationalbanken nu ikke hitte ud af, hvordan man kan sætte renten ned og så fortælle regeringen det? Nej, her kom man og sagde, hvad regeringen påtænkte, og så bad man Nationalbanken overveje det. Hvorvidt der kom noget ud af overvejelserne, ved jeg ikke; men jeg så naturligvis i regeringspressen en stor overskrift om, at nu ville renten blive sat ned, det var helt sikkert. Det foreligger der ganske vist ikke noget om endnu, det kan jo være, det kommer. Jeg vil sige, som den ene af de to socialdemokratiske ordførere har sagt, at selv om diskontoen bliver sat ned — og det vil jeg da håbe, den bliver — er det ikke derfor givet, at vi får et almindeligt fald i renteniveauet herhjemme.

Det er klart, at når man bad lønmodtagerne forhandle under disse forhold, på disse ringe vilkår, måtte svaret blive det, man kalder negativt. Lønmodtagerne kunne ikke komme og sige: ja, vi skal gerne over for den nu siddende regering gentage det tilbud, som regeringspartierne hånligt og brutalt afviste i december, uden at vi har fået nogen sikkerhed for, hvilken politik der i øvrigt skal gennemføres i dette land.

Svaret fra Landsorganisationen fik jo en passende udlægning i regeringspressen; i

hvert fald offentliggjorde Fyns Tidende det under en kæmpeoverskrift: „LO foretrækker højere skatter“. Jeg ved ikke af, at LO har sagt, at de gerne ville have højere skatter. Ganske vist er regeringen kommet med forblommene trusler om, at der måtte ske et eller andet ubehageligt, hvis LO ikke hittede ud af, hvordan man skulle rage regeringens kastanier ud af ilden; men det er lige stærkt nok at udlægge det derhen, at arbejderne foretrækker højere skatter som middel mod de økonomiske vanskeligheder. Der er også det ved det, at lønmodtagerorganisationerne ikke har grund til af denne regering at forvente en forsvarlig økonomisk politik. Naturligvis har vi ikke fået ordentlig besked, vi får det jo kun stykkevis fra regeringen; men vi ved da, at regeringen meget gerne vil ødelægge så meget af den besluttede skattereform som muligt. Man ønsker at få fradragsjunglen til at vokse vildt igen og har planer om på en eller anden måde at genindføre præmiering af opsparing ved hjælp af kapitalbindingskonti. Så vidt jeg har forstået, har man dog måttet opgive sin fuldkommen skøre idé om et opsparingspræmielotteri. Men derfor kan det godt tænkes, at de tre regeringspartier vil bruge deres majoritet til nu at gennemføre det, statsministeren tidligere har stemplet med de alvorligste ord, da han sagde, at præmiering af privat opsparing ikke tjente til at forøge opsparingerne, men til at give visse folk skattelettelse på andre skatteyderes bekostning.

Man vil, som man siger, forbedre afskrivningsreglerne. Nu blev de i beskedent omfang forbedret i fjor af det daværende flertal i folketinget på en måde, som absolut ikke kunne skade erhvervslivet; der blev klippet nogle frynser væk, som kunne udnyttes til skattemisbrug. Men jeg forstår, at man nu vil have disse frynser syet på igen. Jeg ved ikke, om det lykkes, men man skal i hvert fald ikke forvente stor velvilje fra lønmodtagerorganisationer over for regeringens politik, når det er på den måde, den, som den siger, vil begunstige erhvervslivet.

Der er også tale om ændrede kreditvilkår for erhvervslivet. Vi må vel vente og se, hvordan det skal arte sig; men jeg forstår nu alene på baggrund af det her nævnte godt, hvis der er så stor glæde på børsen,

[Aksel Larsen.]

og hvis kurserne stiger, for det siger noget om, hvad man i de kredse forventer sig fra denne regerings hold.

Nå ja, så har man fået kildeskatten udsat, og der er nu fremsat nogle skattelovforslag, som, hvad de end bevirker, også vil bevirke, at det går værre med beskæftigelsen, og at vi får mere arbejdsløshed, end vi har. Det, man vil fra denne regerings side — og her tror jeg ikke, LO har taget fejl — er at forsøge at klare de økonomiske vanskeligheder med de gammeldags kapitalistiske midler, som ganske vist nok kan føre til en anden indkomst- og byrdefordeling her i landet, men som ikke tjener til virkelig at overvinde vanskeligheder, og som slet ikke tjener til at skaffe forøget beskæftigelse eller forbedre den arbejdende befolknings levevilkår.

Det er muligt, at statsministeren antager, at skattelovforslag som dem, vi her behandler, kan tjene til at bremse inflationen derved, at de bremser forbruget. Det er muligt, de kan få en sådan virkning. Det er det, man kalder en hestekur. Men så må jeg have lov til at minde om, hvad jeg nævnte under en tidligere debat her i tinget, at det da ser ud til, at økonomiministeren har en noget anden mening om det gavnlige eller ikke-gavnlige i sådanne foranstaltninger, og det kan lade til, at jeg ikke har været ene om at opfatte økonomiministeren sådan. I hvert fald skriver Finans-tidende i sit nr. 22 for 1. marts, at i modsætning til statsministeren er økonomiministeren af den opfattelse, at højere skatter kun ville være effektive som middel til at reducere valutaunderskuddet, hvorimod de ikke ville mindske inflationen. Ja, det er jo sagen. Sådanne højere skatter forøger priserne, sætter en yderligere prisstigningsbølge i gang, begrænser forbruget herhjemme; når de begrænser forbruget, er det rigtigt, at der kan spares valuta, men samtidig går naturligvis beskæftigelsesgraden ned, fordi det indenlandske forbrug også spiller en meget stor rolle for beskæftigelsen i erhvervslivet.

Nu kan regeringen og regeringspartierne naturligvis spørge os, sådan som det allerede er gjort af regeringspartierne ordførere: ja men I, de socialistiske partier, hvad vil I da? I kommer her og kritiserer

regeringen, men hvad vil I så gøre? — Tillad mig at sige, at det ikke er os, der har hidført denne situation. Det er dem, som styrtede regeringen ved at forkaste lovforslagene den 15. december, der har hidført denne situation, og så er de ikke de rette til at komme og forlange, at vi nu skal hjælpe dem ud af den. Dernæst: hvis man havde ønsket at få hjælp til at finde ud af det, var man ikke gået den vej, man er gået hidtil; så var man kommet til partierne her i folketinget og havde tilbudt samarbejde om løsning af opgaverne og forhandlet om veje og midler. Det har regeringen ikke gjort. Den har foretrukket at komme med sin mærkværdige appel til lønmodtagerorganisationerne og så garnere denne appel med diverse trusler, og så begynder den nu efterhånden at løfte sløret for, hvad den vil gennemføre.

Hvis man ønsker at forhandle med os, kan jeg godt stille et foreløbigt forslag: tag lovforslaget om forhøjelse af momsprocenten af bordet; låd os få blankt bord, og så lad os tale om tingene. Hvis regeringen ikke vil det ...

Første næstformand (*Kaj Andresen*): Taletiden er udløbet.

Aksel Larsen: Jeg må da have mere tale-tid, der er jo mange lovforslag.

Første næstformand (*Kaj Andresen*): Der er 20 minutters taletid.

Aksel Larsen: Jeg beklager meget. Jeg gik ud fra, at når vi havde så mange lovforslag, måtte der være 10 minutters taletid for hvert lovforslag. Ingen har underrettet mig om ...

Første næstformand (*Kaj Andresen*): Det står i forretningsordenen.

Aksel Larsen: Ja, det er rigtigt. Jeg følger ikke så godt med i forretningsordenen mere, som jeg gjorde engang; den ændres så tit. Nå, det må jeg affinde mig med. Der kommer jo nok en lejlighed senere, og så kommer der formodentlig en udvalgsbehandling, hvor vi kan kigge noget nærmere på dette her, for der er så mange uafklarede spørgsmål i forbindelse med lovforslaget om

[Aksel Larsen.]

forhøjelse af momsprocenten, at der virkelig er noget at gøre.

Sigsgaard: Der er her i landet meget store indkomstforskelle mellem befolkningsgrupperne. Mange har ikke engang 400 kr. om ugen og har svært ved at klare sig. Andre har måske 4.000 kr. om ugen og kan leve et luksusliv, som de fleste mennesker kun kan drømme om. De fleste har ikke formue af nogen betydning, medens nogle få procent sidder på over halvdelen af landets samlede formue. Der er altså store sociale uretfærdigheder. Ja, noget tyder endda på, at forskellen mellem rige og fattige er voksende. Den mulighed peger Det økonomiske Råds formandskab på på side 75-76 i redegørelsen fra 1967 om den personlige indkomstfordeling og indkomstudjævningen over de offentlige finanser.

Det er først og fremmest den jordspekulation, som regeringen ikke hidtil har villet gøre noget ved, der øger de økonomiske forskelle. Venstresocialisterne finder, at det er naturligt at stille det krav til den økonomiske politik, at den tilsigter en indkomstudjævning. Det gør regeringens politik ikke, den lægger hovedvægten på momsen, og enhver ved, at momsen vender den tunge ende nedad, rammer de mindre skatteydere hårdest. Og selv om man kompenserede meget kraftigt for små indtægter, står det dog stadig fast, at familien med 200.000 kr. om året ikke kan bruge 10 gange så meget, f. eks. af fødevarer eller toiletartikler, som familien med 20.000 kr. om året. De velstående slipper altså billigst, når staten tager sine penge over forbruget, medens de betaler dyrest, hvis pengene tages i direkte skat, forudsat at skattesnyderiet bliver begrænset — men det har vel lange udsigter. Jo mindre en indkomst er, des større en del af den forbruges der, og des hårdere rammer derfor momsen.

Venstresocialisterne må derfor gå imod regeringens lovforslag. Det ligger klart, at en forhøjelse af momsprocenten vil virke begrænsende på forbruget. Når man ved, at forbruget i de seneste måneder nærmest er stagnerende, forekommer det overflødigt at foretage den forbrugsbegrænsning, som regeringen planlægger. Momsforhøjelsen kan nemt bevirke, at hjemmemarkedsindustrien

kommer i vanskeligheder, og det betyder igen, at arbejdsløsheden, som i forvejen er stor, nemt kan blive endnu større. Det er paradoksalt, at regeringen, hvis partier gik til valg under parolen „fuld beskæftigelse“, starter med at fremsætte lovforslag, der yderligere truer beskæftigelsen.

Ved første behandling af udskrivningslovforslaget gjorde jeg opmærksom på, at kompensationerne allerede i forhold til en momsprocent på 10 var utilstrækkelige, idet hverken person- eller børnetilskud var reguleret opad som følge af prisstigningerne. Disse prisstigninger betyder, at forbrugerne kommer til at betale væsentligt mere i moms end hidtil, men det skulle altså ikke engang de dårligst stillede have kompensation for. Dertil kommer, at kompensationerne yderligere var for lave, fordi de oprindeligt ikke var beregnet efter moms på helårsbasis.

Man kan vel regne med, at forhøjelsen af momsen vil koste de fleste forbrugere op imod 500 kr. om året eller mere. Heroverfor står forhøjelsen af børnetilskuddet med 75 kr. pr. barn; for de fleste svarer det kun til en beskeden del af momsstigningen. Denne forhøjelse kommer alle til gode, også de meget velstillede, som altså slipper forholdsvis billigt, og det var jo egentlig ikke dem, der skulle kompenseres. Det ville være bedre, hvis børnetilskuddet blev sat væsentligt op, men forhøjelsen til gengæld kun ydet til dårligt og jævnt stillede skatteydere, ikke til de velstillede. Adskillige dårligt stillede grupper har i øvrigt ingen børn. Også de rammes af momsstigningen, men får altså ingen kompensation, hvis de ikke er pensionister eller er under uddannelse. Kompensationernes utilstrækkelighed er medvirkende til, at momsforhøjelsen rammer folk med små eller jævne indkomster meget hårdt. Samtidig er der stadig ingen tegn på, at regeringen vil gribe ind over for de arbejdsfri indtægter, over for jordspekulationen, over for de store formuer.

I fremsættelsestalen siger ministeren, at han positivt overvejer forskellige lovændringer, bl. a. sådan at momsen på indsamlingsarrangementer til velgørende formål bortfalder. Men når sådanne detaljer overvejes, kan det så være rigtigt, at man slet ikke overvejer afskaffelse af moms f. eks. på bøger? Jeg ved, at ministeren på det seneste

[Sigsgaard.]

har modtaget henvendelse herom, og jeg vil gerne spørge, hvordan han ser på den sag.

Restaurationsafgiften på stærke drikke foreslås nedsat af hensyn til turismen. Jeg er ikke nogen varm tilhænger af denne afgift, men jeg må dog sige, at det ser lidt underligt ud, at elementære livsfornödenheder skal beskattes stærkere, medens visse luksusvarer går fri.

Alt i alt kan venstresocialisterne, som det vist er fremgået, ikke støtte lovforslagene.

Men momslovsforslaget går jo ind i en større sammenhæng, og den kan der være grund til at gøre nogle bemærkninger om. Alt i alt er vi i mit parti bange for, at regeringens økonomiske politik vil vise sig at være forfejlet, og at den vil føre os ind i voksende vanskeligheder. Regeringen siger, at den vil bremse inflationen, men glemmer altså her, at jordspekulationen vel er inflationens væsentligste kilde. Den gennemfører så skatteforhøjelser, og det er helt klart, at de erhvervsdrivende indregner skatterne i omkostningerne, som derfor stiger; det betyder igen, at priserne stiger. Lønmodtagerne må selvfølgelig også gøre, hvad de kan for at skaffe sig kompensation for reduktionen af deres realløn. Skatteforhøjelserne vil derfor forøge inflationen.

Statsministeren vil gøre næsten alt for at begrænse forbrugsstigningen. Men sandheden er jo, at forbruget ikke er steget noget videre i den seneste tid og nok heller ikke vil gøre det i den nærmest kommende tid. Selv uden særlige indgreb vil nemlig de fleste komme af med en større del af deres indkomst i skat i næste finansår, simpelt hen fordi de rykker højere op på skatteskalaen, som jo dog er noget progressiv. Meget tyder på, at der er plads til en vis forbrugsstigning, netop fordi forbruget har været holdt nede. Begrænsninger ved statsindgreb vil derfor nemt medføre stigende arbejdsløshed. I forvejen er arbejdsløsheden ganske stor, og når Danmarks Statistik kan oplyse, at antallet af beskæftigede i industrien i 1967 faldt med hele 5 pct., er der grund til bekymring, selv om en vis nedgang er naturlig på grund af den tekniske udvikling. Det havde efter VSS opfattelse været bedre at undgå skatteforhøjelser, så den eksisterende produktions-

reserve i industrien kunne have været udnyttet.

Jeg vil bede statsministeren uddybe, hvordan han tror vi kan få fuld beskæftigelse ved yderligere at begrænse forbruget i en tid, hvor vi i forvejen har arbejdsløshed. Var man tilstrækkelig mistænksom, kunne man få den tanke, at regeringen slet ikke har så meget imod en vis arbejdsløshed for at holde omkostningsniveauet nede.

Man taler så meget om, at det er jævne menneskers alt for høje lønninger, der er årsag til landets vanskeligheder. Specielt har statsministeren talt en del om det. Jeg tror, mange har svært ved at forstå det, hvis de f. eks. kører en tur i Nordsjælland og ser den ene rigmandsvilla efter den anden, det ene sommerpalads efter det andet skyde op, eller hvis de ved, hvor mange enormt dyre luksusrejser der foretages til udlandet, eller når de tænker på, at den samlede jordprisstigning på 15 år var 70 milliarder kr., og at et enfamilieshus i Københavnsegnen i årevis er steget med 5 kr. i værdi i timen. Hvorfor skulle lønmodtagerne på den baggrund tro på, at landets økonomiske vanskeligheder skyldes dem? Det er hykleri at påstå noget sådant. Hvorfor skal en lønstigning altid betyde en endnu større prisstigning? Ville det ikke være socialt rimeligt, hvis lønstigningerne bare til en vis grad blev modsvaret af lidt mindre profitter? Det er, som om man for enhver pris vil bevare de alt for store indtægtsforskelle, og det lykkes desværre meget godt. Man kan så, hvis man har lyst, glæde sig over, at lønmodtagerne så forbløffende tålmodigt finder sig i at blive holdt nede.

Den økonomiske afstand mellem befolkningsgrupperne øges for tiden. Fra 1965-66 til 1966-67 steg københavnske arbejders selvangivne indkomster 9,3 pct., men de selvstændige næringsdrivendes steg 10,7 pct. Fra 1966-67 til 1967-68, altså det følgende år, steg arbejdernes 6,9 pct., de næringsdrivendes 8,5 pct. Endelig viser stikprøverne, at arbejdernes fra 1967-68 til 1968-69 er steget 37,2 pct., de næringsdrivendes 49,9 pct. Når de sidste tal er så høje, skyldes det skattefradragets bortfald. Altså er de selvstændige næringsdrivendes indkomster år for år steget væsentlig mere end arbejdernes indkomster. I forvejen tjente arbejderne meget mindre end de nærings-

[Sigsgaard.]

drivende, og forskellen bliver altså større og større. Med andre ord: vort samfund synes at blive mindre og mindre retfærdigt, hvis man ved mere retfærdighed forstår en mere ligelig fordeling af dets goder.

Jeg håber meget på, at de tal, jeg her har nævnt, og som jeg ikke tidligere har set offentliggjort, gennem pressen og på anden måde bliver offentligt tilgængelige. Så vil lønmodtagerne kunne se, hvordan deres realløn holdes nede. De vil kunne se, hvor falske påstandene om de alt for høje lønninger er. De vil kunne se, at det er helt andre steder, det er galt.

Regeringen holder fast ved besparelser på 600 mill. kr. Jeg har tidligere påvist, at besparelser i almindelighed — jeg tænker ikke her på militæret — rammer mindre-bemidlede befolkningsgrupper hårdest, fordi de er mest afhængige af den offentlige service. De konkrete besparelser skal jeg ikke gå ind på, før finanslovsforslaget kommer til behandling i næste uge; men det skal understreges, at besparelserne har en kontraktiv virkning på betydelig mere end de 600 mill. kr., idet også en række afledede indkomster jo bliver inddraget. Dermed truer besparelserne ligesom skatte- og afgiftsforhøjelserne beskæftigelsen, og det er ikke så helt små skatte- og afgiftsforhøjelser, en almindelig lønmodtager vil komme ud for. Tjente han efter skattefradrag 22.000 kr. — det svarer til 26.700 kr. før skattefradrag — skulle han efter forslaget til udskrivningslov betale en samlet skat på 22,7 pct. Men da kommuneskatten gennemgående stiger et par procent, kommer han til at betale over 24 pct. i stedet for de 22,7. Det bliver en stigning på nemt op imod 500 kr. Er han så steget 10 pct. i indkomst — og det tyder det jo på at gennemsnitsindkomsterne er steget — betyder det en yderligere skattestigning på måske 1.000-1.500 kr. Momsstigningen kommer oveni med 300-400 kr., når kompensatorerne er indregnet. Den samlede skattebyrde vil altså nemt komme til at stige med fra 2.000 til 2.500 kr. Den

lønstigning, der bliver tilbage, efter at alle disse forhøjelser er betalt, svarer ikke så nær til prisstigningerne. Alt tyder derfor på, at hans og de fleste andres realløn vil blive mindre end året før. Det vil komme til at svide meget hårdt for alle, men mest for dem, der efter en vis reallønsstigning gennem en række år har bundet sig til store udgifter ved afbetalingskøb, køb af fast ejendom osv. Der bliver virkelig tale om forbrugsneds-kæring. Det kan igen føre til arbejdsløshed for endnu flere, og så er den for alvor gal.

De tal, jeg har nævnt, er selvfølgelig kun omtrentlige, men de er chokerende nok, hvis de bare er nogenlunde rigtige. Jeg synes, finansministeren skylder tinget og befolkningen en oversigt over, hvad den faktiske totalbeskatning vil være for forskellige indtægtsgrupper i skatteåret 1968-69 i forhold til indeværende år, såfremt regeringens forskellige forslag gennemføres. Folk har et rimeligt krav på at vide, hvor de står, så de kan planlægge spareårene under den ny regering.

Regeringen hævder, at den øgede vægt, den agter at lægge på finanspolitikken, skulle bevirke en nedsættelse af renten. Det må tiden jo vise. Men hvis det virkelig er regeringens hensigt at omlægge den økonomiske politik, burde den ikke være meget tilbage for ændringer i landbrugspolitikken. Nu skal landbruget have gunstigere lånemuligheder; men når det sker på baggrund af den eksisterende struktur, kan man næsten være sikker på, at landbrugets forrentningsprocent vil blive endnu lavere. Det vil afføde nye krav om statsstøtte, der så igen vil medføre forøget produktion af varer, som der i forvejen ikke kan skabes tilstrækkelig afsætning for. Priserne vil derfor dale yderligere og endnu mere støtte blive nødvendig. Det kan simpelt hen ikke blive ved med at gå. Man kan ikke fortsat opretholde en helt forældet struktur. Engang havde Danmark masser af selvstændige kobbersmede. Tænk, om staten havde ydet kæmpebeløb, så vi stadig kunne have alle kobbersmede i behold. Det ville jo have

[Sigsgaard.]

været latterligt. Men er det ikke sådan staten gør med hensyn til landbruget? For tiden forsvinder en masse små detailforretninger. Det kan man have forskellige meninger om, men ingen partier har dog endnu stillet forslag om, at de skal bevares gennem statslige støtteordninger. På dens baggrund er det naturligt at spørge regeringen, hvorfor man har opgivet at gøre noget ved landbrugsstøtten.

Det er ikke bare landbrugets vanskeligheder, regeringen taler meget om — det gør jo alle regeringer, alt imens de støt forøger dem — nej, man taler også højtidsfuldt om industriens store vanskeligheder og den svære tid, som industrien gennemlever. I forgårs var der i Berlingske Aftenavis en oversigt over en snes af de første virksomhedsregnskaber for 1967, og her skulle jo besværlighederne komme frem. Her skulle man kunne læse om underskud og svigtende udbytter til de stakkels aktionærer. Men det var der slet ikke tale om, tværtimod. Bladets konklusion var, at flertallet af virksomhederne enten har bevaret stillingen eller har kunnet notere stigende overskud og uændrede udbytter. Der synes altså ikke at være særlig grund til klynkeri, og får regeringen sin politik igennem, bliver der det endnu mindre. Så vil lønmodtagernes realløn stagnere eller dale, medens de selvstændige næringsdrivende vil få voksende indkomster, især de større af dem. Den tendens, der i flere år har været til en uddybning af de økonomiske forskelle imellem befolkningsgrupperne, vil fortsætte og blive endnu tydeligere.

Erling Dinesen: Der er et enkelt spørgsmål vedrørende de sociale kompensationer, som jeg gerne vil gøre et par bemærkninger om.

Det er i forbindelse med den nu foreslåede forhøjelse af merværdiafgiften stillet i udsigt, at visse samfundsgrupper vil få en rimelig kompensation. Det er jeg bange for at der ikke bliver tale om for mange tusinde unge, som er under uddannelse. Jeg har ganske vist bemærket, at finansministeren i sin fremsættelsestale har oplyst, at uddannelsesfonden vil blive øget med 20 mill. kr., og at de nuværende persontilskud vil blive bevaret, men uden forhøjelser, og det er jeg ikke helt sikker på er rimeligt.

Finansministeren anfører, at dækningen til personer med særlig lav indkomst bør gives i form af højere sociale pensioner og større støtte til unge under uddannelse, og det kan for så vidt være rigtigt. Men stillingen er jo den, at uddannelsesfonden f. eks. slet ikke kan klare problemerne for de langt over 100.000 ungarbejdere og lærlinge, vi har her i landet. Det er kun i meget begrænset omfang, der i dag ydes støtte til lærlinge af uddannelsesfonden. Forholdet er det, at de allerfleste lærlinge og ungarbejdere er endog meget lavt lønnede og derfor vil blive ramt urimelig hårdt ved den fordyrelse, som sker ved forhøjelsen af moms. Så vidt jeg kan se, får disse unge ikke kompensation af nogen som helst betydning. Det er meget begrænset, hvad de kan få fra uddannelsesfonden, og de er jo ikke omfattet af de øvrige sociale kompensationsforslag, som er på vej. Det synes jeg ikke kan være socialt forsvarligt.

Jeg vil derfor gerne bede finansministeren oplyse, hvorfor man ikke har tænkt på den økonomisk set svageste del af ungdommen, og hvis man har tænkt på den, hvordan man så har i sinde at løse disse vigtige problemer, og det gælder især for lærlinge og for ungarbejdere.

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Inden jeg går over til at svare på nogle af de bemærkninger, der er kommet i indlæggen, vil jeg gerne indledningsvis minde om, hvad det efter regeringens opfattelse er for en økonomisk situation, vi befinder os i.

Som vi har givet udtryk for, er vi af den opfattelse, at hvis udviklingen løb videre uden noget forsøg på at påvirke den, ville vi formentlig i 1968 få en stigning i pengeindkomsterne på 13 pct., og det ville formentlig medføre en stigning i priserne på 9 pct. I begge tilfælde viser det sig efter de beregninger, der foreligger, at være henimod dobbelt så meget som det, vi kan forvente i de andre lande, med hvem vi først og fremmest skal konkurrere.

Hvis man så vil forsøge at se, hvornår landet sidst har befundet sig i en tilsvarende situation, kunne man ved at gå tilbage finde, at det gjorde vi i 1961. I 1961 var stigningen i pengeindkomsterne netop på omkring 13 pct. Dengang blev intet gjort for at påvirke det, og vi var vistnok her i

[Statsministeren.]

tinget stort set enige om, at der ikke skulle foretages nogen af de indgreb, regeringen nu her har foreslået. Men jeg synes også, vi alle har pligt til at drage lære af de erfaringer, vi indhøstede i 1961.

Hvordan gik det så efter 1961? Det gik netop sådan, at stigningen i pengeindkomsterne medførte stigninger i priser, medførte en så stærk forøgelse af det hjemlige forbrug, at vi fik en afmattet, en afdæmpet stigning i eksporten. I 1962 måtte vi så gribe ind, og alle erindrer, at det blev med engrosomsen. Men vi måtte også samtidig drage den lære, at den bevægelse, der var sat i gang i 1961, til trods for indgrebet — som jo var ganske kraftigt og af en helt anden størrelsesorden, end der her er tale om — alligevel fortsatte med sine uheldige udviklingstendenser igennem 1962. Dette måtte derfor nødvendiggøre den helheds-løsning, der blev gennemført i 1963, og først derefter var situationen rettet op.

Jeg er ganske sikker på, at den første socialdemokratiske ordfører, hr. J. O. Krag, vil være enig med mig i den bedømmelse, jeg her har givet, og derfor også vil være enig med mig i, at man ikke bør tillade en gentagelse af det, der dengang skete, og at vi i fællesskab skal drage lære af de fejltagelser, om man vil, eller de erfaringer, vi har gjort.

Den anden socialdemokratiske ordfører, hr. Per Hækkerup, sagde: socialdemokratiet vil gerne give regeringen fair play. Det synes jeg, der er grund til at takke for. Det er jo den gode vilje, man skal se på. Men det må også konstateres, at det ikke er altid, evnerne står mål med den gode vilje. For hvad var det, hr. J. O. Krag gjorde? Hr. J. O. Krag sagde til mig: aldrig har vel en statsminister grebet en situation mere forkert an. Man forsøger at skubbe ansvaret fra sig ved at sige, at organisationerne har et medansvar for den økonomiske udvikling. Man indkalder organisationerne til drøftelse uden at sige, hvad det nøjagtigt er, man vil have, de skal gøre, og man truer med skatteforhøjelse.

Se, nu har jeg en ganske klar fornemmelse af, at hvis regeringen ikke på forhånd havde sagt, at alternativet var skatteforhøjelser, ville vi i dag have fået en forfærdende hård kritik fra socialdemokratiet, fordi vi ikke havde gjort opmærksom på,

hvad alternativet var. Den fornemmelse har jeg så meget mere, som jeg vil bede hr. J. O. Krag tænke tilbage på den situation, han stod i, da han i 1964 efter et valg skulle danne regering. Hvad var det nemlig hr. J. O. Krag da gjorde? Jo, han startede med som regeringschef at gøre nøjagtig det samme, som jeg har gjort. Han indkaldte til et møde med erhvervslivets organisationer og arbejdsmarkedets parter. Og hvad sagde hr. J. O. Krag til dem? Han sagde:

„Nogle af de beslutninger, der skal træffes, er regeringens, men de væsentligste politiske afgørelser må forelægges folketinget. For arbejdsmarkedets vedkommende træffes beslutningerne af organisationerne gennem forhandling. Der er altså i disse afgørelser mange, der har et ansvar.“

Hvad gjorde hr. J. O. Krag videre? Han kom med en opfordring nøjagtig mægt til den, denne regering kom med. Hr. J. O. Krag sagde:

„Regeringen nærer tillid til, at parterne vil vise evne til at skabe en sådan løsning.“

Hvad var det videre, der blev sagt?

„Det, man beslutter på ét område, har konsekvenser for de beslutninger, der træffes på de andre områder.“

Endelig kommer så måske det, der allerstærkest sætter i relief, at viljen, om end den er god, ikke er overvældende. For hr. J. O. Krag sluttede med at sige:

„En udvidelse af pengeindkomsterne ud over dette snævre spillerum vil ikke føre til en stigning i realindtægterne, men vil udløse højere priser eller højere skatter og afgifter.“

Var det en trussel? Var det ikke en oplysning til arbejdsmarkedets parter? Var det ikke nøjagtig det samme, regeringen nu gjorde? Var det ikke nøjagtig det samme, jeg gjorde, da jeg sagde, at hvis vi ikke fik de frivillige løsninger, som også hr. J. O. Krag efterlyste, ville vi komme til at gennemføre højere skatter og afgifter?

Hvad skete så? Jo, der skete det, at vi efter den daværende regerings opfattelse ikke fik en tilfredsstillende frivillig løsning af den del, som lå uden for regeringens og folketingets direkte ansvarsområde, og så fik vi afgiftsforhøjelser. Der er ingen politisk interesseret, og specielt ingen, der var med-

[Statsministeren.]

lem af det høje ting i foråret 1965, som ikke husker både det økonomiske og politiske drama, der blev følgen af disse indgreb.

Det er altså nødvendigt at slå fast, at vi her har gjort det, som enhver ansvarsbevidst regering må gøre: understrege den sammenhæng, der er i den økonomiske politik, i den økonomiske udvikling.

Endelig bebrejdede hr. J. O. Krag os, at meget af det, vi nu gjorde, i virkeligheden var et uddrag af 13 punkts programmet, som hr. J. O. Krag, medens han var regeringschef, fremlagde i folketinget. Det skal være sagt uden forbehold, at nogle af de ting, vi her foreslår, kan man genkende fra eller finde i 13 punkts programmet. Men det er også rigtigt, at der hos de daværende oppositionspartier var en positiv holdning til en lang række af de punkter, som hr. J. O. Krag fremlagde i det såkaldte 13 punkts program. Jeg synes derfor ikke, man med rette kan benytte det som et angreb mod regeringen, at vi i konsekvens af vor egen udtalte velvilje fører dette videre i vor egen økonomiske planlægning.

Så spurgte hr. J. O. Krag — og igen må jeg minde om dette med den gode vilje: ville regeringen overhovedet opnå et positivt resultat? Hr. J. O. Krag ved, at hvis vi i efteråret 1964 havde spurgt ham, om han mente det alvorligt med sin appel til erhvervslivet og arbejdsmarkedet, ville han have kaldt det en grov insinuation. Selvfølgelig vil en regering, når den retter henvendelse til de for den økonomiske udvikling afgørende organisationer, have et positivt resultat, hvis det overhovedet er muligt. Selvfølgelig retter ingen regering på den måde, som denne har gjort det, en indtrængende appel til befolkningen, til erhvervslivet, til arbejdsmarkedets parter, uden at den mener det alvorligt og ønsker et positivt resultat. Regeringen havde selv sagt ikke noget højere ønske.

Så kan jeg heller ikke lade være at sige, at jeg ikke synes, hr. J. O. Krag skulle lægge så forfærdelig meget vægt på, om jeg havde valgt den helt rigtige procedure ved at afgive min erklæring i henhold til folketingets forretningsordens § 19, stk. 2, hvor efter der ikke kan være nogen diskussion om den afgivne redegørelse. Forholdet var, at jeg gav denne redegørelse for at give

en samlet fremstilling dels af de lovforslag, der ville komme, så de kunne bedømmes i sammenhæng, dels af vor opfattelse af den almindelige økonomiske situation. Så var det vel at forvente, at diskussionen, når lovforslagene kom til behandling, netop også ville komme til at dreje sig om redegørelsen — og jeg må sige, at det da lykkedes hr. J. O. Krag ganske godt at få givet udtryk for sin bedømmelse af min redegørelse.

Videre siger hr. J. O. Krag, at vi ville lægge ansvaret over på organisationerne. Regeringen har intet ønske om at lægge ansvaret fra sig. Er det, vi behandler i dag, ikke et udtryk for, at vi påtager os ansvaret for at løse den økonomiske hårdknude, som mange i fællesskab, og da i hvert fald ikke mindst den tidligere regering, har hovedansvaret for? Er det ikke et udtryk for, at vi ikke ønsker at lægge ansvaret fra os, at vi i dag har lagt frem en samlet plan, som man så kan være uenig i, men om hvilken man ikke kan påstå, at det er at skyde ansvaret fra sig?

Hr. Per Hækkerup siger: man har valgt den næstbedste løsning, og det har jeg selv erklæret. Dette er den næstbedste løsning. Hvad var den bedste løsning? Den bedste løsning ville uden forbehold have været, om vor opfordring til arbejdsmarkedets parter kunne have givet et positivt resultat.

Så siger hr. Per Hækkerup videre: hvorfor vælger man ikke den bedste løsning? Det er ikke ret mange dage siden, hr. Per Hækkerup stod her og meget advarende sagde til regeringen: fingrene væk fra overenskomsterne. Ikke røre ved de overenskomstsmæssige rettigheder. Hvilke muligheder havde regeringen for at rette sig efter hr. Per Hækkerups advarsel og vælge den bedste løsning, når vi ikke nåede frem til den frivillige ordning? Ingen. Jeg synes, man i sin politisk forståelige trang til kritik skal passe på, at der dog bliver en rest af sammenhæng i argumentationen.

Man henviser til, at den bedste løsning skulle være den, som blev foreslået af den forrige regering i december måned. Jeg vil da gerne erkende, som vi gjorde det allerede dengang, at der var elementer i den politik, som havde noget af det rigtige i sig. Vi gav også udtryk for, at der var elementer, som absolut ikke var rigtige, og vi gav udtryk for, at der var en politisk sammenhæng,

[Statsministeren.]

som ud fra vor opfattelse gjorde det nødvendigt at handle, som vi gjorde. Men lad det nu ligge.

Tilbage bliver, om dette nu var en løsning, der kunne karakteriseres som den bedste løsning. Nej, det kunne karakteriseres som en del af en løsning. Det, der var indeholdt i de lovforslag, som blev fremsat, berørte ca. $\frac{1}{5}$ af den problematik, der eksisterede. Det var en løsning for højst $\frac{1}{5}$ af hele det økonomiske problem, vi havde. Så meget ville over for den truende indkomstudvikling en dyrtidsportion have betydet. Det er da også værd at erindre sig, at den daværende statsminister dengang sagde, at man var vel klar over, at devalueringen ville nødvendiggøre andre ændringer i den økonomiske politik end det, der blev foreslået. Man bebudede altså klart, at man ville noget andet og noget mere.

Så siger man til os, at vi ikke over for arbejdsmarkedets parter og erhvervslivets organisationer har givet udtryk for vor samlede økonomiske bedømmelse. Det kan ingen mene alvorligt. Regeringen lagde op med at påpege hele den økonomiske sammenhæng, og som det alt er meddelt offentligheden, har arbejdsministeren og jeg over for de to hovedorganisationer på arbejdsmarkedet også givet udtryk for, at hvis det lykkedes at nå et resultat, ville det blive fulgt op fra regeringens side med andre foranstaltninger, der kunne skabe en rimelig balance i resignationen hos lønmodtagerne og det, der blev pålagt andre befolkningsgrupper. Vi understregede, at vi sigtede på en ekstra beskatning af merindtægter — og her må jeg minde om, at der er en principiel, men for regeringen afgørende, forskel i forhold til det, den tidligere regering foreslog; den foreslog som bekendt indgreb over for alle ikke-lønmodtagere, uanset om de havde indtægtsfremgang eller ikke, medens det, vi ville, var at ligestille lønmodtagere og andre befolkningsgrupper; gav den ene afkald på indtægtsstigning, ville den, der fik en indtægtsstigning af ikke-lønæssig karakter, blive udsat for en ekstra beskatning.

Nu ser jeg vel, at hr. Aksel Larsen og andre kan have både politisk interesse i og nu og da lidt morskab af at påpege, at de tre regeringspartier i sin tid ikke stemte for

momsen og senere ikke ligefrem havde fortalt befolkningen, at de ville forhøje momsen. Så vidt jeg har kunnet følge med i den valgkamp, vi havde for et par måneder siden, er der ikke noget dansk parti, hverken i regering eller oppositionen, der har lovet den danske befolkning, at der efter den trufne beslutning om devaluering var grundlag for skattelettelse. Jeg mindes ikke at have mødt det én eneste gang i valgkampen. Der er desuden det at føje til, at når en devaluering er en kendsgerning, må man, hvad enten man har været tilhænger eller modstander af denne beslutning, bygge på kendsgerningen. Det økonomiske grundlag er givet med beslutningen. Det går altså ikke at ville se bort fra den sammenhæng, at der var foretaget en devaluering, som ændrede hele vort økonomiske grundlag.

Alle fire ordførere for oppositionspartierne talte i dag om, at regeringen med sine lovforslag sigtede på at begrænse forbruget, fratage befolkningen noget, den ellers ville have fået uden disse indgreb. Jeg må sige lige ud: ja, det gør vi. Gjorde vi ikke det, var der ingen mening i vor økonomiske politik. Hvad er devalueringen udtryk for? Devalueringen er jo netop udtryk for, at vi er blevet fattigere, at vi skal gå en lille smule ned i vores udvikling. Denne beslutning var truffet. Man kunne være tilhænger eller modstander af den, men den ville uvægerlig føre til dette resultat. Hvis man derfor til trods for denne beslutning lod være med at gøre noget som helst, ville vi ikke have fået noget som helst andet ud af det, end at omkostningsniveauet var blevet skruet op. Så havde vi hverken fået forbedring af konkurrenceevnen eller af den økonomiske situation som helhed. Derfor synes jeg, at den gode vilje til fair play uvægerlig må føre til, at man anerkender, at der med devalueringen var skabt et behov for en økonomisk politik, som kun delvis kunne være løst ved det, man selv havde foreslået, og som derfor under alle omstændigheder — hvad man også tidligere selv har erkendt — ville have nødvendiggjort yderligere indgreb.

Hvad hjemmemarkedspriserne angår, siger man: hvad er der sket, siden regeringen talte om en nedsættelse af hjemmemarkedspriserne og nu taler om at undgå prisstigninger? Nu kan det jo blive en strid om

[Statsministeren.]

ord, om der er tale om en nedsættelse eller om en undgåelse af prisstigninger; resultatet er i hvert fald, at i forhold til de priser, der kunne være gældende i dag, er der tale om en nedsættelse. Men igen — det er ikke så forfærdelig mange dage siden, at hr. Per Hækkerup stod heroppe og advarede imod, at vi greb ind i den prismekanisme; det er ikke så forfærdelig mange dage siden, at han omtrent med samme stemmeføring og med samme argumentation som omkring overenskomsterne sagde: „Hold fingrene væk!“

Om så regeringen har vished for, at der ikke kommer en dyrtidsportion nr. 2? Ja, hvor megen vished har man? Jeg kan kun sige, at regeringen er af den opfattelse, at vi undgår en dyrtidsportion nr. 2, når regeringens økonomiske plan bliver gennemført i sin sammenhæng. Men det er da vel også rigtigt at sige, at den absolutte vished, man nu kræver, den har socialdemokratiet jo ganske gode erfaringer for hvor svært det er at få. For det er jo ikke længere siden end lige ved starten af det, vi i dag står og skal behandle slutfasen af, nemlig beslutningen om devalueringen, at den forrige regering tog ganske grundigt fejl i sin bedømmelse af pristalsudviklingen. Man tog endda så alvorligt fejl, at man ville hævde, at pristalsportion nr. 2 i januar skyldtes devalueringen, selv om vi alle nu ved, at den var kommet helt uafhængigt af devalueringen, og selv om vi nu ved, at det først er nu, at prisstigningerne i kraft af selve devalueringsbeslutningen begynder at slå igennem.

Endvidere talte man om, at der på én gang var risiko for, at denne økonomiske politik ikke gav det forventede grundlag for rentelettelse, og at regeringens politik ville betyde arbejdsløshed. Ja men begge dele kan ikke være rigtigt. Såvel hr. J. O. Krag som hr. Per Hækkerup har jo så megen økonomisk skoling, at de ved, at begge dele kan ikke være rigtigt, og derfor synes jeg ikke, at man i den ene ende af talen skulle anvende den ene argumentation og i den anden ende af talen en anden argumentation, som går imod den første.

Så bemærkede jeg med stor interesse, at hr. J. O. Krag sagde, at socialdemokratiet stadig har den opfattelse, at indkomstpoli-

tikken må have høj — jeg ved ikke, om det er højeste — prioritet blandt de politiske virkemidler. Jeg er enig heri, og jeg håber, at denne enighed kan fastholdes også fremover. Der er nemlig intet, der tyder på, at det i den kommende tid bliver mindre nødvendigt end hidtil at holde indkomstpolitikken under kontrol. Spørgsmålet er, om man i givet fald skal drive indkomstpolitikken igennem med indgreb i rettighederne omkring de kollektive overenskomster, i lønindkomsterne, mod hovedorganisationernes modstand. Her er det, socialdemokratiet siger, at det skal man, og man fremsatte jo i december lovforslag herom på trods af den ene af de to hovedorganisationers modstand. Man gjorde det vel uden at forhandle med den, så vidt jeg har forstået.

Den nuværende regering har hidtil taget det standpunkt, at det ville være af største betydning, at indkomstpolitikken kunne udformes og gennemføres i forståelse med hovedorganisationerne. Selv om jeg da gerne tager hr. J. O. Krags råd om en hårdere linje op til overvejelse — jeg vil altid gerne lytte til gode råd — mener jeg dog, at det ville være rigtigt endnu nogen tid at virke for, at indkomstpolitikens nødvendighed kan vinde almindelig forståelse, og jeg tror, det er væsentligt, at vi, der på forskelligt område står med ansvaret for den økonomiske politik, står med ansvar for samfundsøkonomien, alligevel altid holder os for øje, at den bedste mulighed for, at en samordnet økonomisk politik kan virke, er, at man stræber efter, at den kan virke i forståelse hos alle befolkningsgrupper. Det er den vanskeligste del af opgaven, men dermed også den vigtigste.

Finansministeren (Poul Møller): Jeg vil gerne først takke ærede ordførere for den saglige behandling, man har givet de fremsatte lovforslag, og også takke specielt regeringspartiernes ordførere for den velvillige holdning, forslagene mødte. Velviljen var jo ikke så stor hos oppositionen, men vi havde vel heller ikke ventet det.

Jeg skal dernæst gøre nogle bemærkninger til de forskellige indlæg.

Jeg vil gerne begynde med det sidste, indlægget fra hr. Sigsgaard, og jeg skal kun føje lidt til det, for jeg har jo og regeringspartierne har jo så meget at sige hr. Sigs-

[Finansministeren.]

gaard tak for, at jeg ikke skal gå skarpt imod ham. Men hr. Sigsgaard siger, at momsen vender den tunge ende nedad. Ja, det er jo sådan en af disse påstande, der kommer, men det var dog i hvert fald ikke mere tungt, end at hr. Sigsgaard i fjor stemte for indførelsen af momsen med 10 pct. Hvad angår momsens eller dette lovforslags sammenhæng med en forbrugsbegrænsning, så er det, der er tale om, jo ikke, at forbruget falder, men at det stiger mindre, end det ville gøre uden den. Forbrugsmæssigt for befolkningen vil dette have den samme virkning som de forslag, den tidligere regering fremsatte i december måned. Befolkningen vil se, at de fra 1. marts får udbetalt 2 dyrtidsportioner, for så vidt de er lønmodtagere, og samtidig en forhøjelse i kraft af de overenskomster, der blev indgået i fjor. Den købekraft, som dette lovforslag tager fra dem, svarer stort set til den ene af de to dyrtidsportioner, og til forbrugsudvidelse bliver der derefter den anden dyrtidsportion plus martsforhøjelsen. Derfor vil jeg også i forbindelse med beskæftigelsesdiskussionen sige, at der er altså ikke tale om, at forbruget falder, og man skal ikke blive bange på denne baggrund for beskæftigelsesudviklingen; der er tale om, at forbrugsudvidelsen ikke bliver så eksplosionsagtig og så stor, som man kunne vente, hvis der intet blev foretaget.

Jeg skal ikke komme ind på principielle spørgsmål vedrørende merværdiafgiftsloven. Vi har stræbt efter i en sådan hastelov at holde alle principielle spørgsmål udenfor. Det er klart, at regeringspartierne, som jeg har sagt i fremsættelsestalen, meget gerne her i det høje ting vil overveje at skabe valgfrihed mellem betalingsmetode og faktureringsmetode, også gerne vil overveje andre problemer, som er rejst af de ærede ordførere, men vi har ikke ment, det vil være rigtigt i en lov, der skal vedtages i løbet af 8 dage, at føre disse principielle problemer frem.

Må jeg så sige til hr. Sigsgaard, at dette forslag tager jo ikke specielt sigte på lønmodtagerne. I modsætning til et indgreb i overenskomsterne er momsen jo noget, der skal betales af alle borgere under det samme forbrug. Der tages sigte på en begrænsning i forhold til den forbrugsudvidelse, der ville finde sted uden dette, men for alle i befolk-

ningen. Derfor må hr. Sigsgaard ikke fremlægge det på den måde, at nu er det denne regering, der er lønmodtagerfjendsk. Regeringens indstilling har vist sig gennem prisloven, gennem avanceloven, og har også vist sig derigennem, at vi ikke specielt tager fra én gruppe af befolkningen, men tager gennem momsen, som rammer hele forbruget.

Fru Grethe Philip spurgte mig, hvordan man ville skabe faste priser og faste tidsfrister. Jeg kan godt sige, at det er faldet mange af os i øjnene i årenes løb at se den kolossale forskel, der er i produktionsvilkår for eksporterhvervene og så de erhverv, der producerer til et lokalt marked, hvor der ikke er nogen udenlandsk konkurrence. Noget af denne produktion er vel ret let at overse, men noget af den kan sammenlignes f. eks. med et stort byggeri eller et anlægsarbejde af stort omfang. Tager vi f. eks. vore skibsværfter, der skal producere skibe til udlandet på store ordrer, på langvarige kontrakter, så er det jo ikke således, at skibsværfterne — som er en af vore vigtigste eksportindustrier — har nogen mulighed for at gå ud til deres kunder i udlandet og sige: ja men nu bliver beløbet så meget højere, fordi vi har fået pristalstillæg, dyrtidsportioner, overenskomstforhøjelser og arbejdstidsforkortelse. Det er ikke noget, den udenlandske kunde respekterer. Han vil vide ved kontraktaffattelsen, hvad han forpligter sig til, hvilke beløb han skal stille til rådighed for det danske skibsværft. Og så længe vi opretholder den forskel mellem eksportindustrien, hvis omkostninger ikke kan overvælttes på eksportpriserne, og det lille lokale hjemmemarked, f. eks. i byggeriet eller i anlægsarbejdet, bliver det sværere og sværere for dem, der skal eksportere, at klare sig, fordi omkostningsniveauet afhænger af de lønninger, de overenskomster, der overvejende angår den øvrige del af befolkningen, som ikke er knyttet til eksportindustrien. Her er det, vi vil drage en parallel, idet vi siger: for statens egne bygge- og anlægsarbejder må der gælde det samme princip som for eksportindustrien, som for skibsværfterne, at de kontrakter, der afsluttes, må være bindende, og tidsfristerne må være bindende, og der er nu nedsat et ministerudvalg, som har til opgave at finde frem til, hvordan vi vil gøre dette ved licitationstilbuddene.

[Finansministeren.]

Hr. Aksel Larsen sagde, at vi fortalte i fjor, at momsen var en afskyelig beskatningsform. Så vidt jeg erindrer debatten i fjor i marts måned, sagde hr. Aksel Larsen, at det, hans parti havde gjort sammen med hr. Sigsgaard, var, at man havde undgået, at regeringen sluttede et momsforlig med den daværende opposition på vilkår, som havde været borgerlige, liberale, og man havde i stedet for fået momsen indført, så det var blevet på socialistiske vilkår. Der var ingen påstand fra hr. Aksel Larsens side — og det kunne der jo heller ikke være — om, at de borgerlige eller de liberale partier betragter dette som en afskyelig beskatningsform, men der var den påstand, at hvis ikke det var blevet et forlig mellem S og SF, så var dette skatteforlig blevet meget værre. Det er jo helt givet for enhver, der har fulgt med, at de liberale partier i denne sal har ikke principielt vendt sig imod momsen, men har vendt sig imod, at man ikke kunne få momsen på de vilkår og inden for den økonomiske helhedspolitik, som vi anså for at være den rigtige.

Så siger hr. Aksel Larsen: det er ikke sikkert, at vi får et almindeligt fald i renteniveauet — samtidig med at han siger, at nu er der kredse på Børsen, der lugter morgenluft og derfor er interesserede i denne regering, altså børshajer, spekulanter osv. Det, der er sket i de sidste dage på Børsen, er, at der er ved at komme et fald i renteniveauet — og så kan man godt sige, det er kredse på Børsen, men det er det jo ikke; det er jo bygherrernes, det er de sociale byggeselskabers salg af obligationer, som her skal formidles; det er byggeriets vilkår, det er erhvervslivets vilkår i fremtiden, der skal afgøres, og det er så afgørende for hele vort erhvervsliv, at det stigende kursniveau og det faldende renteniveau kan fastholdes, at den tillid, der er ved at blive skabt på Børsen, ikke forsvinder. Det har ikke noget at gøre med det, man siger, at det er, fordi det er kapitalister. Nej, det er det hele, der er afhængigt deraf, og derfor skulle hr. Aksel Larsen i hvert fald kunne glæde sig med os andre over, at der er denne kursstigning i gang. Det er vort håb med den politik, vi lægger frem, at denne kursstigning kan fortsætte, og at vi kan få det rentefald, der kan gøre boligbyggeriet billigere, der

kan gøre erhvervslivets omkostninger billigere, der kan gøre investeringsudgifterne lavere her i samfundet, så det bliver billigere at beskæftige mennesker, så det bliver lettere at skaffe nye arbejdspladser for vort erhvervsliv.

Må jeg så gå til sværvægteerne i debatten her, de socialdemokratiske deltagere. Hr. Per Hækkerup sagde jo også, at vi var imod momsen i fjor. Han spurgte os direkte: hvorfor stemte I imod momsen i marts i fjor, når I nu vil have den forhøjet? Hr. Per Hækkerup var jo formand for det udvalg, der dengang skulle forsøge at skabe et forlig, og hr. Per Hækkerup ved jo godt, at han havde fået et forlig med det konservative folkeparti i hvert fald, hvis han havde kunnet tilbyde os sammen med momsen besparelser på de offentlige udgifter blot i nogen grad af det størrelsesforhold, vi nu kan gennemføre dem i, hvis han havde kunnet tilbyde os opsparingsordninger for fremtiden — men det kunne han ikke; han kunne tilbyde os, at de, der var der, skulle fjernes — hvis han havde kunnet tilbyde os i fjor, at man beholdt de daværende afskrivningsregler, og at der ikke blev stillet krav om, at de skulle skærpes til ugunst for produktionen, hvis han kunne have tilbudt os, at renteudgifterne skulle nedsættes. Hvis han altså åbent havde tilbudt besparelser og opsparingsordninger, bedre afskrivningsregler og nedsættelse af rentebelastningen for erhvervslivet, så havde han fået sit momsforlig, måske ikke med hr. Aksel Larsen og hr. Sigsgaard, men så med os andre her i salen. Et økonomisk middel må ses i forbindelse med den økonomiske sammenhæng, hvori det fremføres.

Det, der er meningen nu, er jo netop at prøve på at skaffe et bedre klima for vort erhvervsliv, og jeg vil da ikke bestride, at nogle af de tanker, som her kommer til udtryk, var med i den daværende regerings 13 punkts program, men da momsen blev vedtaget i marts i fjor, var der ikke noget 13 punkts program. Ved den lejlighed var det, det røde kabinet blev institueret.

Hr. Per Hækkerup var inde på spørgsmålet om kompensationsreglerne til de laveste indkomster, og det er jo givet, at regeringen har været inde i en overvejelse: skal vi vælge persontilskud, skal vi vælge det, som vistnok er faldet mange folk i øjnene i det

[Finansministeren.]

sidste år, at vi, der er velbjærgede, som selv kan betale vore børns studier, og som har dem boende hjemme, skal se, at disse unge, der sidder i gode kår og i gode hjem, skal have 200 kr. tilsendt fra skattevæsenet? Det er dog vel nok således, at også mange i socialdemokratiet har studset over, at det skulle være meningen med persontilskuddet. Vi er i hvert fald kommet til den konklusion, at det, vi talte om i fjor, at komme bort fra persontilskuddene, var en rigtigere tanke, og jeg ved også, at dette ikke er bare en tanke, som den næstbedste finansminister har, men at det er en tanke, som også den bedste finansminister havde, for i hr. Grünbaums forslag til udskrivningslov, som jeg har fået den ære at genfremsætte her i det høje ting, står der i en bemærkning til § 25:

„Det er i forbindelse med overgangen til kildeskat tanken at søge gennemført en afvikling af persontilskuddene, mod at der på anden måde skaffes kompensation for merværdiafgiften til de persongrupper, der hidtil har fået persontilskud. Der vil derfor senere blive fremsat lovforslag om visse forhøjelser af de sociale ydelser, bl. a. til folke- og invalidepensionisterne.“

Se, dette er en tankegang, som vi er enige om: at vi skal bort fra persontilskuddene over til forhøjelse af folke-, invalide- og enkepensionen. Ville det nu ikke være forkert, om regeringen så sagde: nu forhøjer vi i første omgang persontilskuddene? Ville overgangen til det andet så ikke blive værre? Er det derfor ikke en rigtigere metode, at vi siger: lad os gøre disse ting, som vi er enige om: folke-, invalide- og enkepensionerne forhøjer vi, så de pågældende får kompensation for momsen, og så forhøjer vi bidragene til ungdommens uddannelsesfond, således at de unge, der kommer fra de mindstbemidlede hjem, som har de dårlige vilkår, og ikke vore børn får en støtte. Vi regnede ud, at skulle ungdommens uddannelsesfond have en kompensation, svarende til en $2\frac{1}{2}$ pct.s momsforhøjelse, skulle den

være på omkring 5 mill. kr.; vi stiller forslag om, at den bliver på 20 mill. kr., altså 4 gange så meget, fordi vi netop vil tilgodese de persongrupper, som hr. Erling Dinesen omtalte. Fordelingen af de 20 mill. kr. bliver den, at de 8 mill. kr. skal gå til læringe, gymnasiaster og elever i folkeskolens 8., 9. og 10. klasser, og de 12 mill. kr. skal gå til de unge, der studerer ved de højere læreanstalter, altså en anden fordeling end den normale for midler til ungdommens uddannelsesfond — netop for at tilgodese det synspunkt, som hr. Erling Dinesen har fremført. I ungdommens uddannelsesfond har vi jo apparatet, institutionen, der er i stand til at se, hvem der er mindstbemidlet, hvem der har hårdest brug for pengene, og hvem der ikke har brug for dem.

Spørgsmålet om besparelser får vi vel nok lejlighed til at drøfte i næste uge. Jeg anerkender ikke den betragtning, at en tilbageholdenhed med udvidelsen af statens udgifter skulle føre til arbejdsløshed, når målet er at skaffe plads til en produktionsfremmende, en erhvervsfremmende politik, der kan gøre, at vi kan udnytte eksportmulighederne, der kan gøre, at vi kan skaffe flere beskæftiget i de produktive erhverv.

Jeg beklager naturligvis, at socialdemokratiet ikke vil medvirke til denne lovgivning, men jeg havde ingen grund til at forvente, at man ville det, og derfor er vi ikke skuffede over det. Men jeg tror, at hr. J. O. Krag sagde noget, som mange, mange mennesker i dag begynder at forstå, efter at vi nu har diskuteret disse problemer siden devalueringen den 18. november, igennem en lang valgkampagne og nu frem til denne dag, nemlig, at „af megen tale kommer let fortrydelse“. Jeg tror, det tidspunkt nu er inde, hvor der bliver vedtaget nogle love, der kan have en virkning på hele den økonomiske situation, og vi ikke kun snakker om, hvad vi skal gøre.

Økonomiministeren (*Nyboe Andersen*): Det er kun nogle korte bemærkninger i anledning af, at hr. J. O. Krag efterlyste

[Økonomiministeren.]

mit syn på kreditpolitik og kapitalimport fra udlandet.

Jeg kan knytte til, hvor finansministeren slap, nemlig med at understrege, at det jo er et væsentligt formål med den tilbageholdende politik over for offentligt og privat forbrug, som regeringen går ind for, at skabe en baggrund for en kreditudvidelse og for et rentefald, sådan at investeringer og eksport kan fremmes. Det er da rigtigt, at diskontoneedsættelse alene gør det visseligen ikke; det er økonomisk nok så afgørende, hvad der sker med den effektive obligationsrente; men det er jeg sikker på at Nationalbanken er fuldt opmærksom på og vil drage konsekvenserne af.

Man kan jo sige, at en meget pludselig og voldsom udvidelse af kvotaerne for obligationsrationeringen kan være vanskelig at forene med samtidig at få et rentefald; men jeg vil gøre opmærksom på, at selv under de nuværende, delvis regulerede forhold er dog de forskellige dele af kapitalmarkedet i ret stor udstrækning forbundne kar, og det afgørende for renteutviklingen må jo blive, hvilken samlet forøgelse af den totale likviditet i samfundet Nationalbanken tør stille til rådighed, og det afhænger igen af, hvilken realøkonomisk baggrund der er for at kunne føre en politik, der fremmer investeringerne.

Hvad kapitalimporten angår, kan vi da selvfølgelig ikke pludselig lukke op for frit salg af danske obligationer i udlandet eller i det hele give los på alle restriktioner på vor kapitalimport; det er der ingen ansvarlig person der drømmer om eller har foreslået. Det, vi vil, er at fortsætte den gradvise liberalisering af kapitalimporten, som er sket over de senere år. Vi finder det vigtigt, at den fortsætter, fordi det jo er sådan i 1968, at de samlede muligheder for at importere kapital fra udlandet vil være begrænsede på grund af de amerikanske restriktioner for kapitaleksporten til Europa, og det er vigtigt, synes jeg, at vi udnytter de kapitalimportmuligheder på et forsvarligt grundlag, som er til stede, som måtte komme til stede; det er vigtigt, at vi udnytter dem for at styrke vore valutaeserver. Vi lever i den henseende i en farlig verden, og det er af stor betydning, at vi holder forbruget af valutaeserver så langt nede som muligt.

J. O. Krag: Jeg vil gerne takke økonomiministeren, og jeg kan sige til økonomiministeren, at de vurderinger, han her gav udtryk for, svarer ganske til mine og til den tidligere regerings; der er ingen forskel i vurderingen.

Jeg forstod på statsministeren, at han ikke kan lide at blive kritiseret, og det er jo helt naturligt. Jeg har kendt mange ministre, der ikke kunne lide at blive kritiseret; jeg har dog også oplevet, at de næsten alle har vænnet sig til det, og det kommer denne regerings medlemmer jo også nok til. Jeg går ud fra, at vi ikke skal drøfte regeringens ufejlbarlighed, for den er nok ikke til stede, altså må vi på helt normal måde som opposition udføre vore kritiske opgaver; det må regeringen som sagt vænne sig til, og jeg håber, man vil vænne sig til at tage imod det på en saglig måde.

Jeg synes faktisk ikke, at statsminister Baunsgaards svar til mig var helt sagligt. Jeg har både skriftligt og her i salen i dag gjort kritiske betragtninger gældende over for den måde, man greb forhandlingerne med arbejdsmarkedets parter an på. Jeg mener, det var en saglig kritik, jeg kom med; jeg tror også, den er rigtig, og jeg skal gentage nogle punkter af den her. Men hvad svarer statsministeren? Ja, han svarer, at det kan vi selv være — det var svaret — for du har gjort nøjagtig det samme i 1964. Ja men det er jo forkert. Der forelå ikke en parallel situation i 1964. Jeg gjorde ikke det samme, som hr. Hilmar Baunsgaard har gjort, i 1964.

Nu er der jo det, at ens hukommelse kan slippe op, og derfor fandt jeg det klogt at finde frem til, hvad der egentlig skete i 1964. Der skete det, at i betragtning af, at man nærmede sig en helt normal forhandlingssituation mellem arbejdsmarkedets parter, tillod jeg mig sammen med andre medlemmer af den daværende regering at holde et møde med arbejdsmarkedets parter og erhvervslivets organisationer dagen før vi åbnede folketingssamlingen. Her gennemgik jeg hele den økonomiske situation og sagde til disse organisationer, at dette ikke var et oplæg til indgreb af nogen art over for de forhandlinger, de nu skulle begynde på, men det var et forsøg på at undgå at komme i tidnød, idet et af målene

[J. O. Krag.]

med dette møde var at indbyde visse af organisationerne til en nærmere defineret forhandling.

Statsministeren mindede om helhedsløsningen og gjorde det på en sympatisk måde; det er jo også noget af det, vi har fælles i vores politiske fortid, at vi lavede helhedsløsning sammen; jeg er ikke sikker på, at statsministerens regeringskolleger har samme positive vurdering af helhedsløsningen, som statsministeren og jeg har. Ved den helhedsløsning var der opstået — desværre — et efterslæb for tjenestemændene. Noget af det vigtigste, jeg foretog på det møde i 1964, var at tilbyde tjenestemandsgorganisationerne en forhandling forud for alt andet om at rette efterslæbet op. Hvad i alverden har det at gøre med — undskyld, jeg siger det — de lidt kluntede forsøg på at føre forhandlinger med arbejdsmarkedets parter, denne regering har gjort? Der er da ingen som helst parallel.

Og hvad var det andet, jeg foretog på det møde på den daværende regerings vegne? Det var at indbyde landbrugets organisationer til en forhandling om landbrugsstøtten. Det har da heller ingen som helst parallelitet med det, vi her diskuterer vedrørende denne regerings optræden i forhold til arbejdsmarkedets parter.

Jeg synes, det er dårlige eksempler, statsministeren har valgt, og jeg synes i øvrigt, at han skulle lægge mærke til, at det møde, som jeg her holdt, som regeringen her holdt i 1964, ledte op til overenskomstforhandlinger, der forløb ualmindelig smertefrit og glat og ledte frem til en helt normal afslutning af en efter alle sagkyndiges vurdering forstandig og fornuftig overenskomst året efter, i 1966. Nu må vi se, om den nuværende statsminister og den nuværende regering har samme heldige hånd, når overenskomsternes behandling skal begynde gennem parternes forhandling i løbet af nogle få måneder. Men nogen som helst parallelitet mellem det, statsministeren nu har foretaget, og det, jeg foretog i 1964, kan jeg i hvert fald ikke få øje på.

Jeg må fastholde, at hvis man virkelig alvorligt vil opnå noget ved sådanne forhandlinger, så må den regering, der lægger op dertil, sige, hvad man ønsker organisationerne skal gøre. Det er dog rørende,

næsten en lille smule naivt, at kalde arbejdsmarkedets parter til sig og sige til dem: vi kan ikke fortælle jer, hvad I skal gøre ud over det generelle: gå nu sammen og se, om I kan gøre noget for at forringe de afsluttede overenskomster! Kan man virkelig tro, at der kommer noget ud af det? Jeg mener det ikke. Man skal kunne sige konkret, hvad man ønsker der skal komme ud af det, og regeringen skal være i stand til at pege på, hvilke fordele og ulemper det fører med sig for organisationerne, for deres medlemmer og for samfundet, og endelig er det nødvendigt, at man samtidig kan fortælle, hvad regeringen derudover vil gøre for at gøre det muligt for organisationerne og deres ledere at fortælle medlemmerne, i hvilken social og økonomisk sammenhæng de ofre, man kræver af dem, vil blive placeret.

Og så skal man altså undlade at komme med trusler. At man i en sådan situation fortæller om den økonomiske situation, og hvad den indeholder, det er noget, som jeg er helt enig i at statsministeren har ret til at gøre; og at gøre opmærksom på, at den økonomiske situation indeholder noget, der kan nødvendiggøre ubehageligheder på andre punkter, er det klart at statsministeren har både ret og pligt til; men den måde, hvorpå det blev gjort i denne forbindelse, havde karakter af en indpakket trussel, og det er at lægge gift for sådanne forhandlinger at komme med selv nok så nydeligt indpakkede trusler.

Så vil jeg sige til statsministeren — jeg tror oven i købet, det er et citat af ham selv — at en fejl bliver ikke bedre af, at man gentager den. Hvad er det for en fundamental fejl, disse tre partier, der udgør den nuværende regering, har begået? Det er den fejl, at man den 15. december i fjor stemte den socialdemokratiske regerings positive forslag til løsning af situationen efter devalueringen ned, og enhver, der har kendskab til dansk politik, ved jo, at man stemte regeringens forslag om infrysning af dyrtidsportionen og om engangsskatten for ikke-lønmodtagere ned, ikke fordi man fandt disse forslag sagligt forkerte — jeg ved godt, at statsministeren fandt, at der var visse fejl knyttet til engangsskatten, men det er da givet, at vi kunne have forhandlet om disse ting — nej, man

[J. O. Krag.]

stemte dem ned for at opnå en bestemt politisk situation. Det var en usaglig handling, det er den, der smerter til regeringen, og det er fortjent, men den smerter til hele det danske samfund i dag.

Hvorfor pålægges disse skatteforhøjelser på over 1 milliard kr.? Hvorfor? Fordi man stemte den socialdemokratiske regerings forslag ned, forslag, som ville have medført en dæmpning af omkostningsstigningerne, forslag, som ville have medført en styrkelse af statsfinanserne. Det at fryse en dyrtidsportion ned for et år vil i sig selv dæmpe omkostningsstigningerne med sådan noget som 800 mill. kr. Lægger man hertil en engangsskat, der ville have indbragt 300-400 mill. kr., ja, så har man her det beløb, som man dengang sagde nej til, da man afslog lønmodtagernes tilbud, og det beløb må man så i dag skaffe ind ved skatteforhøjelser, der direkte rammer erhverv og forbrug.

Det imponerer mig ikke spor, at man siger, at det er regeringens hensigt at afbryde stigningerne i priser og omkostninger. Det, man faktisk foretager, vil forøge stigningerne i priser og omkostninger. Det imponerer mig heller ikke spor, at man siger, at man vil forbedre konkurrenceevnen. Vort forslag ville have forbedret konkurrenceevnen; denne regerings forslag om momsforhøjelse vil ikke forbedre konkurrenceevnen, og derfor kan det heller ikke imponere mig, når — tror jeg — både statsministeren og finansministeren taler om at skabe flere arbejdspladser. Er der nogen, der tror på, at man skaber flere arbejdspladser ved at grave 1,2 milliarder ud af den danske befolknings lommer gennem forhøjet moms? Jeg tror, at hvis det har nogen virkning på antallet af arbejdspladser, så vil det reducere dette antal.

Så til sidst en ganske kort bemærkning om statsministerens redegørelse. Jeg har ikke på noget tidspunkt haft nogen som helst indvendinger imod, at statsministeren afgiver samlede redegørelser i forbindelse med fremsættelsen af et antal lovforslag; jeg har selv brugt samme fremgangsmåde, og jeg mener, den er fuldstændig berettiget. Det, jeg har indvendinger imod, er, at statsministeren vælger en paragraf i forretningsordenen, som gør det muligt for

ham at fremsætte redegørelser, der ikke kan debatteres. Jeg ved nok, at vi har en flertalsblok. Jeg kan dog ikke tro, at den er så ambitiøs i sin blokpolitik, at den ønsker at tilsidesætte normal parlamentarisk praksis.

Per Hækkerup: Statsministeren anførte over for det, jeg havde sagt, at hvis statsministeren ikke havde sagt skatteforhøjelser under forhandlingerne med erhvervsorganisationerne, så ville man i dag have fået en vældig kritik fra oppositionens side. Det tror jeg såmænd ikke statsministeren havde behøvet at være bange for, for det var jo allerede klart i december måned, at hvis man ikke gennemførte den politik, vi foreslog, måtte resultatet blive vældige skatteforhøjelser. Dengang benægtede de nuværende regeringspartier det ganske vist, ligesom de benægtede det under valgkampen; men vi var i hvert fald fuldstændig klar over — og i dag kan jo hele befolkningen være helt klar over — at det er omkostningen for den afstemning, der nu skal lægges på befolkningen.

Så siger statsministeren: hvorfor valgte regeringen ikke den bedste løsning? Og svarer: vi forsøgte den. Ja, den tidligere statsminister har klart dokumenteret, at det var ikke et forsøg, som man kunne tage alvorligt fra erhvervsorganisationernes side, og jeg vil igen henvisne statsministeren til den interessante læsning af Fællesrådet for Tjenestemænd og Funktionærers blad, hvoraf det meget tydeligt fremgår, hvorledes man på lønmodtagerside opfattede statsministerens henvendelse.

Så gjorde statsministeren nogle bemærkninger om det, vi foreslog i december måned, og sagde, at det var jo en løsning på højst $\frac{1}{5}$ af det, der var nødvendigt. Hertil vil jeg gerne sige, også henvendt til venstres og de konservatives ordførere, at jeg tror, statsministeren skulle tage en diskussion med sin økonomiminister om det spørgsmål. Jeg kan vanskeligt forestille mig, at det kan være økonomiministeren, der har givet statsministeren den information.

Vi foreslog, at én dyrtidsportion af de to, der måtte forventes som følge af januarpristallet, ikke skulle komme til udbetaling i 1 år. Vi regnede med — og det tror jeg dog de fleste regner med — at hvis kun den ene dyrtidsportion var kommet til ud-

[Per Hækkerup.]

betaling, ville det have lagt en sådan dæmper på prisudviklingen, at det formentlig ville have betydet, at der også ville komme én dyrtidsportion mindre til udbetaling som følge af julipristallet. Hvis man tager den samlede virkning heraf plus virkningen af den foreslåede skat, tror jeg, man må erkende, at den herved opnåede forbrugsbegrænsning formentlig ville have svaret til det, som regeringen nu kommer med, men det var gjort på en måde, så man havde undgået omkostningsstigningerne, som man jo i dag ikke har skygge af garanti for kan undgås, jeg vil sige tværtimod.

Statsministeren siger: vi kunne ikke dengang godtage regeringens forslag, i og for sig ikke på grund af det med indefrysningen af dyrtidsportionen, men på grund af engangsskatten, for vi ville ikke være med til på ikke-lønmodtagere at lægge en skat, uanset om de havde haft stigende indkomster eller ikke. Men statsministeren ville altså ikke have nogen betænkelighed ved at indefryse en dyrtidsportion, selv om de pågældende lønarbejdere ikke havde haft stigende indtægt; selv om deres indtægt var gået ned, skulle deres dyrtidsportion jo også indefrysnes. Skulle der en ligestilling til, måtte naturligvis det samme gælde for ikke-lønmodtagere, hvad enten de havde haft indkomststigning eller ikke; ellers var ligestillingen ikke blevet etableret, så den argumentation kan i hvert fald ikke holde. Men vi afviste jo ikke at drøfte sådanne problemer i forbindelse med behandlingen i december måned.

Statsministeren fremsatte dernæst nogle betragtninger omkring spørgsmålet om landbrugspriserne og sagde, at jeg under en tidligere drøftelse havde sagt: hold fingrene væk fra det! Jeg tror, statsministeren skulle prøve at se efter, hvad det var, der blev sagt, så ville han fritage sig selv for at komme til at begå fejltagelser, og det er jo altid ubehageligt. Jeg tog ikke stilling til spørgsmålet, men jeg sagde: hvis man indlader sig på noget, som antager karakteren af pristalsfusk, så tror jeg, det er farligt. Og jeg kan trøste statsministeren med, at også her kan jeg citere Fællesrådet af danske Tjenestemænd og Funktionærers blad, der på tilsvarende måde advarede statsministeren og regeringen mod at indlade sig på

noget, der ville antage karakteren af pristalsfusk.

Videre siger statsministeren: hvem kan være sikker på, om priserne stiger så meget, at den anden dyrtidsportion skal komme til udbetaling efter julipristallet, og statsministeren minder om, at vi jo tidligere har taget fejl i vurderingen af fremtiden. Jo, men det kunne da netop være en erfaring, der gjorde, at statsministeren ikke så konkret fastslog, at den kommer ikke, den anden dyrtidsportion i juli måned. Der var ikke nogen reservationer. Hvis regeringen bygger sin politik på den forudsætning — og sådan må jeg næsten forstå statsministeren — at der med det, der nu tænkes vedtaget, sker en sådan dæmpning i pris- og omkostningsniveauet, at den anden dyrtidsportion efter julipristallet ikke bliver aktuel, så er jeg bange for, at regeringens politik starter med en indbygget fejl, så man kan risikere, at den løber galt i forhold til de forventninger, man har om dens virkninger.

Til finansministeren vil jeg gerne sige, at vi kan selvfølgelig godt begynde diskussionen igen om skatteforhandlingerne i marts måned. Jeg deler ikke finansministerens opfattelse af de muligheder, vi dengang havde for et forlig; det har vi tidligere diskuteret. Det, jeg pegede på, var blot, at det er en kendsgerning, at man ikke medvirkede til gennemførelsen af den moms, som man nu finder et velegnet instrument.

Jeg lyttede med interesse til finansministerens bemærkninger om kompensationserne, og jeg deler helt hans vurdering af, at der ikke kan være nogen som helst rimelighed i, at man udbetaler persontilskud til børn, som er selvstændige skatteborgere, men som rent faktisk har deres udkomme hos forældre, som har betydelige indkomster. Det har naturligvis aldrig været hensigten med det; men dengang fandt vi, at vi ikke på den korte tid, der var til vor rådighed, kunne finde en fornuftig løsning, og jeg er enig i den betragtning, at man skal finde andre. Om man nu her har fundet den rigtige løsning, skal jeg ikke kunne sige, men vi vil da meget gerne se på i udvalget, om man med dette forslag har nået at dække de forskellige befolkningsgrupper, som rent faktisk har et rimeligt krav på at få en kompensation, når andre befolkningsgrupper får det.

Endelig skal jeg, jeg havde nær sagt: for

[Per Hækkerup.]

god ordens skyld, sige til statsministeren, at nu har vi jo leget juleleg med hensyn til aftale eller ikke aftale indgået imellem de 3 regeringspartier. Jeg har her Jyllands-Posten for i dag, hvori der er en artikel, som — ja, tvinger mig til at stille et spørgsmål til statsministeren, for der siges nemlig her i artiklen:

„Denne ping-pong frem og tilbage om de 45 punkter vil fortsætte. Jyllands-Postens gengivelse af de 45 punkter var naturligvis korrekt. Det, som statsministeren har dementeret, har været påstande om en protokol eller en aftale. Han er ikke blevet spurgt om et referat af de førte forhandlinger mellem de 3 regeringspartier. Det er dette referat, Jyllands-Posten har gengivet . . .“

Ja, jeg troede, et protokollat var et referat, men mine sprogkunders rækker altså ikke så vidt. Nu vil jeg gerne spørge statsministeren: findes der et sådant referat?

Haunstrup Clemmensen: Hr. Aksel Larsen udtalte for lidt siden fra denne talerstol på den meget sarkastiske facon, som tinget har haft lejlighed til at beundre i årtier, at man jo ikke skulle være overrasket over det regeringsforslag, der her forelå vedrørende momsen, for de 3 regeringspartier havde jo tidligere fortalt, hvilken afskyelig beskatningsform der var tale om. Jeg vil gerne spørge hr. Aksel Larsen, om han ikke vil vise os den godhed at forklare, hvornår f. eks. det konservative folkeparti har udtalt sig på den måde. Jeg går ud fra, at hr. Aksel Larsen har sin hukommelse og sine oplysninger i orden, når han fremsætter den slags udtalelser. Jeg går også ud fra, at der ikke er tale om nogen forveksling — det kan jo ske for enhver. Det kan vel ikke være egne partifællers udtalelser, hr. Aksel Larsen kommer til at tænke på? Det blev fra folketingets talerstol for ikke så forfærdelig lang tid siden refereret, hvordan hr. Vivike havde talt om den lede skat, og det er vel derfor naturligt, at vi andre må spørge hr. Aksel Larsen, hvordan han i virkeligheden mener sig berettiget til at korrekse os andre så forfærdelig hårdt. Der var måske også en mulighed for, at hr. Aksel Larsen i stille stunder kunne få tid til den for ham selvfølgelig interessante oplevelse at læse sine

egne tidligere udtalelser fra dette folketings talerstol netop om samme sag, inden han bliver alt for sarkastisk. Må jeg blot erindre om udtalelserne den 21. maj 1965 (Folketingstidende 1964-65, sp. 5501), hvor hr. Aksel Larsen sagde:

„Ja, jeg skal gentage, hvad jeg mener jeg sagde før, at min sympati for tanken om en merværdioms er blevet adskilligt mindre, efter at jeg har set lovforslaget og ministrenes fremsættelse. Jeg tror ikke, det er den rette vej.“

Og så kommer nogle af de sædvanlige bemærkninger — det var dengang over for en socialdemokratisk regering — om, at regeringen vil komme ud for et nyt dilemma:

„Det vidner igen om, hvor lidet plan der er over dette lands økonomiske og finansielle politik.“

Her ser vi igen den evige kritiker. Kun i 14 korte måneder af hans 35-årige liv i dette hus har han undgået at beskyldte enhver regering for at være mere eller mindre talentløs, mere eller mindre udygtig. Jeg kan måske også erindre om, at den 26. oktober 1965, da momsen igen var til behandling, udtalte hr. Aksel Larsen (Folketingstidende 1965-66, sp. 498):

„Jeg vil samtidig gentage, hvad jeg har sagt før: man skal være meget betænkelig ved enten isoleret eller som led i en skattereform at gøre meromsen til lov. Alt tyder på, at den bliver meget omstændelig at praktisere . . .“

Når man er så kritisk over for andre, skulle man måske bare en enkelt gang tænke på sine egne tidligere udtalelser.

Må jeg så ikke lige til sidst have lov at vende tilbage til det spørgsmål, jeg stillede i mit første indlæg, henvendt til de to socialdemokratiske ordførere: hvad er i den nuværende situation socialdemokratiets alternativ til regeringens økonomiske oplæg? Vi fik mange kritiske bemærkninger, vi fik mange polemiske bemærkninger over for regeringen; man afså ikke tid til at meddele hverken dette ting eller befolkningen i dens helhed, hvor socialdemokratiets økonomiske politik i den nuværende situation er at finde.

(Kort bemærkning).

Per Hækkerup: Ja, jeg beder undskyldte, at jeg glemte at sige det før; jeg troede i

[Per Hækkerup.]

og for sig, at hr. Haunstrup Clemmensen var klar over det. Men jeg vil da gerne sige det, så der ikke skal være nogen som helst tvivl om det. Den politik, vi gik til valg på i januar måned, og som blev fældet her i folketinget i december, mener vi var den eneste sagligt rigtige. Det er klart, at hvis vi havde vundet valget, ville denne politik være blevet gennemført. Hvis vi var kommet i en situation, hvor vi havde været med i en regeringsdannelse, uden at man kunne sige, at der bag denne regeringspolitik lå en klar tilslutning til det, vi var gået til valg på, så ville den socialdemokratiske statsminister for en sådan regering have søgt forhandlinger med erhvervsorganisationerne om gennemførelsen af denne politik.

Det, vi bebrejder den nuværende regering, er, at den tog, hvad vi må kalde forhandlinger, som havde næsten karakteren af at være forhandlinger på skrømt, og i stedet for mødte med den skattepolitik, som vi på forhånd vidste regeringen måtte komme med. Vor politik var altså, vort alternativ var altså, at man skulle have forsøgt ægte forhandlinger med lønmodtagerorganisationerne og de øvrige erhvervsorganisationer på en socialt afbalanceret grund for at få den rigtige løsning på vores økonomiske politik.

(Kort bemærkning).

Haunstrup Clemmensen: Jeg spurgte ikke den socialdemokratiske ordfører, hvad de ville have gjort, hvis de havde vundet valget — hvad de som bekendt ikke gjorde — men jeg spørger om i den nuværende, aktuelle økonomiske situation: hvad vil socialdemokratiet dér foreslå regeringen at gøre? Jeg erindrer også om, når hr. Per Hækkerup fortæller om, hvad man ville have gjort, at socialdemokratiets næstformand, hr. Hans Rasmussen, offentligt ved et diskussionsmøde — i øvrigt med min ringhed — her i København under valgkampagnen understregede på LOs vegne, at den politik, der var lagt op til i december, nu var taget af bordet og ikke ville blive genfremsat fra socialdemokratiets side med LOs tilslutning.

Jeg beder altså bare om at få at vide:

hvad tilråder socialdemokratiet i dag at der skal gøres i dansk økonomisk politik? Vi ved, hvad de fraråder; vi ved ikke, hvad de tilråder.

(Kort bemærkning).

Per Hækkerup: Jeg troede ærlig talt, jeg havde sagt det tydeligt og klart. Vi ville tilråde denne regering at have optaget ægte forhandlinger med erhvervsorganisationerne på ordentlig og naturlig måde om en løsning, som havde indeholdt en fornuftig social balance i byrdefordelingen. Vi mener ikke, regeringen har gjort dette, og dermed må forhandlingsmulighederne være udtømt; derfor havner vi i denne politik, og denne politik er alene regeringspartiernes ansvar. Vi tager ikke medansvar for den politik, når man har forkastet vores alternative politik, og når man ikke ville følge de synspunkter, som vi mener man burde have fulgt i den nuværende situation. Alt det, vi nu får af skatter, hviler alene på de 3 borgerlige partiers ansvar.

Henry Christensen: Jeg skal bare i tilslutning til de bemærkninger, hr. Per Hækkerup har gjort i et par af sine sidste indlæg, fremsætte en enkelt kommentar til diskussionen om byrdefordelingen i forbindelse med en indkomstpolitik.

Det står mig ganske klart, at der, hvis der skal kunne føres en indkomstpolitik her i landet, må være en rimelig social afbalancering og social byrdefordeling. Det har relation til den diskussion, vi havde i december måned. Det, vi fra mit partis side dengang kritiserede — og jeg beder hr. Per Hækkerup erindre det, hvis han kan — var ikke, at der blev gjort forsøg på at føre en indkomstpolitik — jeg tror, jeg gav udtryk for dengang, at vi fandt, at der var rigtige elementer i det — men vi tog afstand fra, at man dengang ville sammenkæde det med en byrdefordeling, der efter vor opfattelse var urimelig. Der var to elementer, vi dengang ønskede centralt ændret. Det ene var, at man ikke, fordi man skulle føre en indkomstpolitik, skulle lægge en særskat på de lave indkomstgrupper, der havde faldende indkomster. Det andet var, at for de lønmodtagere, der skulle være med til at give afkald på en

[Henry Christensen.]

dyrtidsportion, måtte der være en kompensationsmulighed for de lavtlønnede grupper, der kunne komme i den situation i så fald at få en indkomstnedgang. Jeg forstår, at det er de to betingelser, hr. Per Hækkerup i dag finder måske antagelige eller rimelige. Da jeg på venstres vegne anførte de synspunkter under debatten dengang, fandt det ikke på noget tidspunkt respons i diskussionen med den daværende regering. Den var bare optaget af, hvordan den kunne blive enig med hr. Aksel Larsen og især med hr. Sigsgaard. Det er de samme sociale synspunkter i byrdeforlingen, der ville kunne lægges til grund i den nuværende situation. Derfor er der reelt ingen tale om — det er en insinuation, når hr. Per Hækkerup siger det — at det, man fra regeringspartierne side ønskede her over for organisationerne, var at optage forhandlinger på skråt. Det var reelle forhandlinger, der byggede på et socialt afbalanceret grundlag.

(Kort bemærkning).

Per Hækkerup: Jeg beklager, at det er hr. Henry Christensen, der har en kort hukommelse, for ellers ville han vide, at vi netop for de lavtlønnede grupper ønskede at gennemføre en kompensation under hensyntagen til, at de afgav en dyrtidsportion.

Må jeg videre sige både til hr. Haunstrup Clemmensen og til hr. Henry Christensen, at det er jo i og for sig en paradoksal situation: vi forelægger en politik i december måned; denne politik forkastes til stor skade for landet af den nuværende regeringsblok. Så kommer denne regeringsblok og forelægger den næstbedste politik, efter at man har forkastet den bedste, og så siger man til os: hvad er jeres alternativ?

Formanden: Hr. Henry Christensen har ordet for en kort bemærkning; og vi går derefter over til talerrækken.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Det kan godt være, at hr. Per Hækkerup havde forslag om kompensation for de lavtlønnede, men det var ikke under forhandlinger, hvori vi

andre deltog; det var i hans forhandlinger med hr. Sigsgaard og hr. Kai Moltke og hvad de hed dengang. Det var ikke et svar på det, vi lagde frem, og det var ikke balanceret af med de andre forudsætninger, vi havde. Det er det, der er det afgørende. Det var ikke lagt frem over for os, og det var ikke — selv om hr. J. O. Krag ryster nok så meget på hovedet — på noget tidspunkt kædet sammen med forsøg på at undgå en særbeskatning for de indkomstgrupper, der havde faldende indkomster.

Aksel Larsen: Det, der nu er sagt fra regeringens og regeringspartierne side, har ikke kunnet stemme os mere velvilligt over for regeringens forslag om skatteforhøjelser, begyndende med en forhøjelse af momsprocenten fra 10 til 12½.

Tillad mig at sige om denne forhøjelse, at det vil formodentlig være den almindelige opfattelse, at når man forhøjer momsprocenten fra 10 til 12½, så drejer det sig altså om en forhøjelse af denne form for beskatning med 25 pct. Dette er imidlertid ikke tilfældet, det er en forhøjelse af skattebyrden ved hjælp af momsen, altså denne specielle del af beskatningsbyrden, med 100 pct. (Afbrydelse: 100 pct?). Med 100 pct.

Da momsen trådte i kraft, indbragte den, i første omgang kun for et halvår, godt og vel 1 milliard i merprovenu ud over, hvad man havde fået ved engrosomsen, som blev afskaffet. Hele denne milliard og lidt mere til, altså hele provenuet, blev brugt til sociale kompensationer og forskellige skattelettelser. For et helt år ville imidlertid den 10 pct.s moms give godt og vel 2 milliarder ud over, hvad engrosomsen havde givet. Men de kompensationer og skattelettelser, momsens indførelse blev ledsaget af, består stadig væk, og det vil sige, at en 10 pct.s moms giver i merprovenu ud over, hvad engrosomsen gav, godt og vel 1 milliard. Nu vil man forhøje momsprocenten til 12,5; det giver efter regeringens beregning 1.250 millioner i merprovenu på årsbasis. Af disse penge skal 100 millioner eller 200 millioner bruges til sociale kompensationer. Jeg finder også, at den tanke, der er fremkommet fra regeringens side om disse kompensationer, er meget beskednen. Men altså, facit bliver, at denne forhøjelse af

[Aksel Larsen.]

momsprocenten vil give statskassen ca. 1 milliard mere i indkomster, end den hidtil har haft. Det er en fordobling af, hvad momsén hidtil har givet statskassen i merprovenu ud over, hvad engrosomsén gav. Så ser det jo helt anderledes ud, end hvis man kun kigger hypnotiseret på tallene 10 pct. og 12,5 pct.

Dernæst må det bemærkes, at regeringen ganske øjensynlig ikke har til hensigt i ringeste grad at røre ved punktskatterne ud over, at den vil nedsætte restaurantskatten en smule, således at restaurantpriserne ikke skulle stige. Jeg må gøre opmærksom på, at en af forudsætningerne, en af de udtalte forudsætninger for momsvedtagelsen i fjor var, at man, når man havde fået merværdiafgiften, skulle tage fat på en kulegravning og revision af hele punktskattesystemet, og nu har jeg forstået på regeringens udtalelser her i tinget, at det har man ikke til hensigt at ville begynde på i indeværende år, men muligvis til næste år. Jeg tror ikke, at man kan vente så længe, og hvis regeringen og regeringspartierne fastholder, at de vil have forhøjelsen gennemført nu — og de har jo flertallet til det — ja, så må vi andre forbeholde os at fremdrage visse punktafgifter, som vi i hvert fald finder man uden skade kan sætte ned, og som man bør sætte ned. Jeg tror, vi er kommet dertil, at visse af disse punktskatter er definitivt for høje, og selv om jeg ikke selv ryger cigaretter eller måske netop af den grund, vil jeg have lov til at sige, at det forekommer mig, at cigaretprisen er kommet for højt op, det er en ubehagelig kopskat, og jeg mener, der må kunne blive råd til, hvis regeringen fastholder sine planer, at sætte den ned, og jeg vil samtidig have lov til at nævne papirafgiften. Jeg tror, det er meget vanskeligt, hvis vi skal have meroms, at undgå meroms på bøger og lignende ting, men så må man kunne lette den del af kulturlivet ved, at man afskaffer papirafgiften. Men disse ting kan vi naturligvis forhandle om i ud-

valget; jeg vil kun forberede regeringen på, at det kunne godt tænkes, at der kom forslag i den retning fra os.

Og dernæst vil jeg have lov til at sige til statsministeren, at hvad angår afstemningen den 15. december i fjor, så er det rigtigt, at statsministeren dengang skolastisk eller dialektisk, eller hvad man vil kalde det, forklarede, at man måtte modsætte sig det med dyrtidsportionens indefrysning, fordi det var sammenkædet med engangsskatten. Vi forstod jo alle sammen, at det var, fordi døden skulle have en årsag, der måtte gives nogen forklaring. Det er da ganske givet, at hvis man ville tage en dyrtidsportion fra lønmodtagerne, selv om det kun gjaldt for et begrænset tidsrum af et år, så måtte man pålægge ikke-lønmodtagere tilsvarende byrder — det var det, der var tilsigtet med engangsskatten. Under alle omstændigheder stemte man imod den, og når man nu kommer og forlanger et alternativ — hvad skal der gøres nu — så kan jeg kun henholde mig til, hvad jeg allerede har sagt: at man har ikke ønsket at forhandle med oppositionen om, hvad der kunne gøres, man kommer med sine forslag her, og dernæst: at det er jo regeringen og regeringspartierne, der har bragt landet i denne situation ved, at de stemte, som de gjorde den 15. december for at få magten; derved låsede de situationen fast, og de kan i hvert fald ikke nu komme og sige, at det er vor skyld, for i deres iver efter at få regeringsmagten var de villige til at bringe landet ind i en vanskelig økonomisk situation, og den vil de altså redde landet ud af ved den næstbedste løsning, som får meget ubehagelige sociale følger.

Så siger statsministeren, at dette her med indgreb i overenskomsterne og tilbageholdenhed med lønforhøjelser, det ville kun løse en femtedel af problemerne. Jeg ved ikke, hvordan jeg skal forstå dette, når jeg tænker på, at statsministeren i sin redogørelse, eller hvad det skal kaldes, her forleden udtrykkeligt sagde, at dette med at begrænse løn- og omkostningsstigninger, det spiller den alt dominerende rolle; hvis det

[Aksel Larsen.]

spiller den alt dominerende rolle, så må det dog betyde mere end 20 pct. af det hele.

Statsministeren er modstander af indgreb fra statens side i overenskomstvilkårene. Hvis statsministeren er modstander af det, så skulle han og hans regering lade være med at gribe ind i overenskomstvilkårene ved at lave i større eller mindre grad pristalsfusk, og det er jo det, man gør, hvis man vil træffe en eller anden ordning med hjemmemarkedspriserne, så landbruget skal have de samme penge, men de skal betales over skatterne, og derved skal man bringe pristallet ned eller forhindre dets stigning.

Jeg må i øvrigt have lov til at sige, at det var jo interessant at høre statsministeren i tirsdags takke landbrugsorganisationerne for deres imødekommenhed og velvillighed og samfundssyn med hensyn til, at de var villige til at undlade yderligere øjeblikkelige stigninger i hjemmemarkedspriserne; jeg mener, det var interessant at høre, når han så i sin næste sætning sagde: men det er klart, de skal da have deres betaling for det, så de ikke lider noget tab. Så ved jeg ikke rigtig, om der var grund til at takke dem.

Og så endelig spørgsmålet om momsens. Ja, for det første er det jo rigtigt, at de nuværende regeringspartier stemte imod momsens i sin tid. Det er fuldkommen rigtigt, at jeg har af al magt modarbejdet et momsforlig mellem regeringen og de borgerlige partier, fordi jeg vidste, at det ville blive et meget dårligt skatteforlig, og derfor er jeg glad for, at det lykkedes at forhindre et sådant forlig. Men det, det drejer sig om, er jo, at de nuværende regeringspartier var indforstået med momsens og var ivrige efter momsens, indtil de opdagede, at de ikke kunne foreskrive socialdemokratiet en skattelovgivning af et ganske bestemt indhold, hvor man oven i købet forlangte, ikke alene at regeringen skulle undlade inden for en overskuelig fremtid at fremsætte lovforslag om kildeskat og skattefradragsreglens afskaffelse, men at socialdemokratiet som sådant skulle love i en årrække ikke engang at agitere for disse skattereformer. Ja, da det kom dertil, og da regeringen dengang ikke ville gå ind på en sådan håndfæstning, da den tværtimod gav udtryk for,

at den var villig til at gennemføre en skatte-reform efter de linjer, socialistisk folkeparti arbejdede for, så blev man modstander af momsens. Men så må man altså undskylde mig, så blev momsens gennemført på helt, helt andre præmisser end dem, den ville være gennemført på, hvis det skulle have været gjort ved et firkantet forlig med de gamle partier.

Så siges der fra statsministerens side, at regeringspartierne har jo ikke ligefrem fortalt, at man ville forhøje momsens; nej, det har de ikke ligefrem, men de har ligefrem fortalt det modsatte. For under valgkampen i TV blev regeringspartierne spurgt såvel af vælgere som af andre partier, om de agtede at forhøje momsens, hvis de fik flertal, og vi fik det svar, som blev mest tydeligt udtrykt bl. a. af hr. Henry Christensen: vi har ingen tanker om at forhøje momsens. Jeg erkender, at man har naturligvis ikke dermed sagt: det vil vi aldrig gøre. Men når man svarer sådan på et klart og tydeligt spørgsmål, så måtte vælgerne få det indtryk: dér er i hvert fald ingen fare; hvis vi stemmer på de borgerlige partier, kommer der ingen momsforhøjelse — og nu kommer den altså alligevel.

Til finansministeren én bemærkning. Han siger, at der bliver jo alligevel forbrugsudvidelser, selv om man gennemfører disse skattelove, for disse skattelove kan højst æde den ene dyrtidsportion op; men så er der jo den anden. Dyrtidsportioner efter pristallet får arbejderne som følge af de prisstigninger, der er sket, og det er rigtigt, at de kan være medvirkende til at udløse nye prisstigninger, men da de går til dækning af prisstigninger, som er sket, så bliver der ikke tale om nogen forbrugsudvidelse, fordi man får de 20 øre i timen i lønforhøjelse; så det er altså ikke rigtigt, at der alligevel vil ske en forbrugsudvidelse. Det, der sker her, det er ikke alene, at man sætter stop for en forbrugsudvidelse for de fleste i dette land, men at man begrænser forbruget, og når man begrænser forbruget herhjemme, så kan det ikke undgås, at det får alvorlige virkninger i form af, at produktionen går ned, afsætningen går ned, der bliver mindre beskæftigelse, og dermed har man altså igen handlet imod, hvad man lovede så klart under valgkampen: at man skulle sikre den fulde beskæftigelse.

Sigsgaard: Finansministeren kritiserede mig for i mit første indlæg at have sagt, at regeringens politik ensidigt var vendt imod lønmodtagerne, og sagde så, at det var den ikke, for momsens ramte jo alle. Det kan jo være rigtigt, det gør momsens jo, men den rammer vel mest de mindre indkomster — det tror jeg dog, vi må slå fast. Og det er vel også sådan, at hovedparten af lønmodtagerne befinder sig i den gruppe, vi kunne kalde folk med mindre indkomster. Og det vil altså også sige, at lønmodtagerne er dem, der rammes hårdest af regeringens politik.

Finansministeren sagde videre, at der jo ikke var tale om nogen forbrugsnedskæring som følge af regeringens forslag. Hvis vi nu bare for et øjeblik forudsætter, at regeringens forslag vil medføre en reduktion af reallønnen, så tror jeg da, finansministeren vil give mig ret i, at så bliver befolkningens forbrugsmuligheder begrænset, så bliver der tale om en forbrugsnedgang, og hvis der bliver tale om en forbrugsnedgang, får virksomhederne vel ringere afsætningsmuligheder. Og igen: når virksomhederne får ringere afsætningsmuligheder, må de afskedige folk — så risikerer vi altså at få større arbejdsløshed. Nu kan finansministeren jo så hævde, at der ikke vil blive tale om nogen reallønsreduktion. Det vil jo først vise sig, når vi får den samlede oversigt over totalbeskatningen, dvs. stats-skatte, kommuneskatte, moms, forbrugsafgifter i øvrigt, som jeg bad om i mit første indlæg, og jeg håber meget, vi snart kan få den oversigt, også sådan, at befolkningen har mulighed for at planlægge økonomien bare et år frem i tiden. Jeg vil bede finansministeren svare på, hvorvidt han vil lade udarbejde en sådan sammenligning mellem totalbeskatningen i indeværende år og totalbeskatningen i det kommende år, såfremt regeringens forslag gennemføres.

Jeg talte tidligere om, at indkomstforskellene her i landet er blevet større i de senere år. Nu taler statsministeren her igen om de store lønstigninger, som han forventer i det kommende år. Man kan betvivle de tal, som regeringen her har bragt ind i billedet, men væsentligere er det vel at slå fast, at afstanden mellem lønmodtagernes indkomster og de selvstændige næringsdrivendes indkomster, sådan som jeg be-

skrev det, er øget år for år gennem de sidste tre år. Der er stadig større forskelle, økonomiske forskelle her i landet. Det har statsministeren ikke bestridt, og kan statsministeren på den baggrund virkelig mene, at der først og fremmest skal gribes ind over for lønningerne? Det radikale venstre har jo sagt, at man fører en socialt betonet politik, men her ser vi altså, at det i praksis er det modsatte, man går ind for.

I den situation, som vi står i, vil stærkt forhøjede skatter og afgifter — og det vil der jo blive tale om — yderligere bremse forbruget; vi står altså med en risiko for en større arbejdsløshed, og jeg begriber ikke, at man virkelig helt kan afvise det.

Der er ikke her i dag givet nogen dokumentation for, at erhvervslivet skulle være ringere stillet her på det sidste, end det tidligere har været, tværtimod. Jeg henviser igen til de oplysninger, som Berlingske Aftenavis gav forleden dag ud fra de første virksomhedsregnskaber, hvor det viser sig, at virksomhedernes overskud er forøget i det sidste år. Alligevel vil man, bl. a. gennem forbedrede afskrivningsregler, stille virksomhederne endnu gunstigere. Og hvem skal betale det? Det er klart, at det igen må blive lønmodtagerne, så jeg kan altså ikke komme væk fra, at der her er tale om en politik, der er vendt mod folk med mindre indtægter, og det vil først og fremmest sige mod lønmodtagerne.

Jeg tror ikke, at det, jeg her har sagt, virkelig kan bestrides, og i hvert fald vil jeg meget gerne have, at man lægger tal på bordet fra regeringens side. Det er en ensidig politik, man lægger op til, ret så traditionel, vendt mod lønmodtagerne, sådan som den økonomiske politik altid er det her i landet.

En lille ting: jeg spurgte tidligere finansministeren om, hvordan han så på de henvendelser, han har modtaget om moms på bøger m. v. Jeg kan da godt forstå, at finansministeren måske ikke her i dag kan give et endeligt svar på det, men lad mig så efterlyse hans helt foreløbige indstilling.

Finansministeren sagde venligt, at han har meget at sige mig tak for. Jeg tror, han har endnu mere at sige den tidligere socialdemokratiske regering tak for, for den har jo vist vejen. Den valgte i en øko-

[Sigsgaard.]

nomisk vanskelig situation først og fremmest at gribe ind over for lønningerne, trods det at den selvfølgelig har været klar over, at indkomstforskellene var for store, og at de var voksende. Havde den tidligere regering ikke valgt den vej, så var det blevet væsentligt sværere for den nuværende regering at forgribe sig ret så ensidigt på de mindre indtægter, og derfor har finansministeren måske allermest at sige socialdemokratiet tak for.

Socialdemokratiets og socialistisk folkepartis ordførere har gentagne gange harceleret over, at regeringen fører stort set den samme økonomiske politik, som den tidligere regering førte, og samtidig kritiserer de altså denne økonomiske politik. Jeg har jo også bemærket den påfaldende overensstemmelse på adskillige punkter mellem politikken før valget og nu; men har det slet ikke strejft socialdemokratiet og SF, at den kunne skyldes, at den tidligere regerings politik har været borgerligt præget, at dens økonomiske politik har været en traditionel borgerlig økonomisk politik. Hvis det forholder sig sådan — og det synes jeg altså, det gør — så er det naturligvis svært for den nye borgerlige regering at føre en helt ny økonomisk politik. Jeg tror, det er helt rigtigt, som det er slået fast her, at egentlig var de borgerlige partier ikke modstandere af de fleste af den socialdemokratiske regerings økonomiske initiativer og forslag. Det, der er sket, er, at vi nu har en borgerlig regering til at administrere den borgerlige økonomiske politik, der allerede blev ført før valget.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*): Ja, jeg skal ikke forlænge debatten meget, men jeg har dog et par korte bemærkninger til et par af ordførerne.

Må jeg allerførst sige til hr. Aksel Larsen, at det var ikke uden interesse, jeg lyttede til hans regnestykke omkring momsens, hvor han fandt ud af, at den 2½ pct.s forhøjelse, vi nu laver, det er en fordobling af momsens. Så tror jeg, det ærede medlem vil give mig ret i, at det kan være på sin plads at fremsætte den bemærkning, at det må da være en dygtig regering, der kan få lige så meget ud af 2½ pct., som andre kan få ud af 10.

Må jeg så sige til hr. J. O. Krag, at jeg er ked af, at hr. J. O. Krag havde fået den opfattelse, at jeg ikke kunne lide kritik. Jeg synes, det er en oppositions opgave at udøve kritik. Der er jo i et parlamentarisk system en naturlig opgavefordeling, og man skal være kritisk. Men det, som jeg sagde til hr. J. O. Krag, det var, at han havde jo faktisk anvendt den samme fremgangsmåde, som jeg anvendte, da jeg på regeringens vegne redegjorde over for erhvervslivets organisationer og arbejdsmarkedets parter i en ikke parallel situation, men dog en situation, som mindede meget om den, og når hr. J. O. Krag nu siger, at det var jo først og fremmest et tilbud til tjenestemændene om forhandling, så vil jeg gerne sige, at jeg har set efter endnu en gang, hvad det var, det indeholdt, og der var i hvert fald tre væsentlige ting, det indeholdt, hvoraf hr. J. O. Krag kun nævnte de to. Der var en opfordring til arbejdsmarkedets parter i hr. J. O. Krags oplæg, der var et tilbud til tjenestemændene om forhandling, og der var et tilsagn om forhandling med landbruget, og vi kan jo være enige om, at det var nøjagtig det samme, jeg gjorde. Jeg rettede en opfordring til arbejdsmarkedets parter, jeg gav et tilbud til tjenestemændene om forhandling, og jeg forudsagde, at der kom forhandlinger med landbruget.

Så siger man, at når vi gør det, bør vi sige til arbejdsmarkedets parter, hvad vi ønsker, de skal gøre. Nu er det jo sådan, at både hr. J. O. Krag og hr. Per Hækkerup er medlemmer af LOs forretningsudvalg, så jeg går ud fra, at de ved, at det er netop, hvad vi har gjort. Og så skal man — siger hr. J. O. Krag — gøre op, hvad lønmodtagerne ville opnå, hvis det, vi opfordrede dem til, skete, og vi skulle oplyse om, hvad der ville indtræffe, hvis det ikke skete. Det var igen, hvad vi gjorde.

Og så må jeg lige sige, selv om jeg ikke ønsker at optage nogen ny drøftelse af forhandlingerne omkring devalueringen og de forslag, den daværende regering lagde frem, at det er nu min opfattelse, at det ikke lå sådan, at vi kunne få en forhandling om de svagheder, vi påpegede både over for de rent konkrete forslag og over for den almindelige politiske situation, der forelå med visse forhandlinger, som vi andre ikke

[Statsministeren.]

havde del i. Det blev jo afvist, man kunne ikke ændre i forslaget om engangsskat. Men nuvel, jeg skal derudover ikke tage diskussionen op.

Og så må jeg sige, at når man drager den konklusion i dag, at årsagen til, at vi får højere skatter, er den, at den daværende regerings forslag blev stemt ned, så er det delvis rigtigt, men også kun delvis, for der ville jo, som jeg sagde i mit første indlæg, at dømme efter de udtalelser, den daværende statsminister selv fremsatte her i tinget, blive tale om yderligere indgreb, fordi der var et behov for det. Det er altså ikke sådan, mener jeg, at man kan gøre det op, som om der var to alternativer, der hver for sig ville klare det hele, hvad for et af dem man end valgte.

Det er også mit svar på det med en femtedel. Jeg sagde ikke, at det var en femtedel af løsningen; jeg sagde, det var en femtedel af den økonomiske problematik, vi stod over for. Hvis det skulle have været en femtedel af løsningen, så skulle vores indgreb jo have været meget, meget kraftigere, end de er, så det er jeg altså enig med hr. Per Hækkerup i, at det er det ikke; men selve den ene dyrtidsportion var en femtedel af den samlede økonomiske problematik, vi stod over for.

Så må jeg lige sige, at jeg synes ikke, det er berettiget at sige, at vi ikke har gjort opmærksom på før valget, at højere skatter ville blive nødvendige. Det benægtede vi ikke. Man vil kunne se det af mine taler her i tinget i december i fjor, og man vil intet sted i valgkampen kunne finde, at jeg ikke fastholdt det samme.

Og så er der hr. Per Hækkerups evigt tilbagevendende problem om et protokollat eller et referat. Jeg vil gerne sige — rent bortset fra, at jeg ikke forstår, hvordan nogen har kunnet få 45 punkter ud af det — at det, der foreligger, er, at på et tidspunkt under forhandlingerne udarbejdede finansministeren og jeg i fællesskab et referat til den af forhandlerne, der for hver gruppe skulle hjem og redegøre over for grupperne for, hvad det var, vi havde talt om. Og det er vist, tror jeg, en ganske almindelig procedure. Et protokollat i den forstand, at der foreligger en skriftlig, bindende aftale om en lang række punkter, altså som nævnt

45 — en sådan har aldrig foreligget og foreligger altså heller ikke nu.

Så må jeg sige til hr. Per Hækkerup, at jeg synes ikke, man skal bruge det udtryk, at vi burde have optaget ægte og reelle forhandlinger med erhvervslivet og arbejdsmarkedet. Det var ægte og det var reelle forhandlinger. Man kan være uenig med os i metoderne, vi anvendte, men jeg synes ikke, det er rigtigt stadig væk at insinuere, at det var forhandlinger, der kun var skinforhandlinger. Vi mente denne forhandling, og ingen, der deltog i disse forhandlinger, har med rette kunnet være i tvivl om, at det var det, vi stræbte efter.

Må jeg så sige til hr. Aksel Larsen, som efterlyste punktskatternes kulegravning, at jeg kan kun gentage den oplysning, som finansministeren allerede har givet over for tinget i spørgetiden: at arbejdet med den såkaldte kulegravning af punktskatterne er allerede sat i gang, og så snart det er muligt, vil man se resultatet af det her i folketinget; men det er jo nok også rigtigt, og jeg tror, det er forståeligt for alle, at gentage, at så hurtigt, at der kan komme nye forslag i denne samling, er det ikke muligt at gøre dette store og omfattende arbejde, som vi jo alle i hvert fald hidtil har været enige om at det vil være.

Og så må jeg sige til hr. Sigsgaard, som mener, dette er en politik, der i særlig grad vender sig mod lønmodtagerne, at det er ikke en holdbar påstand. Den vender sig ligeligt mod hele befolkningen, og der har under alle forhandlingerne været givet udtryk for, at hvad lønmodtagerne frivilligt eller nu tvangsmæssigt kom til at give afkald på, det skulle også andre befolkningsgrupper; det har aldrig været holdt skjult.

Og så må jeg jo kvittere for det, som hr. Per Hækkerup sagde, at alt, hvad der nu gennemføres, gennemføres på regeringens eget ansvar. Jeg vil gerne sige, at regeringen selvsagt er sig bevidst, at alt, hvad vi gennemfører, hviler på vort ansvar.

Finansministeren (Poul Møller): I anledning af hr. Sigsgaards spørgsmål til mig om sammenligning af totalbeskatningen og dens vægt over for de forskellige befolkningsgrupper skal jeg sige, at jeg vil gerne lade et sådant undersøgelsesarbejde komme i gang.

[Finansministeren.]

Så sagde hr. Sigsgaard til mig, at der blev alligevel en forbrugsstramning ud af dette her. Ja, men lad os nu se, hvad det er for talstørrelser. Pr. 1. marts forøges lønmodtagernes indkomster gennemsnitligt med 6 pct., nemlig med to dyrtidsportioner af gennemsnitlig værdi på 2 pct., og den sidste del af overenskomstforhøjelsen, som blev aftalt i fjor, på 2 pct., det er 6 pct. Disse love beslægtet af befolkningens forbrugsmuligheder 1,8 pct. Tilbage bliver 4,2 pct. til forbrugsudvidelse i forhold til de forbrugsmuligheder, der var den 29. februar. I forhold dertil kan der bruges mere, altså 4,2 pct. mere, og det er jo for at undgå en eksplosion i efterspørgslen, der bringer os ud i en ny inflation, at man har fundet, at her har vi noget, som vi tror er et balancepunkt.

Og må jeg så minde om, at momsen blev i sin tid begrundet med, at den var et konjunkturpolitisk middel, og den kan derfor bruges, hvis man frygter, at efterspørgselspresset bliver for stort, til at stige, men den kan også falde, hvis vi når frem til en situation, hvor vi mener efterspørgselspresset er for lille, for vi har ikke tanker om, og vi ønsker ikke at anvende disse momsmidler til en almindelig stigning i statens udgifter, og så er det, vi har mulighed for at nedsætte momsprocenten, hvis det skulle vise sig, at denne stramning er for stærk.

Hr. Aksel Larsen var jo meget inde på beskæftigelsesproblemerne. Jeg synes, at man nu skal vente og se. Døm os på resultaterne, men tvivl ikke på, at vi naturligvis har til hensigt at få fuld beskæftigelse.

Og dermed vil jeg gerne takke tinget for den venlighed, hvormed man har modtaget disse forslag — det gælder alle partier — og jeg vil anmode om en hurtig behandling af lovforslagene af hensyn til det erhvervsliv, der skal administrere dem fra den 1. april.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Det lød jo vældig flot, da statsministeren roste regeringen og sagde, at det var en dygtig regering, der kunne få lige så meget ud af 2,5, som andre kunne få ud af 10. Jeg vil gerne tillade mig at

spørge statsministeren, om han vil anfægte mit regnestykke. Hvis han ikke har forstået det, skal jeg gerne gentage det og forsøge at gentage det lidt kortere. En 10 pct.s moms giver statskassen ca. 4½ milliard kr. i provenu om året; derfra skulle imidlertid trækkes ca. 2,3 milliarder kr., som engrosomsen havde givet, og engrosomsen er bortfaldet. Til rest bliver 2,2 milliarder kr. Af disse bliver halvdelen anvendt til sociale kompensationer; altså, kun godt 1 milliard kr. er der af den nuværende moms i egentligt merprovenu til statskassen. 2,5 pct. forhøjelse giver yderligere statskassen en milliard kr., altså er der tale om, at statskassen får sit provenu eller merprovenu af momsen forhøjet med en milliard kr., og det kan jeg ikke se at der skal nogen særlig dygtighed fra regeringens side til at klare.

Jeg takker for de fornyede oplysninger om, at regeringen er begyndt at forberede kulegravningen af punktafgifterne. Det forekommer mig imidlertid, at det var rigtigere af regeringen at gøre det, den foregående regering ville have gjort, og som var forberedt, nemlig at foretage denne gennemgang og kulegravning sammen med repræsentanter for folketinget.

Og endelig til finansministeren. Han sagde: momsprocenter kan ikke bare stige, de kan også falde. Jeg synes, finansministeren skulle lade være med at fortælle eventyr.

Finansministeren (Poul Møller): Jeg synes nu, det er hr. Aksel Larsen, der præsterer det eventyrlige, når han gør 2½ pct. til 100 pct. Men må jeg sige til ham, at tallet 1 milliard kr. skal jo også reduceres med de kompensationer, som han reducerede det andet tal med. Han vil se af min fremsættelsestale, at der her er tale om 725 mill. kr. i nettoprovenu, mens derimod netto-provenuet af den moms, vi fik i fjor, var på mere end det dobbelte, selv efter at vi havde trukket engrosomsen og kompensationerne fra.

(Kort bemærkning).

Per Hækkerup: Se, det var jo ganske interessant, det, statsministeren fortalte, at der altså foreligger et referat. Jeg har ikke brugt det fine ord; jeg havde brugt

[Per Hækkerup.]

ordet en protokol over de førte forhandlinger. Jeg forstår, at det var én, statsministeren og finansministeren havde produceret, og jeg forstår, at venstre som sædvanlig har måttet tage den lidt mere beskedne rolle og acceptere bagefter, hvad der er blevet konciperet af de to andre partier. Men den foreligger altså. Jeg forstår, at den kun er blevet meddelt grupperne i mundtlig form — sådan måtte jeg forstå statsministeren. Men se, når statsministeren heroppefra gentagne gange har fortalt, at der hverken foreligger nogen aftale, noget protokollat eller noget tilsvarende, så er det meget vanskeligt, meget besværligt herefter at have tillid til statsministerens ord, når statsministeren nu erkender, at der foreligger et referat.

Og så vil jeg gerne sige til hr. Henry Christensen, at hr. Henry Christensen må huske forkert. Vi meddelte under drøftelserne om vore lovforslag i december måned i fjor, at vi for de lavtlønnede ville gennemføre kompensationer i forbindelse med udskrivningsloven. Hr. Poul Møller talte ved den lejlighed en lille smule hånligt om, at nu ville vi aflevere 60 mill. kr. til de lavtlønnede; det var omtrent den størrelsesorden, det ville komme til at dreje sig om. Og jeg vil gerne ... (*Afbrydelse af finansministeren* [Poul Møller]). Jeg sagde: omtrent.

Jeg vil gerne sige til hr. Henry Christensen, at når det anføres, at vi jo ikke ville taget et særligt hensyn til de folk, som får faldende indkomster, ikke undtage dem fra bestemmelserne, så vil jeg gerne spørge: er det meningen, at momsstigningen ikke skal betales af folk, der har faldende indkomster?

Statsministeren (Hilmar Baunsgaard): Ja, jeg tror jo, alle tilhørere får den samme opfattelse som jeg: at hr. Per Hækkerup har ledt efter at finde en anledning til at sige det, han nu sagde. Og hvad var det så egentlig, jeg gav ham oplysning om? Jeg tror, han vil være enig med mig i, at det er ganske naturligt, at på et tidspunkt i forhandlingerne skal man hjem og drøfte med grupperne, hvordan situationen ligger, og til brug for det udarbejder man et referat af, hvordan forhandlingerne er forløbet,

og, kan jeg så føje til til hr. Per Hækkerup: det var, inden forhandlingerne blev afsluttet; den sidste del af forhandlingerne har vi egentlig aldrig fået udarbejdet et referat fra, for dem kunne vi holde sammen på. Men det er vel i og for sig naturligt, at man til støtte for dem, der skal redegøre, udarbejder et lille stykke papir på det — det tror jeg, hr. Per Hækkerup vil være enig i.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Statsministeren prøver stadig væk at drage en sammenligning mellem det, jeg foretog mig i 1964, og det, han selv har foretaget sig i disse dage. Der er ingen sammenligningsmulighed. På ét punkt foretog vi os noget, der tilsyneladende var ens; i begge tilfælde har statsministeren kaldt sammen til et møde med erhverv og arbejdsmarkedets organisationer. Dermed hører lighedspunkterne op, og jeg har ikke på noget tidspunkt bebrejdet statsministeren, at han indkaldte til et møde og gav en redegørelse. Det er indholdet af redegørelsen, jeg har bebrejdet ham, det er manglen på konkrete forslag, det er manglen på at fortælle lønmodtagernes organisationer, i hvilken ramme af en samlet politik deres eventuelle ofre skulle ses. Jeg har ikke begået nogen af de fejl i tilfælde, hvor jeg har kaldt erhverv og arbejdsmarkedets organisationer sammen til møde; derfor er dette forsøg fra statsministerens side på en analogi en falsk analogi. Ganske specielt erindrer jeg ikke, at jeg nogen sinde som statsminister midt i en normal overenskomstperiode kaldte parterne sammen og bad dem genforhandle de sluttede overenskomster. Derfor må jeg fastholde, at der er ingen sammenligning; det er en måde at få drejet diskussionen over på noget andet på i stedet for at svare på min påvisning af fejl i statsministerens fremgangsmåde.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: Jeg vil i det udvalg, der formentlig bliver nedsat, tillade mig at anmode finansministeren om at give os tallene for meromsens hidtidige netto-provenu til statskassen, hvor altså engrosomsprovenu og sociale kompensationer skal være trukket fra, og for, hvor meget netto-

[Aksel Larsen.]

provenuet kan forventes at være på årsbasis, når man gennemfører denne forhøjelse med $2\frac{1}{2}$ pct. Jeg er ganske sikker på, at de tal, finansministeren vil blive nødsaget til at præsentere for udvalget, vil harmonere med de tal, jeg har nævnt herfra. Når man ved at forhøje momsprocenten med 2,5 skaffer staten et dobbelt så stort nettoprovenu af denne form for forbrugsbeskatning, som den hidtil har haft, så er det altså en fordobling af denne form for forbrugsbeskatning eller en stigning med 100 pct.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*): Ja, hr. Aksel Larsens regnestykke er jo stadig morsomt, men må jeg ikke sige til hr. Aksel Larsen, at det, der har relevans, det, der har betydning, er jo dette: med hvilken vægt griber vi her ind over for forbrugsmuligheden og over for de eksisterende indirekte afgifter? Og så passer regnestykket jo alligevel ikke. Men nu vel, jeg synes, dette talartisteri kan være meget morsomt.

Må jeg sige til hr. J. O. Krag; nej, det er vistnok rigtigt, at hr. J. O. Krag ikke har indkaldt arbejdsmarkedets parter og bedt dem om at optage genforhandlinger om det, de har forhandlet om. Og det kan jo nok diskuteres, hvilken metode der er rigtigst, den, jeg anvendte, eller den, hr. J. O. Krag anvendte. Det, hr. J. O. Krag gjorde, var, at han forhandlede med den ene part, ikke med den anden, og så greb han ind uden at have bedt dem om at genoptage forhandlinger. Jeg bad dem om at genoptage forhandlinger. Jeg synes, det kan diskuteres, hvilken af de to metoder der, alt taget i betragtning, er rigtigst.

(Kort bemærkning).

Per Hækkerup: Nu omtaler statsministeren referatet som en lille lap papir, eller hvad det var for noget, som man ikke skulle tillægge, forstår jeg, for stor betydning. Se, hvis statsministeren første gang, vi stillede spørgsmålet, i stedet for at benægte, at der overhovedet fandtes noget skriftligt imellem partierne eller imellem partiernes topledere, havde sagt: der findes et referat, på grundlag af hvilket vi har rapporteret til vore grupper — så ville vi formentlig have sagt:

ja, det forstår vi da godt. Jeg mener endda, at jeg gav udtryk for, at det ville være naturligt, at noget sådant var tilfældet. Og så ville vi have spurgt statsministeren, om det ikke kunne offentliggøres. Da i sin tid socialdemokratiet og socialistisk folkeparti førte forhandlinger, som oven i købet ikke førte til noget resultat, bad man indtrængende om at få offentliggjort referatet af disse møder, og man fik offentliggjort det, vi kaldte et protokollat over de forhandlinger, som ikke førte til noget resultat. Jeg synes stadig, at regeringen skylder både folketinget og offentligheden at fortælle, hvad der er aftalt, under hvilken form det så end har fundet udtryk, i hvert fald at offentliggøre det, der altså findes i form af dette referat.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: I tilslutning til det, hr. Per Hækkerup sagde, vil jeg minde om, at der har eksisteret en anden trekantregering, og hvis min hukommelse ikke svigter mig — nu har jeg ikke haft tid til at slå det efter — så mener jeg, man havde en tilsvarende diskussion under denne trekantregering: hvad var der aftalt mellem de tre partier? Og hvis jeg husker rigtigt, blev det offentliggjort. Det er vel et rimeligt hensyn til folketinget og befolkningen, at man offentliggør det, der er grundlaget for den lovgivning, man er gået i gang med.

Så siger statsministeren: ja, hr. J. O. Krag anvendte den fremgangsmåde i december i fjor, og nu har jeg som regeringschef anvendt en anden fremgangsmåde, og så, mener statsministeren, kan det vel diskuteres, hvilken af de to fremgangsmåder der er bedst — og det, forstår jeg, mener indenrigsministeren også.

Se, for det første skal vi her lægge mærke til, at nu har statsministeren indset, at analogien med 1964 ikke duer; han springer med et rask hop fra den og fra 1964 og over til december 1967. For det andet lader jeg det da gerne komme til en vurdering af, hvis fremgangsmåde der var bedst. Jeg synes, resultaterne taler for sig selv. Jeg henvendte mig til lønmodtagernes organisationer, og jeg fik fra den samlede lønmodtagerfront et tilbud til samfundet, et tilbud til lovgivningsmagten om at inde-

[J. O. Krag.]

fryse en dyrtidsportion i 12 måneder. Det var mit resultat. Hvad var statsministerens resultat? Jeg tror, det kan betegnes med et lille rundt tegn.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*):

Det er jo indiskutabelt, at hr. J. O. Krag nåede et resultat med LO, og at jeg ikke gjorde det, og vi gør os vel nok hver især vore tanker om, hvorfor det endte sådan, og det er jo ikke sikkert, vores vurderinger af, hvorfor det endte sådan, er absolut identiske. Men jeg vil gerne sige, at når jeg synes, det kan diskuteres, hvilken af de to metoder der er rigtigst, så er det ud fra den opfattelse, at jeg også har en indstilling til, hvilken metode der er den rigtigste, og jeg synes faktisk ikke, det var rigtigt, at man kun forhandlede med den ene part, for der var jo tale om en aftale indgået imellem to parter.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Jeg så statsministeren i fjernsyn — det har jeg gjort mange gange og mange gange glædet mig over det — den aften, der fulgte efter, at afslagene fra lønmodtagerorganisationerne var ramlet ned i hovedet på regeringen. Og dér bemærkede jeg en lille ting, som jeg nu mærkede en antydning af igen: at det var LO, der havde givet statsministeren afslag, det var kun fra én side, afslaget var kommet. Ja men hvad da med FTF, med funktionærernes og tjenestemændenes organisationer? De gav jo også afslag. Jeg anede sådan en lille insinuation, der svævede i luften — skal den også ramme tjenestemændene og funktionærerne? For deres afslag var nøjagtigt det samme som LOs, og det samme gjaldt den tredje lønmodtagerorganisation, Akademikernes Samarbejdsudvalg. Jeg synes, at statsministeren, når han forhandler med disse store organisationer, bør holde sig til et strengt korrekt referat af de svar, han får, og ikke prøve at skyde noget i skoene

på en af disse organisationer, så der hænger en lille antydning i luften af et eller andet — jeg ved ikke, hvad det var, statsministeren ville insinuere. Jeg tror, en statsminister står sig ved korrekt gengivelse af det forhandlingsbillede, han har optrådt i.

Statsministeren (*Hilmar Baunsgaard*): Jeg kan kun sige til hr. J. O. Krag, at jeg vil aldrig nogen sinde forsøge på at gøre andet; man skal give et korrekt referat. Og hr. J. O. Krag og jeg er enige om én ting — sådan har jeg i hvert fald forstået det hele tiden — at hvad der eventuelt måtte blive mulighed for at gennemføre på det private arbejdsmarked, ville komme til at danne grundlag for de forhandlinger, man skulle føre med andre lønmodtagergrupper. Sådan har jeg hele tiden forstået også den socialdemokratiske regering, og sådan føler jeg det er naturligt.

(Kort bemærkning).

J. O. Krag: Ja, jeg er klar over, at statsministeren kommer aldrig i bekneb for et svar. Det, han sagde her, havde ganske vist intet som helst at gøre med den diskussion, vi har ført, men selvfølgelig — der blev givet et svar.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Da der foreligger indstilling fra grupperne, skal jeg allerede i indeværende møde lade foretage valg af det udvalg, som det nu blev besluttet at nedsætte.

Man gik altså til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift,

forslag til lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toiletmidler m. v.,

forslag til lov om ændring af lov om tobaksafgifter,

forslag til lov om ændring af lov om afgift af spiritus, vin og øl,

og

forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

Valgt blev: *Haunstrup Clemmensen, Hans Kjær, Stetter, H. C. Toft, Henry Christensen, Anders Andersen, Jens Frandsen, Grethe Philip, Niels Helveg Petersen, Helge von Rosen, J. O. Krag, Bundvad, Lis Groes, Grünbaum, Per Hækkerup, Peter Nielsen og Aksel Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om statsstøtte til musik-konservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg.

Valgt blev: *Adam Møller, Knud Bro, Lembourn, Stetter, Merete Bjørn Hanssen, Robert Christensen, Søren Jensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Else-Merete Ross, Meta Ditzel, Bodil Koch, Albertsen, Evald Kristensen, Waldemar Laurson, Poul Nilsson, Søgaard og Gunhild Due.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til Nationalbankens repræsentantskab (i stedet for Lysholt Hansen).

(Jfr. tidenden sp. 552).

Valgt blev: *Ivar Nørgaard.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Det er meddelt mig, at *Holm Tved* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger i

anledning af svangerskab m. v. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Holm Tved* har vedkommende gruppe udpeget *K. Axel Nielsen*, som herefter er valgt.

Det er meddelt mig, at *Simonsen* ønsker at udtræde som stedfortræder af udvalget for undervisning og uddannelse. Som ny stedfortræder i det nævnte udvalg har vedkommende gruppe i hans sted udpeget *Knud Bro*, som herefter er valgt.

Medlemmer af folketinget *Victor Gram, Per Hækkerup* og *J. O. Krag* har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til forsvarsministeren:

„Hvilke oplysninger kan forsvarsministeren give om forsvarsbudgetterne for de kommende tre finansår?“

Medlem af folketinget *Kampmann* har meddelt mig, at han ønsker til handelsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Agter ministeren — på baggrund af de vedtagne love om avancebegrænsninger for visse dele af erhvervslivet — at drage omsorg for, at forskellen mellem den gennemsnitlige indlåns- og udlånsrente (rentemarginalen) indsnævres?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 8. marts, kl. 10, med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål om fremme af forespørgsel til forsvarsministeren af Victor Gram m. fl.*

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om menighedsråd.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m. m.

Mødet hævet kl. 18¹⁷.